

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Магістерська робота
МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ
НА БЕРЕГІВЩИНІ

КНОБЛОХ БЕАТА КАРЛІВНА
Студент(ка) VI-го курсу
Спеціальність: 013 Початкова освіта
Освітній рівень: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри
Протокол №2/2018

Науковий керівник:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Консультант:

Греба Ілдіко Золтанівна,
викладач

Завідувач кафедри _____

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2020 року

Протокол № _____ / 2020

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки та психології

Магістерська робота

**МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ
НА БЕРЕГІВЩИНІ**

Освітній рівень: магістр

Виконала: студент(ка) VI-го курсу
спеціальності 013 Початкова освіта
Кноблех Беата Карлівна

Науковий керівник: Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Консультант: Греба Ілдіко Золтанівна,
викладач

Рецензент: Гаврилюк Ілона Юліївна
викладач

Берегове

2020

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

**SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYEREKEK FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI
BEREGSZÁSZBAN ÉS VONZÁSKÖRZETÉBEN**

Magiszteri dolgozat

Készítette: Knobloch Beáta

VI. évfolyamos Tanító

szakos hallgató

Témavezető: dr. Bida Olena,

a pedagógiai tudományok doktora, professzor

Konzulens tanár: Greba Ildikó

főiskolai tanár

Recenzens: Gávriľjuk Ilona

főiskolai tanár

ЗМІСТ

Вступ	8
I. Поняття «інклюзивної освіти»	10
1.1. Інклюзія, інклюзивна освіта.....	10
1.2. Фундаментальні основи інклюзивної освіти.....	12
1.3. Переваги інклюзивної освіти	13
1.4. Історичний розвиток інклюзивної освіти	13
1.4.1. Історія спеціальної освіти	15
1.5. Створення рівності прав осіб з обмеженими можливостями	16
II. Підтримка дітей з особливими освітніми потребами в Україні	21
2.1. Фінансування інклюзивної освіти	21
2.2. Організаційна та методологічна діяльність інклюзивно-ресурсних центрів	23
2.2.1. Статус, завдання та функції інклюзивно-ресурсних центрів	23
2.2.2. Аспекти створення та діяльності інклюзивно-ресурсних центрів	24
2.3. Психолого-медико-педагогічна консультація.....	29
2.4. Команда психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП.....	31
2.4.1. Склад команди супроводу.....	31
2.4.2. Організація команди супроводу	32
2.5. Індивідуальна програма розвитку для дітей з ООП	36
2.6. Асистент вчителя як учасник освітнього процесу.....	39
2.6.1. Загальні обов'язки асистента вчителя	39
2.6.2. Основні завдання асистента вчителя	40
2.6.3. Принципи взаємодії вчителя та асистента вчителя	41
2.7. Асистент дитини в інклюзивному класі	42
2.7.1. Хто потребує підтримки асистента дитини	43
2.8. Порівняльна характеристика асистента вчителя та асистента дитини.....	45
III. ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕННЯ.....	47
3.1. Мета, завдання та гіпотези дослідження	47
3.2. Берегівський районний інклюзивно-ресурсний центр.....	48
3.3. Міський інклюзивно-ресурсний центр Берегівської міської ради.....	52
3.4. Управління освіти та культури Берегівської міської ради	56
3.5. Відділ з питань освіти Берегівської РДА	59
3.6. Центр реабілітації дітей-інвалідів «Нефелейч»	63

3.7. Берегівська Районна Мальтійська Служба Допомоги.....	67
3.8. Ситуаційний аналіз.....	70
3.9. Результати.....	74
Висновки.....	76
Резюме.....	77
Список використаної літератури.....	78
Додатки.....	82

TARTALOM

Bevezetés	8
I. Az inklúziót meghatározó fogalmak	10
1.1. Inklúzió, inkluzív oktatás	10
1.2. A befogadó/inkluzív iskola alapelvei	12
1.3. Az inkluzív oktatás előnyei	13
1.4. Az inkluzív oktatás történelmi háttere	13
1.4.1. A speciális oktatás és befogadás története	15
1.5. A fogyatékos személyek esélyegyenlőségének alakulása	16
II. Sajátos nevelési igényű gyermekek támogatása	21
2.1. Az inkluzív oktatás finanszírozása	21
2.2. Az Inkluzív Erőforrásközpont tevékenységének szervezeti, módszertani alapjai ..	23
2.2.1. Az Inkluzív központok státusza, feladatai és funkciói	23
2.2.2. Az Inkluzív Erőforrásközpont létrehozási és működési vonatkozásai	24
2.3. A Pedagógiai Szakszolgálat	29
2.4. Pszichológiai és pedagógiai támogató csoport	31
2.4.1. A PPTCS összetétele	31
2.4.2. A Pedagógiai - pszichológiai támogató csoport szervezése	32
2.5. Egyéni fejlesztési program a sajátos nevelési igényű gyermekek számára	36
2.6. A tanárasszisztens (segéd), mint az oktatási folyamat résztvevője	39
2.6.1. Alapvető funkciók, feladatok, szükséges kompetenciák	39
2.6.2. A tanárasszisztens fő feladatai	40
2.6.3. A tanár és a tanárasszisztens együttműködésének legfőbb alapelvei	41
2.7. A gyerek asszisztense az inkluzív osztályban	42
2.7.1. Kinek van szüksége gyerekasszisztensre	43
2.8. A tanárasszisztens és a gyerekasszisztens közötti különbség	45
III.A KUTATÁS ISMERTETÉSE	47
3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések és hipotézisek	47
3.2. Beregszászi járási Inkluzív Erőforrásközpont	48
3.3. Beregszász városi Inkluzív Erőforrásközpont	52
3.4. A Beregszászi városi tanács oktatási és kulturális osztálya	56
3.5. Beregszászi járási oktatási osztály	59
3.6. Nefelejcs – Fogyatékkal élő gyermekek rehabilitációs központja	63
3.7. Beregszászi járási Máltai Szeretetszolgálat	67
3.8. Esetleírás	70

3.9.Következtetések.....	74
Összefoglalás	76
Резюме	77
Irodalomjegyzék	78
Mellékletek	82

„Isten minden kis tücskének akad hely a kórusban.

Némelyik hangja mély, a másiké magas.

Megint másik hangosan ciripel a telefondróton,

és aki csak tapsolni tud, olyan is akad.”

Margaret Martle

Bevezetés

Mostanában egyre gyakrabban találkozunk az SNI-s gyerekekkel és nem csak az utcán, hanem óvodában, iskolában, munkahelyen. Mivel ők is fontos részei a társadalomnak, s pedagógusi munkám során dolgoztam is SNI-s gyerekekkel, ezért kezdtem kutatni, hogy milyen lehetőségei vannak egy SNI-s magyar anyanyelvű gyermeknek, itt a szűkebb környezetünkben, Beregszászban és a járásban.

Minden gyermek egyedi, különböző különleges képességekkel, készségekkel rendelkezik. A Nová Ukrajinszká Skolá egyik prioritása a befogadó oktatási környezet kialakítása. A Nová Ukrajinszká Skolá missziója az, hogy segítsen felfedezni és fejleszteni minden gyermek tehetségét, ideértve a sajátos nevelési igényű gyermekeket (SNI), akik az általános középfokú oktatási intézmények inkluzív osztályaiba kerülnek. Mindenkinek, egészségi állapotától, testi vagy szellemi fogyatékosságától függetlenül, joga van olyan oktatást kapni, amelynek minősége nem különbözik az egészséges emberekétől. Az ilyen gyermek jogainak, érdekeinek, igényeinek elismerése, a szocializációs folyamatban nyújtott segítség és a szakmai tevékenység megválasztása nagyon fontos az oktatás jelenlegi szakaszában. A sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásának problémája napjainkban egyre aktuálisabbá válik. Az oktatást befogadó tér az ilyen gyermekek számára hozzáférhetővé válik, mivel a lakóhelyén az általános oktatási környezetben a minőségi oktatáshoz és képzéshez való egyenlő hozzáférés joga biztosított. Az inkluzív oktatás fogalma tükrözi az egyik legfontosabb demokratikus elképzelést - minden gyermek értékes és a társadalom aktív tagja. Ma rendkívül fontos és felelősségteljes feladatunk van - egy új generációnak az oktatása, akik számára az inklúzió a világnézetük része lesz, a befogadás, mint új szemlélet a „különleges” gyermek helyére a társadalomban. A felnövekvő generáció minél korábbi időszakban szembesül a „mással”, annál korábban változik meg a véleménye, szemlélete, és felnőttként toleranciával fog viseltetni. Dolgozatomban bemutatom a törvény erre vonatkozó pontjait, történelmi áttekintését. Hogyan is alakult ki az inkluzív nevelés-oktatás, miért alakult ki, miért fontos ez. Milyen

előnye lehet a tanárnak, akinek inkluzív osztálya van. Az Inkluzív Erőforrásközpont szerepéről és működéséről írok, arról is, hogy az előtte lévő szervezetnek mi volt a feladata. Adatgyűjtést végzek arról, hogy a beregszászi járásban hány SNI-s gyerek van, hol élnek és ebből kiindulva információt szerzek arról, hogy járnak-e ezek a gyerekek iskolába, ha igen, melyik iskolába járnak, ha nem akkor miért. A sajátos nevelési igényű gyerekek milyen diagnózissal rendelkeznek, hányan vannak nyilvántartva. Kik a legsúlyosabb speciális szükséglettel élő gyerekek és milyen számban vannak jelen a járásban.

Módszerként az adatgyűjtés módszerét (számszerű adatok gyűjtése a városi és a járási Inkluzív Erőforrásközpontokban) és a kikérdezés (interjú felmérés)- strukturált interjú formájában- módszerét választottam.

Hipotéziseim a következők:

Hipotézis 1. Az SNI-s gyerekek járnak iskolába a többi kortársaival együtt és inkluzív oktatás részesei.

Hipotézis 2. Nem elég a magyar ajkú szakember.

Hipotézis 3. A fogyatékoság minden típusára van megfelelő szakember.

Hipotézis 4. Az Inkluzív Erőforrásközpont működése hatékonyabb, mint az előző szervezeté.

Munkám során elsősorban a magyar és ukrán szakirodalmat, újságcikkeket, törvényeket valamint a tanulmányaim során szerzett ismereteimet használtam fel. A szakdolgozatom megírásában Natalija Chetverikova, Poroshenko M.A., Kolupayeva A.A., Csányi Yvonne, Dávid Mária szaktudásain és kutatásain alapuló könyveik, tanulmányaik során megszerzett ismeretek segítettek.

Dolgozatomban bemutatom az inklúzió kialakulásának történeti előzményeit, az inkluzív oktatás jogi hátterét (milyen fő törvények alapozzák meg az inkluzív oktatást Ukrajnában), az Inkluzív Erőforrásközpont működését, a tanár- és gyerekasszisztens fontosságát. A dolgozat második részében elemzem/megvizsgálom, miként működnek azok az intézmények a járásunkban és Beregszászban, ahol fejlesztéseket végeznek az SNI-s gyerekeken.

I. Az inklúziót meghatározó fogalmak

Hazánkban az oktatás évek hosszú sora óta különböző kísérleteken, változásokon, reformokon ment már át. Csodálhattunk már meg néhány lenyűgöző oktatási módszert, ezek aktívan megtestesültek a pedagógiai gyakorlatban, majd csalódtak, elítélték, elhagyták, mást kerestek, ismét csalódtak, mert ezek a módszerek nem jutottak el a várt eredményhez. Az új oktatási törvény ezt figyelembe veszi, és remélhetőleg pozitív eredményeket fog hozni. A reform különleges pedagógiát is igényel, amely felkészíti az élethez a sajátos nevelési igényű gyermekeket, akik korlátozott lehetőségekkel rendelkeznek. Európába lépegetve, a kezdetektől fogva olyan értékeket vallottunk, amelyek célja az emberek kényelmesebb létezése, könnyen kölcsönzünk mindent, ami ott van, néha nem vesszük figyelembe a valóságunkat, a mentalitásunk sajátosságait, képességeinket, amelyek még mindig távol vannak a nyugati szabványokhoz képest. Erre jó példa az inkluzív oktatás, amelynek természetesen sok pozitívuma is van: a gyermekek a családban vannak, és olyan társaikkal tanulnak, akik nem élnek szellemi és fizikai fogyatékkal, megpróbálva a szintjükre emelkedni. Az állam minden gyermek számára ad szakembert, aki kíséri őt az órákon, elősegíti a tanulási anyag megértését (Shutko-Varha, 2018).

1.1. Inklúzió, inkluzív oktatás

Inkluzív oktatás (francia *inclusif* - magába foglalja; a latin szóból beleteszem, bekapcsolom). Az inklúzió az együttnevelés elfogadó gyakorlata. Olyan szemléletváltást eredményez, melynek során az intézmény is szervezeti átalakuláson megy keresztül. Az elfogadó gyakorlatban a módszer, az óravezetés nem hagyományos, jellemző a differenciálós, önértékelésre alapozó pedagógiai gyakorlat (Csányi – Kereszty, 2009).

Az inkluzív oktatás olyan ideológián alapszik, amely kiküszöböli a gyermekekkel szembeni minden hátrányos megkülönböztetést, és biztosítja, hogy minden embert egyenlő módon kezeljenek, de megteremti a szükséges feltételeket a speciális oktatási igényű gyermekek számára is. A nemzeti oktatási kezdeményezés célja ez. Az új iskola mindenki számára iskola. Bármely oktatási intézmény biztosítja a fogyatékossgal élő gyermekek sikeres szocializációját, akik a nehéz élethelyzetben lévő szülők gondozása nélkül maradnak. Az inkluzív oktatás fontossága abban rejlik, hogy Ukrajnában 2018. január 1-jére 7,6 millió gyermek él, akik közül a 2018-2019 tanév során 37,7 ezer gyermek tanul általános középfokú oktatási intézményekben, 15,8 ezer gyermek a szanatóriumokban és

csak 11,8 ezer gyermek vesz részt az inkluzív oktatásban, az általános iskolákban. Ezért az inkluzív oktatási környezet bevezetése rendkívül fontos és aktuális kérdés országunk számára (Poroshenko, 2019).

Az oktatásról szóló törvény a sajátos nevelési igényű személy fogalmát az alábbiaknak megfelelően definiálja: olyan személy, aki kiegészítő, állandó vagy ideiglenes támogatásra szorul az oktatási folyamatban az oktatáshoz való jog biztosításának érdekében (ZAKON UKRAINE № 2053-VIII (2017). „Az inkluzív nevelés alapvető intézményi szemlélet, mely a gyermekek, tanulók egyéni különbségeit (társadalmi, kulturális, biológiai) együttesen, teljes mértékben figyelembe veszi és azokból kiindulva, azokra építve alakít ki befogadó környezetet személyi, tárgyi és pedagógiai vonatkozásban, mely biztosítja a hatékonyság, eredményesség és méltányosság hármasságának megvalósulását. A befogadó intézmény pedagógusai az egyéni differenciálás talaján az egyéni kibontakoztatás és fejlesztés szemléletét képviselik”(Fülöp, é.n.;idézi Dávid, 2015:28).

Az inkluzív oktatás fejlődése a világban, és azon belül Ukrajnában is, arra ösztönöz minket, hogy átgondoljuk az adott jelenséggel kapcsolatos fogalmakat. Az inkluzív oktatás, mint jogi megközelítés, mely biztosítja az oktatáshoz való jogot és az egyenlő lehetőségeket az oktatási folyamatban való részvételhez minden gyermek számára kivétel nélkül, több nemzetközi egyezménybe is bekerült. Elsősorban azokba, melyek az alapvető emberi jogokra és szabadságjogokra vonatkoznak (Lucenko, 2018). A nemzeti oktatási paradigma modern innovatív változásai a demokratikus értékek elismerésével kapcsolatosak, amelyek az egyén jogainak és szabadságainak tiszteletben tartásán alapulnak, anélkül, hogy azonosítanák azokat a fizikai és pszichés jellemzőivel, és ezért szükséges az új módszerek széles körű bevezetése és azok végrehajtása, elfogadása. Ezért a befogadás a speciális oktatási szükségletekkel rendelkező személyek valódi, nem részleges vagy részleges beilleszkedése, ideértve a következőket: fogyatékoság, az aktív társadalmi életben, és a társadalom minden tagja számára egyformán szükséges (Koval, 2018).

Az inkluzív tanulás magában foglalja egy olyan oktatási környezet megteremtését, amely megfelel minden gyermek igényeinek és képességeinek, függetlenül annak pszichofizikai fejlődési sajátosságaitól. Inkluzív oktatás - a pszichofizikai fejlődési rendellenességű gyermekek rugalmas, individualizált oktatási rendszere a lakóhely szerinti átfogó középiskolában. A képzést az egyedi tanterv szerint végzik, amelyet különböző szakemberek bevonásával állítanak össze. Befogadó oktatás - a minőségi fejlesztéshez való egyenlő hozzáférés biztosításának átfogó folyamata a gyermekek iskolában történő tanítása

révén, személyre orientált oktatási módszerek alkalmazásával, figyelembe véve a kognitív tevékenység egyedi jellemzőit (Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine №912 (2010).

Befogadó iskola - olyan oktatási intézmény, amely az oktatási szolgáltatások befogadó oktatási rendszerét biztosítja: adaptálja a tanterveket és a terveket, a fizikai környezetet, a tanulás módszereit és formáit, felhasználja a közösség meglévő erőforrásait, bevonja a szülőket, együttműködik a szakemberekkel, hogy speciális szolgáltatásokat nyújtson a gyermekek eltérő oktatási igényei szerint. Pozitív légkört teremt az iskolai környezetben. Noha a befogadó iskolák kedvező feltételeket teremtenek az esélyegyenlőség és a teljes részvétel eléréséhez, eredményes tevékenységükhöz nemcsak a tanárok és az iskolai személyzet, hanem a szülők, a családtagok és a kortársak együttes erőfeszítéseire is szükség van (Kolupayeva, 2012).

1.2. A befogadó/inkluzív iskola alapelvei

Az inkluzív iskola alapelvei a következők:

- minden gyermeknek együtt kell tanulnia, amikor csak lehetséges, a közöttük fennálló nehézségek vagy különbségek ellenére;
- az iskoláknak fel kell ismerniük és figyelembe kell venniük diákjaik sokszínű igényeit;
- minőségi oktatás biztosítása mindenki számára megfelelő tantervek kidolgozásával, szervezeti intézkedések végrehajtásával, oktatási stratégiák kidolgozásával, az erőforrások felhasználásával és a közösséggel való partneri kapcsolatokkal;
- a sajátos nevelési igényű gyermekeknek bármilyen kiegészítő segítséget meg kell kapniuk a tanulási folyamat sikere érdekében.

A befogadó oktatás koncepciója tükrözi az egyik legfontosabb demokratikus elképzelést - minden gyermek értékes és a társadalom aktív tagja. Az inkluzív oktatási intézményekben történő oktatás hasznos a speciális oktatási igényű gyermekek, valamint más gyermekek, családtagok és a társadalom egésze számára. Kalupayeva (2012) tanulmánya szerint az inkluzív osztályok elsősorban a gyermekek erősségeinek és tehetségeinek fejlesztésére, és nem a problémáikra összpontosítanak. Más gyermekekkel való együttműködés hozzájárul a sajátos nevelési igényű gyermekek kognitív, fizikai, nyelvi, társadalmi és érzelmi fejlődéséhez. Ebben az esetben a tipikus fejlettségi szintű gyermekek megfelelő viselkedést mutatnak a sajátos nevelési igényű gyermekek számára, és motiválják őket az új ismeretek és készségek fejlesztésére és célzott felhasználására. A

sajátos nevelési igényű tanulók és az inkluzív osztályokban részt vevő más gyermekek közötti kölcsönhatás elősegíti a baráti kapcsolatok kialakítását. Ennek a kölcsönhatásnak köszönhetően a gyerekek megtanulják természetesen elfogadni és elviselni az emberi különbségeket, reagálnak, készen állnak egymás segítésére (Kolupayeva, 2011).

1.3. Az inkluzív oktatás előnyei

Az inkluzív oktatási intézményekben való tanulás hasznos mind a sajátos nevelési igényű gyermekek, mind a tipikusan fejlődő gyermekek, a családtagok és általában a társadalom számára. Az inkluzív megközelítés a család számára is előnyös. Ebben az esetben a sajátos nevelési igényű családok támogatást kaphatnak más szülőktől, jobban megértik, mi jellemző és mi nem jellemző gyermekeik fejlődésére, valamint jobban bevonják őket a tanulási és nevelési folyamatba. Az inkluzív osztályok tanárai mélyebben megértik a gyermekek tulajdonságainak egyedi különbségeit, valamint hatékonyabban működnek együtt a szülőkkel és más szakemberekkel (fizioterápiás szakemberek, rehabilitológusok, logopédusok, szociális munkások stb.). Az inkluzív oktatási rendszer társadalmi szempontból is hasznos, mivel a megosztott tanulás révén a gyermekek már fiatal korban megtanulják megérteni és elfogadni az emberi különbségeket. Általánosságban különböző kutatások kimutatták, hogy a sajátos nevelési igényű hallgatók inkluzív oktatással:

- javítja a tanulási eredményeket;
- életkorcsoportjának megfelelő példaképeket biztosít;
- lehetőséget teremt a valósághű természeti környezetben történő tanulásra;
- elősegíti a kommunikációs, társadalmi és tudományos készségek kialakítását;
- egyenlő hozzáférést biztosít a tanuláshoz;
- lehetőséget biztosít új barátságok kialakítására (Kolupayeva-Savchuk, 2011).

1.4. Az inkluzív oktatás történelmi háttere

A modern társadalom fejlődése meghatározza az emberi sokszínűség tiszteletben tartását, a szolidaritás és biztonság elveinek bevezetését, amely biztosítja a lakosság minden rétegének, mindenekelőtt a fogyatékosokkal élőknek a védelmét és a társadalomba történő teljes integrációját. Ennek oka a társadalmi fejlődés fő céljainak meghatározása - a "mindenki számára társadalom" létrehozása. Az ilyen integráció középpontjában a holisztikus (a tanárok, oktatók összehangolt közös tevékenysége, együttműködése) megközelítés fogalma áll, amely mindenki számára lehetővé teszi a jogok és lehetőségek

megvalósulását, mindenekelőtt egyenlő hozzáférést biztosít a minőségi oktatáshoz. Az akadálymentesség elvét az emberi jogok alapján fogalmazzák meg, amint azt az ENSZ Közgyűlése 1997. december 12-i állásfoglalásában meghatározza, prioritást élvezve a fogyatékossgal élő személyek esélyegyenlőségének előmozdítása szempontjából. Ez az elv magában foglalja a fogyatékossgal orvosi szempontjainak hangsúlyának áthelyezését, a pszichofizikai fogyatékkal élők gondozását, az alkalmazkodás védelmét és támogatását a társadalom reformjának környezetéhez, ahol a pszichofizikai fogyatékkal élők képesek kielégíteni igényeiket, mindenekelőtt a minőségi oktatás igényét. A minőségi oktatás biztosítja az egyének speciális oktatási igényeit, ideértve a pszichofizikai fejlődési rendellenességeket is, anélkül, hogy elválasztaná az embert a szokásos társadalmi környezettől, a családtól, a barátoktól.

A fogyatékossgal élő személyek pszichofizikai fejlődésének akadálymentességére és kielégítésére vonatkozó alapelvek váltak az inkluzív oktatás sarokkövévé, olyan oktatási rendszerré, amely azon alapul, hogy a gyermekek alapvető jogát biztosítsák a lakóhely szerinti általános oktatási intézményben történő tanuláshoz, megfelelő pszichológiai és pedagógiai támogatással és fejlesztéssel (Kolupayeva, 2011). Az oktatást amennyire csak lehet, általános iskolákban kell biztosítani, a fogyatékossgal élő gyermekek és felnőttek megkülönböztetése nélkül. Az európai közösség ezen hivatalos álláspontját az UNESCO, az Emberi Jogi Bizottság fejezte ki. A legtöbb esetben a fogyatékossgal önmagában nem akadály, a hátrányos megkülönböztetés akadályozza meg a gyermeket abban, hogy általános képzésben részesüljön (Poroshenko, 2019).

A fogyatékossgal élő személyek diszkriminációját a társadalom retrospektív (múltba tekintő) hozzáállása tanúsítja. Az ókor óta a polgári jog határozta meg a fogyatékossgal élő személyek elismerését alsóbbrendű, keresőképességű, gondozásra szoruló polgárokként. Így az ókori görög Spárta jogszabályai rendelkeztek a testi fogyatékossgal élő gyermekek azonosításáról, elválasztva őket a tipikus fejlődésűektől, ezáltal megőrizve az államrendszert és vallva polgáraik „fizikai teltségének” teljes értékű gondolatát. *„Legyen hatályos az a törvény, amely szerint nem szabad sérült, fogyatékos gyermeket etetni” - az akkori fogyatékossgáról szóló ilyen bizonyosságot a római Arisztotelész filozófus hagyta.* A fogyatékkal élők alacsonyabb rendűségét és haszontalanságát elismerték a római jog alapjai. A fogyatékkal élők gyámsági intézményének létrehozásával a római bíróság vált a fizikai és szellemi fogyatékossgal kapcsolatos jogszabályok kidolgozásának további modelljévé. A római jog, amely a legtöbb európai országban alapvetővé vált, majdnem a 20. századig rögzítette a fogyatékossgal élő személyek teljes

körű lemondásának jogi státusát. A jogszabályok megóvták a "teljes többséget" az "alacsonyabb rendű kisebbségtől" azáltal, hogy szigorúan rögzítették a fogyatékossgal élő személyek polgári jogainak korlátozásait (Kolupayeva, 2011).

1.4.1. A speciális oktatás és befogadás története

A fejlődő fogyatékkal élők társadalma és az állam közötti kapcsolat fejlődése öt periódusra oszlik, két és fél ezer évre szólva - a gyűlölet és az agresszió útjától kezdve a fogyatékkal élők elfogadásáig, partnerségéig és integrációjáig.

Az első időszak (996-1715 év) - az agressziótól és az elhanyagolástól a fejlődési fogyatékossgal élők gondozásának szükségességének felismeréséig. Ezen időszak Nyugat-Európában feltételes határértéke az, hogy Németországban megnyitják az első menedékhelyet vakok számára (1198). Az első kolostor menedéket az Orosz Birodalomban hozták létre (1706-1715).

A második korszak (1715–1806) - a fejlődési fogyatékossgal élők gondozásának szükségességétől a tudatosságig, hogy részüket megtanítsák. Feltételes határ - speciális iskolák megnyitása a siket és vakok számára Franciaországban (1770-1784). Az első speciális iskolák megnyitása a siket és vakok számára az orosz államban (1806-1807) (Kolupayeva, 2011).

A harmadik időszak (1806–1927) - a lehetőségek felismerésétől a gyermekek három kategóriájának tanulmányozhatóságától kezdve: hallás, látás és mentális retardáció. A lehetőség felismerésétől a célszerűség felismeréséig, a gyermekek három kategóriájának tanulmányozására: hallás, látás és mentális retardáció. Az általános iskolai oktatásra vonatkozó törvények elfogadása a nyugat-európai államokban, és ennek alapján - a siket, vak és mentálisan fogyatékos gyermekek oktatásáról szóló törvények. Nyugat-európai államok általános alapfokú oktatásról szóló törvényének elfogadása és ennek alapján - a siket, vak és mentálisan fogyatékos gyermekek oktatásáról szóló törvény. A Szovjetunióban a siket, vak és mentálisan fogyatékos gyermekek számára speciális iskolák létesítése az egyetemes törvény (1927-1935) elfogadásával összefüggésben. Ebben az időszakban a szakosodott intézmények hálózatának kiépítése során megpróbálták a nyugat-európai iskolákban fogyatékossgal élő gyermekeket egészséges társaikkal együtt tanítani. Amint L. Kulik rámutat a tanulmányában, 1846-ban Ausztriában elfogadtak egy törvényt, amely rendelkezett a látássérült, vak gyermekek oktatási lehetőségeiről együtt a látókkal. Hasonló jogszabályok voltak Angliában, Skóciában és más európai országokban. A Szovjetunióban a közös tanulási kísérleteket folyamatosan és széles körben megvitatták

különbféle pedagógiai üléseken. Meg kell jegyezni, hogy annak ellenére, hogy ebben a történelmi időszakban a szegregációs létesítmények túlnyomórészt a fogyatékossgal élő gyermekek oktatására és speciális intézmények felépítésére irányultak, a fogyatékossgal élő gyermekek és egészséges társaik együttes oktatására irányuló kísérletek nem álltak le (Kolupayeva, 2011).

A negyedik időszak (1927-1991) - a fogyatékossgal élő gyermekek nevelésének szükségességétől a tudatosságig, egészen a fejlődési nehézségekkel küzdő gyermekek oktatásának megértéséig. Nyugat-Európában ezt a XX. század elejétől az 1970-es évek végéig tartó időszakot a speciális oktatás jogszabályi keretének kidolgozása jellemezte, a nemzeti rendszerek strukturális fejlesztésével. A Szovjetunióban a speciális oktatási rendszer differenciálása és fejlesztése, az átmenet 8 különféle intézménytípusra (1950-1990). Ebben az időszakban, az 1970-es évek óta, a világ oktatási politikájában világszerte egyértelműen meghatározták a megkülönböztetés tilalmát bármilyen alapon: nemzeti, etnikai, vallási és pszichofizikai fejlődés szintjén, a világ vezető országaiban a közdemokrata kapcsolatok alakulásának gazdasági növekedése háttérében. A közállam tudatosításának régi paradigmája helyett a „teljes többség” - az „alacsonyabb rendű kisebbség” új - „az egyetlen közösség, amelybe beletartoznak bizonyos problémákkal küzdő emberek”. A világgözösség rögzíti az úgynevezett társadalmi címkézés jogi elfogadhatatlanságát. A diszkriminációellenes nemzeti jogszabályokat az ENSZ-nyilatkozatok fő rendelkezéseinek figyelembevételével hagyják jóvá. Új kulturális és történelmi norma alakul ki - az emberek közötti különbségek tiszteletben tartása (Kolupayeva, 2011).

Ötödik időszak (1991-től a mai napig) - a sajátos nevelési igényű gyermekek szegregált oktatásától az inkluzív oktatásig. Nyugat-Európában az 1970-es évek vége óta jelentősen csökkent a speciális iskolák száma, és nőtt a befogadó osztályok száma a középiskolákban. A sajátos nevelési igényű tanulók középiskolában kezdik a tanulást inkluzív környezetben. Ez a posztszovjet országokban az 1990-es években kezdődött, és egybeesik a Szovjetunió felbomlásával és az állami rendszer radikális átalakításával (Kolupayeva, 2011).

1.5. A fogyatékos személyek esélyegyenlőségének alakulása

Az ókori feljegyzésekben és a középkorban, eposzokban is megjelennek már olyan emberek, akik valamely tulajdonságukban eltérnek az átlagtól. 1341-ben írtak először egy elhagyott fiúról. Comenius szintén egy erdőben megtalált, elhagyott fiúról ír, aki az emberek közé kerülve tanult meg beszélni. A társadalomtól hosszabb időn át szeparálva

élés utáni állapotot: dementia ex separationenak nevezték el. Ezt a kifejezést váltotta fel a „gyengeelméjűség”. A középkorban a szerzetesrendek fogadták be a problémás, gyengébb embereket (felnőtteket, gyermekeket), akik eltértek az átlagtól és segítségre szorultak. „Az első gyermekotthonok, ahol az erre rászorulókat tanították, a protestantizmus ideje alatt alakultak meg. A gyermekek nevelését „tudományosan képzett férfiakra” bízták. Ezek közül leghíresebb volt Pestalozzi, aki elsőként tett kísérletet nevelésük speciális módszereinek megtalálására” (Mesterházy, 2000:42).

„A XIX. század közepéig a pedagógia és az orvostudomány külön-külön foglalkozik az abnormális gyerekek testi-lelki állapotával” (Mesterházy,2000:43). A második világháborúig a fogyatékos emberekkel való foglalkozást inkább orvosilag kezelték és magára a fogyatékososságra koncentráltak. Ez a szemlélet az ún. orvosi modell. A fogyatékos személyek társadalmi helyzete és jogaik, esélyegyenlőségük nem került látótérbe. A második világháború után, az 50-es 60-as évek után a fogyatékosok társadalmi helyzete egyre inkább hangsúlyossá vált, amit a gyógypedagógiában, szociológiában úgynevezett szociális modellnek neveznek. A fogyatékosokban lévő hibák, sérülések kutatása mellett, hangsúlyosabb szerepet kapott a fogyatékos személyek szükségleteire való koncentráció, továbbá életminőségük javítása.

Fontos kiemelni, hogy mindezt a fogyatékos személyek társadalmi integrációjával képzelték el, nem külön intézményekben, a társadalomtól elszigetelve. 1945-ben megalakult az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ). Elsősorban az egyenlőség mindenkinél elv alapján jött létre. Az ENSZ alapokmánya bevezetésében alapvető szintre emelte azokat az értékeket, amelyekkel minden egyes emberi lény rendelkezik (pl. méltóság), és különös jelentőséggel ruházta fel a szociális igazságosság előmozdítását. Ily módon maga az ENSZ alapokmánya biztosítja valamennyi alapvető emberi jog védelmét, beleértve a fogyatékosokkal élők jogait is (Lovászi, 2007). 1948-ban az ENSZ Közgyűlés párizsi ülészakán fogadták el Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát. Ettől az időszaktól kezdve a fogyatékkal élők egyre több figyelmet kaptak, így, a társadalmi helyzetük egyre kedvezőbb lett.

Jelentős változások az ötvenes években következtek be a fogyatékos személyek szerepének hangsúlyozásával. Az 1960-as években, tovább erősödött a fogyatékos személyek társadalomba való integrálásának igénye. A hetvenes években kimondták, hogy minden ember egyenlő a saját jogainak érvényesítésekor, vagyis a fogyatékosok is ugyanolyan jogokkal rendelkeznek, mint a többi ember (oktatás, egészségügy stb.). Ennek az évtizednek a sajátossága az egyenlő esély biztosítása tekintetében a teljes társadalmi

részvétel (full participation) biztosítása, amelyet az akadálymentesítéssel is segíteni kívánnak. „1982 decemberében a közgyűlés újabb lépést tett azzal, hogy elfogadta a Cselekvési Világprogramot a fogyatékosok ügyében, amelynek három kiemelt célterülete volt: az esélyegyenlőség (equal opportunities), a teljes részvétel (full participation in economic and social life) és a rehabilitáció (equal access to health, education and rehabilitation services). Az oktatás mindenki számára (1990) jóváhagyott oktatási világnyilatkozatban azt állították, hogy minden gyermeknek, serdülőkorúnak és felnőttnek lehetőséget kell biztosítani az alapfokú oktatás elfogadható szintű megszerzésére, hogy az oktatási intézmények rendszerét meg lehessen reformálni a gyermekek egyéni igényeinek kielégítése érdekében.

1991-ben Ukrajna független állam lett és a nyílt, demokratikus társadalom kiépítésének útját választotta. Ezzel együtt az országban aktivizálódott a pszichofizikai fejlődési rendellenességgel rendelkező gyermekek jogaiért küzdő mozgalom, többek között a fogyatékos gyermekek jogaiért is, annak érdekében, hogy együtt tanulhassanak kortársaikkal, és igénybe vehessenek minden olyan erőforrást, mellyel a helyi közösség rendelkezik. Természetesen, általában ezen mozgalom kezdeményezői a társadalmi szervezetek voltak, főként a sajátos nevelési igényű gyermekek szülei által alapított szervezetek.

Az emberjogi nemzetközi egyezmények - többek között az 1991-es ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata- ratifikálásával Ukrajna megteremtette az alapot ahhoz, hogy minden gyermek oktatáshoz való jogáért ki lehessen állni, többek között a fogyatékossgal élő gyermekek jogaiért is. Az UNESCO 1994-ben adta ki a „Salamanca Nyilatkozatot” ahol először jelent meg a „befogadó, vagy inkluzív” megnevezés. Ebben a dokumentumban leírták, hogy a befogadó iskolák lehetnek a leghatásosabb módjai annak, hogy megszűnjenek az elutasítások és egy kedvező környezetet teremtsenek, amelyben a különleges igényű diákok is eredményeket érhetnek el.

1996-ban Ukrajna Alkotmánya deklarálta az oktatáshoz való jogot (53.tc.) és a szociális védelemhez (ellátáshoz) való jogot (46.tc.).

2009-ben Ukrajna ratifikálta az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményét, és nemzetközi kötelezettségeket vállalt az inkluzív oktatás biztosítására az oktatási rendszer minden szintjén, ahogy az egyezmény 24. Oktatás c. fejezetében megjelölésre került. 2010. október 1-jén jóváhagyták az inkluzív oktatás fejlesztési koncepcióját, mely tartalmazta az inkluzív oktatás fejlesztésének alapelveit, bevezetésének irányait és az elvárt eredményeket (Greba-Knobloch, 2019).

Megállapíthatjuk, hogy az állami jogi szabályozás területén az inkluzív oktatásra vonatkozóan változások 2009-ben kezdődtek. Tehát, 2010 júliusában Ukrajna jogszabályaiba első alkalommal került be az inkluzív oktatás kifejezés, és a szakmák minősítő jegyzékében először jelent meg a tanárasszisztens kifejezés. E témában fontos okmány a 2011 augusztusában elfogadott *Az inkluzív oktatás megszervezésének rendje az iskolákban* c. rendelkezés, mely szabályozza az inkluzív oktatás megszervezésének feltételeit. Ebben az okmányban meghatározására kerültek olyan fogalmak, mint az individuális fejlesztési program, és az individuális tanterv, a tanárasszisztens fontossága a személyre szabott oktatási folyamat biztosításában. 2017 augusztusában ezt az okmányt módosították: a „fejlődési defektusok” helyett „fejlődési rendellenesség” meghatározásra változtatták, mivel az inkább megfelel a fogyatékoság szociális és nem egészségügyi megértési modelljének. Továbbá módosították az individuális fejlesztési program struktúráját, meghatározták a korrekciós-fejlesztési foglalkozásokra vonatkozó óraszámot, stb. (Ukrajna Miniszteri Kabinetjének 2017. augusztus 15-én kelt 872-es sz. rendelete). 2012 augusztusában jóváhagyták a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezménynek a 2020-as periódusra vonatkozó nemzeti cselekvési terv állami célprogramját. Ebben a dokumentumban lefektették a fogyatékos személyek jogai és szabadságjogai biztosításának lehetséges módjait (tevékenység egyedi jellemzőit (Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine №912 (2010).

Ukrajna elnökének 2013 júniusában kiadott rendelete Ukrajna oktatására vonatkozó nemzeti stratégia a 2021-es évig címmel szintén hangsúlyozza az inkluzív oktatás gyakorlatának bővítését az óvodákban, iskolákban és az iskolán kívüli oktatási intézményekben. Továbbá javítaná az oktatási intézményekhez való hozzáférhetőséget, valamint biztosítaná és információs hozzáférés hatékonyságát (Ukaz Prezydenta Ukrainy № 344 (2013).

2015-ben az ENSZ fogyatékosok jogaival foglalkozó bizottságának ülésén meghallgattak két beszámolót a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásáról – egy állami és egy alternatív beszámolót (ez utóbbi beszámolót társadalmi szervezetek készítették). Miután a bizottság megfelelő javaslatokat tett, 2016-ban jóváhagyták az ezek végrehajtására irányuló cselekvési tervet a 2020-ig terjedő periódusra. Ezek között volt a hozzáférés biztosítása, mind a fizikai, mind az információs hozzáférés is. Ugyancsak fontos okmány, mely biztosította a sajátos nevelési igényű gyermekek részére kiegészítő szolgáltatások nyújtását az inkluzív oktatásban Ukrajna Miniszteri Kabinetjének rendelete 2017 februárjában. Jóváhagyta a szubvenció nyújtásának rendjét és

feltételeit a sajátos nevelési igényű gyermekek állami támogatására az állami költségvetésből, a helyi költségvetések részére.

II. Sajátos nevelési igényű gyermekek támogatása

A sajátos nevelési igényű gyerekek is olyanok, mint a többi, tipikusan fejlődőek, egyenértékűek. Mivel mindegyiküknek más-más fajta fogyatékosága van, és ahhoz, hogy be tudjanak illeszkedni, valamennyiüknek szükségük van speciális eszközökre. Az állam minden gyermek számára biztosítja a tanuláshoz való jogot, így magára vállalta a szükséges speciális felszerelések, eszközök, szolgáltatások biztosítását is. 2019. január 1-jén lépett hatályba az ukrán költségvetési kódex (BCU) módosítása, miszerint – új állami támogatást nyújtanak a sajátos nevelési igényű személyek számára.

A szubvenció célja, hogy állami támogatást nyújtson a következő csoportba tartozó gyermekek oktatására:

- vak és látássérült
- siket és hallássérült
- beszéd fogyatékos
- pszichés fejlődési zavar
- mozgásszervi fogyatékoság
- szellemi, értelmi fogyatékosággal
- komplex fejlődési rendellenességgel (ideértve az autizmus spektrum zavart is)

A szubvenció olyan kiadásokat fedez, mint:

- szakemberek díjazása pszichopedagógiai és korrekciós-fejlesztési órák (szolgáltatások) vezetéséért (nyújtásáért)
- Pszichológiai, pedagógiai és korrekciós fejlesztési szolgáltatások nyújtása
- a pszichofizikai fejlődést fejlesztő speciális eszközök megszerzésére
- az oktatási intézmények fejlesztő szobáinak és az Inkluzív Erőforrásközpontok szükséges felszereléseinek ellátására

A támogatást a helyi költségvetések között osztják szét a sajátos nevelési igényű személyek számától függően (Yak finansuietsia inkluzivna osvita, 2019).

2.1. Az inkluzív oktatás finanszírozása

Az önkormányzati szervek felelőssége:

- Helyiségek javítása és átalakítása
- Anyag- és műszaki technikai alap megteremtése
- A sajátos nevelési igényű gyerekek étkeztetése

- Gyermekszállításához szükséges járművek beszerzése
- A tanárok szakmai fejlesztése

Oktatási támogatás:

- az oktatási intézmények tanárainak fizetése
- a tanárasszisztensek fizetése
- fizetés kiegészítés az inkluzív osztályteremben végzett munkaért (tanár, tanárasszisztens)

- az Inkluzív Erőforrásközpont pedagógiai munkatársainak fizetése

A hozzájárulás egyenlegének fennmaradt részei a következőkre irányulnak:

- iskolabuszok vásárlása a gyermekek szállításához
- az oktatási intézmények oktatói, anyagi-műszaki bázisának frissítése, újítása
- tankönyvek és segédkönyvek vásárlása
- a STEM osztályok felszerelése számítógépes eszközökkel
- oktatási felszerelés és módszertani támogatás az általános iskolák számára
- az iskolák internethez való hozzáféréseinek biztosítása
- WC-k építése és felújítása

Inkluzív támogatás:

- korrekciós-fejlesztői foglalkozások (65%)
- fejlesztési eszközök és Inkluzív Erőforrásközpontok szobáinak felszerelése (35%)

Az Új Ukrán Iskola támogatása

- didaktikai anyagok (25%-ig)
- hangszerek, számítógépes eszközök, multimédiás tartalmak (35%-ig)
- korszerű bútorok (40%-ig)
- trénerok, pedagógusok és szupervízorok képzése
- igazgatók, igazgatóhelyettesek, elemi iskolai tanítók, tanárasszisztensek, nemzeti

kisebbségi osztályok tanárai, idegen nyelv oktatók az alsó osztályokban, az Inkluzív Erőforrásközpontok szakembereinek továbbképzése

- tárgyak és anyagok vásárlása a hasonló továbbképzések biztosítása érdekében
- a szupervízió kiépítése

(Yak finansuietsia inkluzivna osvita, 2019).

2.2. Az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységének szervezeti, módszertani alapjai

2017 júliusában elfogadtak egy másik fontos okmányt, Ukrajna Miniszteri Kabinetjének rendeletét, *Az Inkluzív Erőforrásközpontokról* szóló rendelkezést. Ezen központ feladata nemcsak az, hogy komplexen értékelje és felmérje a sajátos nevelési igényű gyermekek kiegészítő szükségleteit az oktatási folyamatban, hanem hogy módszertani segítséget nyújtson a pedagógusoknak, tanácsot adjon a szülőknek (Postanova Kabinetu Ministriv Ukraine № 545 (2017)).

2.2.1. Az Inkluzív központok státusza, feladatai és funkciói

Ukrajna európai integrációjához szükség van az oktatás területén a közpolitikai prioritások felülvizsgálatára, ezzel kapcsolatosan a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásához szükséges egyenlő esélyeken és a minőségi oktatáshoz való hozzáféréseken alapuló nemzetközi megközelítések bevezetésére. Ezeknek a feladatoknak a teljesítése közvetlenül függ az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységeinek hatékonyságától, különös tekintettel a következő feladatok megoldására való képességüktől:

- átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelés végzése a gyermek fejlődését illetően;
- a gyermek speciális nevelési igényeinek meghatározása;
- javaslatok kidolgozása az inkluzív tanulás megszervezésére vonatkozóan;
- pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtás a gyermek számára;
- módszertani segítségnyújtás a pedagógusok és a gyermekek szülei számára;
- szisztematikus képzett támogatásnyújtás a gyermekek számára (Poroshenko, 2018).

Az Inkluzív Erőforrásközpont olyan intézmény, amely a 2 és 18 év közötti sajátos nevelési igényű gyermekek számára biztosítja az óvodai és általános középfokú oktatáshoz való jogát, ideértve a szakmai (szakmai-műszaki) oktatási intézményeket és más oktatási intézményeket is, amelyek általános középfokú oktatás, a gyermek fejlődésének átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelésével (a továbbiakban: átfogó értékelés), pszichológiai és pedagógiai, korrekciós fejlesztési szolgáltatások nyújtásával, rendszeres képesített támogatással.

Az Inkluzív Erőforrásközpontok célja, hogy biztosítsák a gyermek oktatáshoz való jogát. Ezért az Inkluzív Erőforrásközpontok az alábbi elvekkel összhangban működnek:

- a gyermekek egyéni tulajdonságainak tisztelete és észlelése,
- a gyermek érdekeinek tiszteletben tartása,

- megkülönböztetés - mentesség és a gyermek jogainak figyelembe vétele,
- titoktartás,
- a korai gyermekkori nevelési szolgáltatások elérhetősége,
- intézményközi együttműködés (Poroshenko, 2018).

Az Inkluzív Erőforrásközpontok megalakulásának rendjét, alapvető működési elveit, valamint jogi státuszát Ukrajna Miniszteri Tanácsa „*Az Inkluzív Erőforrásközpontokra vonatkozó szabályok jóváhagyásáról*”, 2017. július 12-i 555. számú határozata szabályozza. 2018. szeptember 1-jéig az Inkluzív Erőforrásközpontoknak fel kell váltaniuk a Pedagógiai Szakszolgálatokat. Érdeemes megemlíteni, hogy a szakszolgálattal ellentétben az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységének középpontjában a befogadás megértésének társadalmi modellje áll.

2.2.2. Az Inkluzív Erőforrásközpont létrehozási és működési vonatkozásai

Az Inkluzív Erőforrásközpontok jogi személyi státusszal, az ukrán államkincstár testületeinél számlákkal, valamint független mérleggel, megnevezésükkel ellátott nyomtatvánnyal rendelkeznek.

Az Inkluzív Erőforrásközpontok létrehozását tervezik az egyesített területi közösségekben (kerületek), városokban, városi kerületekben a Pedagógiai Szakszolgálatok átszervezésével.

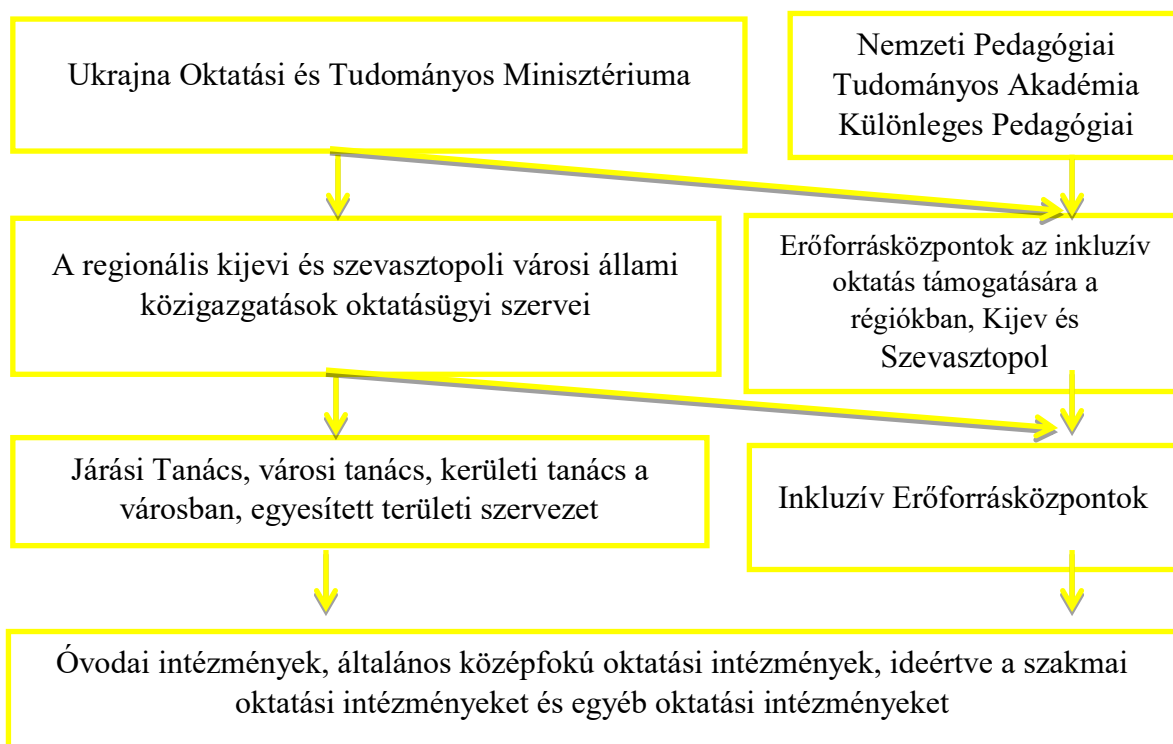
Az Inkluzív Erőforrásközpontok alapítói az egyesített területi közösségek, kerület, város, kerületi önkormányzati önkormányzatok képviselő testületei (amennyiben vannak ilyenek). Az Inkluzív Erőforrásközpontok egy olyan osztatlan központban működnek, amelyben legfeljebb 7000 gyermek él egy egységes területi közösség (kerület) területén, és legfeljebb 12 000 gyermek él egy városban (egy városrész). Ha az egyesített területi közösség (kerület) vagy a város (városrész) területén lakóhellyel rendelkező gyermekek száma meghaladja a 7 ezret, illetve a 12 ezret, akkor az Inkluzív Erőforrásközpontok ezen túlmenően, az azonosított gyermekek számától függően vonzzák a szükséges szakembereket, akik pszichológiai-pedagógiai támogatást és pszichológiai-pedagógiai, korrekciós és fejlesztési szolgáltatásokat igényelnek (Poroshenko, 2018).

Tevékenységükben az Inkluzív Erőforrásközpontok az alapítójuknak vannak alárendelve. A regionális, kijevi és szevasztopoli városi államigazgatási szerveknél az oktatásügyi testületek Erőforrásközpontjainak tevékenységével kapcsolatos strukturális részlegei koordinálják az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységét, ellenőrzik, hogy

azok megfelelnek-e a jogszabályoknak és az Inkluzív Erőforrásközpontokról szóló rendeleteknek.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma a végrehajtó hatalom központi szerveinek rendszerében a fő szerv szerepét végzi, amely biztosítja az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységére vonatkozó állami, politika kialakítását és végrehajtását.

Az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységének módszertani és elemzési támogatását az erőforrásközpontok biztosítják az inkluzív oktatás támogatása érdekében a megyékben, Kijev és Szevasztopol városokban -lásd az alábbi táblázatot (Poroshenko, 2018).

1. táblázat Az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységének irányítási sémája

Az ukrán oktatási és tudományos minisztérium befogadó oktatási és Inkluzív Erőforrásközpontok szerkezeti felosztása:

- 1) összehangolja az átfogó értékelésen átesett és befogadó erőforrásközpontokban nyilvántartott gyermekek nyilvántartásának működését;
- 2) szabályozási és jogi támogatást nyújt az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységéhez;
- 3) összehangolja az Inkluzív Erőforrásközpontok munkáját és biztosítja tevékenységük ellenőrzését, a jogszabályok és az Inkluzív Erőforrásközpontokra vonatkozó előírások betartását;

4) kölcsönhatásba lép az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységi kérdéseivel foglalkozó végrehajtó testületekkel, helyi önkormányzati szervekkel, oktatási, egészségügyi intézményekkel, a lakosság szociális védelmi rendszerének intézményeivel, valamint az állami szövetségekkel (Poroshenko, 2018).

A regionális, kijevei és szevasztopoli városi állami közigazgatások oktatásügyi szerveinek erőforrásközpontjával foglalkozó strukturális részlegei:

1) ismételt komplex értékelés elvégzése, különösen egy konzultatív tanács által, speciális oktatási igényű gyermekek számára pszicho-pedagógiai és korrekciós fejlesztési szolgáltatásokat nyújtó szakemberek bevonásával, ideértve az inkluzív oktatás támogatására szolgáló erőforrásközpontok módszertanát, a befogadó erőforrásokkal foglalkozó munkaerő-központok szakembereit, pedagógiai központokat, középfokú oktatási és képzési és rehabilitációs központokat;

2) tárgyalások szervezése a szülők (egy szülő) vagy a gyermek törvényes képviselői által benyújtott kérelmek megvizsgálására a komplex értékelés következtetésének megtámadása és a gyermek pszichológiai és pedagógiai vizsgálatának elmélyítése érdekében, oktatási tevékenysége jellegzetességeinek tisztázása, a komplex értékelés következtetéseinek megerősítése vagy megváltoztatása céljából;

3) az átfogó értékelésen átesett és befogadó erőforrás-központokban bejegyzett gyermekek nyilvántartásának vezetése a véletlen elvesztés vagy megsemmisítés, a jogellenes feldolgozás, ideértve a jogellenes megsemmisítést vagy a személyes adatokhoz való hozzáférés elleni védelmet;

4) az oktatási intézmények nyilvántartásának, valamint a szakemberek nyilvántartásának igazgatása, akik pszicho-pedagógiai, korrekciós és fejlesztési szolgáltatásokat nyújtanak a speciális nevelési igényű gyermekek számára;

5) az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységével kapcsolatos ellenvonások megfontolása a törvény által megállapított eljárásnak megfelelően;

6) az Inkluzív Erőforrásközpontok munkájának összehangolása és tevékenységük ellenőrzésének biztosítása, a jogszabályok követelményeinek való megfelelés;

7) a gyermekek, beleértve az árvákat, a szülői gondozástól megfosztott gyermekek inkluzív oktatáshoz való jogának tiszteletben tartását;

8) az alapok, az Inkluzív Erőforrásközpontok igazgatói posztjára történő jelölések jóváhagyása;

9) ajánlások nyújtása a helyi önkormányzati szervek számára az Inkluzív Erőforrásközpontok létrehozásáról;

10) a régiók szükségleteinek meghatározása a különféle szakterületek szakembereinél pszichológiai-pedagógiai, korrekciós és fejlesztési szolgáltatások nyújtására, felkészítésükre regionális rend kialakítása (Poroshenko, 2018).

A Nemzeti Pedagógiai Tudományos Akadémia Különleges Pedagógiai Intézete:

1) kidolgozza a teljes körű értékelés elvégzésének módszereit, módszertani javaslatokat a pszichológiai-pedagógiai és korrekciós-fejlesztési szolgáltatások nyújtására, az oktatási programok adaptálására a sajátos oktatási igényű gyermekek igényeihez;

2) kutatásokat végez és terjeszt a legújabb oktatási technológiákat az Inkluzív Erőforrásközpontok munkájának javítása érdekében;

3) elemzi a sajátos nevelési igényű gyermekek teljes körű pszichológiai és pedagógiai támogatási módszereinek alkalmazását, az oktatási formákat és módszereket, a technikai eszközöket stb;

4) tudományos és módszertani továbbképzést nyújt az inkluzív oktatást támogató erőforrásközpontok módszertanának, Inkluzív Erőforrásközpontok, óvodai, általános, középiskolai, szakmai (szakmai-műszaki) oktatási intézmények és egyéb általános középfokú oktatási intézmények oktatói számára;

5) tudományos és módszertani szemináriumokat, képzéseket, konferenciákat, kongresszusokat, kerekasztal-találkozókat szervez és vezet, valamint előmozdítja a modern képzési formák és módszerek bevezetését, az inkluzív oktatást támogató erőforrásközpontok módszertanának képzését, az Inkluzív Erőforrásközpontok szakemberei, pedagógiai tanárai, valamint a középfokú, szakmai (szakmai-technikai) oktatás és egyéb általános középfokú oktatást nyújtó intézmények számára (Poroshenko, 2018).

A helyi önkormányzati szervek feladatai:

1) létrehozza, átszervezi és felszámolja az Inkluzív Erőforrásközpontokat, jóváhagyja és megváltoztatja összetételüket, munkaterveiket, szervezi és lebonyolítja az Inkluzív Erőforrásközpontok igazgatói és pedagógiai állásainak pályázatát;

2) kinevezi és elbocsájtja az Inkluzív Erőforrásközpont igazgatóját;

3) meghallgatja az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységéről szóló jelentést;

4) bevonja a szükséges szakembereket a pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtáshoz polgári jogi megállapodások megkötésével, összhangban az Inkluzív Erőforrásközpontok kéréseivel;

5) biztosítja az Inkluzív Erőforrásközpontok működéséhez és az inkluzív képzés megszervezéséhez szükséges anyagi és műszaki feltételek megteremtését;

6) figyelemmel kíséri az Inkluzív Erőforrásközpontok ajánlásainak oktatási intézményeik általi végrehajtását (Poroshenko, 2018)

Az Inkluzív Erőforrásközpontok legfőbb feladatai:

1) komplex értékelés levezetése a gyermek sajátos oktatási igényének, többek között értelmiségi hányadának meghatározása érdekében (az Inkluzív Erőforrásközpont gyakorlati pszichológusainak közreműködésével), javaslatok kidolgozása az idevonatkozó oktatási programot illetően, pszichológiai-pedagógiai és korrekciós-fejlődési szolgáltatás nyújtása a gyermek potenciális lehetőségeihez mérten;

2) pszichológiai-pedagógiai és korrekciós-fejlődési szolgáltatás nyújtása az óvodai, középiskolai, szakközépiskolai (szakközépiskolai-műszaki) és egyéb oktatási intézményükben tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek számára, (nem látogatják az oktatási intézményt) és nem kapnak megfelelő segítséget;

3) az Inkluzív Erőforrásközpont pedagógiai munkatársainak részvétele a pszichológiai és pedagógiai támogatási csapatban, középiskolai és óvodai intézményekben, valamint speciális középiskolai intézmények pszichológiai-pedagógiai bizottságában a gyermek fejlődési előrehaladásának vizsgálata évente minimum kétszer;

4) az Inkluzív Erőforrásközpont jegyzékébe tartozó és komplex értékelésen átesett gyermekek jegyzékben tartása, a szülők (szülők egyikének), vagy törvényes képviselőjük beleegyezésével a kiskorú gyermek személyes adatainak feldolgozását illetően;

5) sajátos nevelési igényű gyermekek számára pszichológiai-pedagógiai és korrekciós-fejlesztési szolgáltatások nyújtása azok beleegyezésével;

6) konzultáció és együttműködés levezetése óvodai, középiskolai, szakközépiskolai (szakközépiskolai-műszaki) és egyéb középiskolai tanintézmény pedagógusai között, az Inkluzív Erőforrásközpont oktatás megszervezése érdekében;

7) módszertani segítségnyújtás az óvodai, középiskolai, szakközépiskolai (szakközépiskolai-műszaki) és egyéb középiskolai tanintézmények pedagógusai, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek szülei számára a pszichológiai-pedagógiai és korrekciós fejlesztési szolgáltatások nyújtása terén;

8) a sajátos nevelési igényű gyermekek szüleinek vagy törvényes képviselőinek konzultálása az óvodai, középiskolai, szakközépiskolai (szakközépiskolai-műszaki) és egyéb középiskolai tanintézmények oktatásának megszervezéséről;

9) konzultációs és pszichológiai segítség nyújtása, szülőkkel (a sajátos nevelési igényű gyermekek törvényes képviselőivel) való beszélgetés a pozitív fejlődési motiváció létrehozása érdekében;

10) a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlődési dinamikájának vizsgálata azok szüleivel (törvényes képviselőikkel) és tanintézményeikkel való együttműködés révén;

11) információs-tájékoztatási tevékenység folytatása konferenciák, tárgyalások, kerekasztal-megbeszélések, tréningek, műhely-oktatások levezetése útján pszichológiai-pedagógiai és korrekciós-fejlesztési szolgáltatások nyújtása terén;

12) együttműködés helyi végrehajtási szervekkel, helyi önkormányzati szervekkel, oktatási intézményekkel, egészségügyi intézményekkel, szociális lakosságvédelmi intézményekkel, gyermekjóléti szolgálatokkal, civil szervezetekkel, pszichológiai-pedagógiai és korrekciós-fejlesztési szolgáltatások nyújtását illetően a sajátos nevelési igényű gyermekek számára, korai gyermekkortól kezdődően- idevonatkozó szakemberek igénybevételeivel;

13) beszámoló információ előkészítése az Inkluzív Erőforrásközpont tevékenységének eredményeiről az alapító, az idevonatkozó strukturális kirendeltség oktatásügyi hivatala számára, valamint az elemző információt illetően az idevonatkozó Inkluzív Erőforrásközpont oktatás támogatása számára (Poroshenko, 2019).

2.3. A Pedagógiai Szakszolgálat

A Pedagógiai Szakszolgálat (Психолого-Медико-Педагогічна Консультація або ПМПК) vagy PMPK tevékenységének jellemzőit a Közép- és Köztársasági (Krim Autonóm Köztársaság), a regionális, Kijev és Szevasztopol város, kerület (város) Pedagógiai Szakszolgálatról szóló rendeletek határozzák meg, amelyeket az ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium, az Akadémia 2004-es rendelete hagyott jóvá 7. / 38 (az ukrán Oktatási és Tudományos, Ifjúsági és Sportminisztérium, Ukrajna Nemzeti Pedagógiai Tudományos Akadémia 2011. június 23-i, 623/61 sz. Végzésével módosítva). A Pedagógiai Szakszolgálat (PMPK) fő funkciói: tanácsadói és módszertani.

Feladatai:

- szorosan együttműködik az iskolai Pedagógiai Szakszolgálatokkal, módszertani segítséget nyújt számukra
- tanulmányozza a távlati tapasztalatokat (tanácsadók, kerületi (városi) konzultációk, iskolai pedagógiai szakszolgálat) a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásának szervezéséről
- tanácsot ad a szülőknek különféle kérdésekben, pszichológiai és pedagógiai segítséget nyújt számukra a gyermekek fejlesztésében, nevelésében és oktatásában.

A PMPK tanácsadói segítséget nyújt:

- speciális osztályok megnyitása és kiegészítése
- a tanulás formája és fejlesztői munka a gyerekekkel

Pedagógiai Szakszolgálat (PMPK)	Inkluzív Erőforrásközpont
<i>Orvosi megközelítés:</i>	<i>Társadalmi megközelítés:</i>
a hangsúly a gyermek diagnosztizálására irányul	a hangsúly a gyerekekre és a sajátos nevelési igényeire koncentrál
az értékelés végrehajtása a gyermek diagnosztizálása kapcsán	a gyermek speciális oktatási szükségleteinek és erősségeinek azonosítása
pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtás a gyermek számára, figyelembe véve a betegségek Nemzetközi osztályozását	pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtás a gyermek számára, figyelembe véve a Nemzetközi osztályozásának működését
útmutatás a szülők számára az egyik vagy másik tanulási forma kiválasztására	ajánlások kidolgozása a befogadó oktatási környezet megszervezésére és a gyermek tanítására
nem szisztematikus együttműködés az oktatási intézményekkel vagy annak hiánya	a gyermek folyamatos pszichológiai és pedagógiai támogatása, ideértve az IRC szakember részvételét a sajátos nevelési igényű gyermek pszichológiai és pedagógiai támogatási csoportjában az általános középiskolai és óvodai intézményekben, valamint az általános középfokú oktatás speciális intézményeinek pszichológiai és pedagógiai bizottságaiban
a korai és a tervezett segítség hiánya	korai gyermekgondozás
az intézmények közötti együttműködés hiánya, az SNI-s gyermekek szüleivel való együttműködés hiánya	az intézmények közötti együttműködés kialakítása, a szülőkkel való együttműködés, mint a SNI-s gyermekek fejlődésének kulcsfontosságú partnereivel

2. táblázat Pedagógiai Szakszolgálat és az Inkluzív Erőforrásközpont feladatainak összehasonlítása (Poroshenko, 2018).

2.4. Pszichológiai és pedagógiai támogató csoport

Az oktatási folyamat hatékonyságának biztosítása érdekében az általános, középfokú oktatási intézményekben az inkluzív oktatásban részesülő sajátos nevelést igénylő gyermek (SNI) érdekében pszichológiai és pedagógiai támogatói csoport működik.

A pszichológiai és pedagógiai támogatói csoport (PPTCS) - az egyéni fejlesztési program (IPR) által támogatott intézkedési rendszer a gyermek nevelési folyamatának és törvényes képviselőjének (gyám).

Érintett szakemberek: - az oktatási intézmény egészségügyi dolgozója, orvos, fejlődésének megszervezésére.

A feladata:

- információgyűjtés a gyermek sajátos fejlődéséről, érdekeiről, nehézségeiről, oktatási igényeiről, az egyéni fejlesztési program (IPR) megvalósításának és végrehajtásának nyomon követése;

- pszichológiai és pedagógiai, korrekciós fejlesztési szolgáltatások nyújtása és irányának meghatározása az oktatási intézményen belül az Inkluzív Erőforrásközpont következtetése alapján;

- egyéni program kidolgozása minden SNI gyermek számára, és végrehajtásának nyomon követése a gyermek fejlődési dinamikájának kiigazítása és meghatározása érdekében;

- módszertani támogatás nyújtása az oktatási intézmény pedagógiai alkalmazottai számára az inkluzív oktatás megszervezéséhez;

- megfelelő feltételek megteremtése az oktatási környezetben az SNI gyermekek integrálásához;

- tanácsadói munka levezetése az SNI gyermekek szüleivel, fejlődésük, oktatásuk és nevelésük jellemzőiről;

- tájékoztató munka levezetése az oktatási intézményben a pedagógusok, a szülők és a tanulók körében a hátrányos megkülönböztetés és a gyermek jogainak megsértésének megakadályozása érdekében. Az SNI gyermekekkel szemben barátságos és pártatlan hozzáállás kialakítása (Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine № 609 (2018)).

-

2.4.1. A PPTCS összetétele

A PPTCS összetételét az SNI gyermekek oktatási igényei határozzák meg.

A PPTCS csoporthoz tartoznak:

Állandó tagok – az oktatói-nevelői munka igazgatója vagy igazgató helyettese, általános iskolai tanár (osztályfőnök), szaktanár, tanárasszisztens, gyakorló pszichológus, szociális nevelő, defektológus, (figyelembe véve az SNI gyermek oktatási igényeit), rehabilitációs tanár, a gyermek szülei vagy a gyermekvédő, a polgárvédelem, gyermekvédelmi szolgálat és egyébek.

A pszichológiai és pedagógiai támogató csoport általános vezetésével az oktatói-nevelői munka igazgatóját vagy igazgatóhelyettesét bízzák meg, aki felelős a PPTCS-re bízott feladatok végrehajtásáért és a feladatok felosztásáért (Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine № 609 (2018)).

2.4.2. A Pedagógiai - pszichológiai támogató csoport szervezése

A PPTCS munkája egy olyan feladatkör, amit munkaidőben kell elvégezni. Tevékenységének egyik szervezeti formája a találkozó, amely egy tanév folyamán nem kevesebb, mint háromszor történik meg. Soron kívüli ülést csak szükség esetén hívnak össze és a testület bármely tagja összehívhatja.

A támogató csoport fő alapelvei a következők:

- az egyedi tulajdonságokkal rendelkező SNI gyermekek tiszteletben tartása.
- az SNI gyermekek érdekeinek tiszteletben tartása, jogaiknak megvédése és diszkriminációjuk megakadályozása.
- csapatmunka.
- az SNI gyermekek szüleinek aktív részvétele az oktatási folyamatban, valamint az egyéni program kidolgozásában.
- titoktartás és az etikai alapelvek betartása.
- egymás közötti együttműködés (Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine № 609 (2018)).

A támogató csoport az oktatási folyamat megkezdésétől számított két héten belül egyéni fejlesztési programot dolgoz ki az SNI gyermekek számára az Inkluzív Erőforrásközpont következtetései alapján. Az egyéni programot a támogató csoport az általános középfokú oktatási intézményben évente kétszer (szükség esetén többször is) felülvizsgálja, kiigazítás céljából és, hogy meghatározza a gyermek fejlődésének előrehaladását. Az általános középfokú oktatásban a támogató csoport minden SNI gyermek számára egyéni tantervet dolgoz ki.

Pszichológiai-pedagógiai, korrekciós és fejlesztési szolgáltatásokat egyéni és csoportos foglalkozásokon keresztül nyújtanak. Az egyéni fejlesztési terv végrehajtásával

kapcsolatos nehézségek esetén a támogató csoport módszertani segítségért az Inkluzív Erőforrásközpontok szakembereihez fordulhatnak. A támogató csoport megfogalmazza és összehangolja a szülőkkel az SNI rendelkező gyermek pszichológiai és pedagógiai, korrekciós és fejlesztési tevékenységeinek óratervét, amelyet az oktatási intézmény tanárai és / vagy az Inkluzív Erőforrásközpontok szakemberei más intézmények, egyének végeznek, akiknek joguk van oktatási tevékenységet folytatni. Minden támogatói csoporttag elvégzi a rábízott feladatot (Poroshenko, 2019).

Tisztség	Feladat
Az oktatási intézmény adminisztrációja (az oktatói-nevelői munka igazgatója vagy igazgatóhelyettese)	<ul style="list-style-type: none"> • a PPTCS összetételének kialakítása; • felelős személy kinevezése az egyéni fejlesztési terv kialakításának koordinálására; • a PPTCS munkájának szervezése; • az Inkluzív Erőforrásközpont következtetések ellenőrző végrehajtása; • szakemberek (ideértve az Erőforrásközpont szakembereit) bevonása a pszichopedagógiai, korrekciós és fejlesztési szolgáltatások nyújtásában SNI-s gyermekek számára; • feladatuk ellátásának ellenőrzése a PPTCS tagjai által. • a többi PPTCS résztvevővel együtt SNI egyéni tanterv kidolgozása; • SNI gyermekek szüleinek bevonása az egyéni fejlesztési terv kidolgozására és jóváhagyására; • az Inkluzív Erőforrásközpont végrehajtásában részt vevő pedagógiai személyzet tevékenységének értékelése; • az egyéni fejlesztési terv végrehajtásának megfigyelése.
Általános és középiskolai tanárok	<ul style="list-style-type: none"> • az SNI gyermek oktatási folyamatának ellátása, figyelembe véve az egyéni fejlesztési terv jellemzőit; • információk előkészítése a PPTCS- értekezlet résztvevőinek az SNI gyermekek nevelési és kognitív tevékenységeinek sajátosságairól, erősségeiről és igényeiről, a gyermek oktatási eredményeiről;

	<ul style="list-style-type: none"> • részvétel egy önálló tanterv elkészítésében, SNI gyermek számára; • az SNI gyermekek szüleinek tájékoztatása a tanterv elsajátításáról.
Gyakorlati pszichológus	<ul style="list-style-type: none"> • az SNI gyermekek pszichológiai fejlődésének megfigyelése és tanulmányozása; • az SNI gyermek pszichológiai támogatása; • az egyéni fejlesztési tervvel megegyezően pszichológiai és pedagógiai, korrekciós és fejlesztési szolgáltatások nyújtása az SNI gyermekek számára; • módszertani segítségnyújtás, tanácsadás az SNI gyermekekkel foglalkozó pedagógusok számára; • tanácsadás az SNI gyermekek szüleinek.
Szociális oktató	<ul style="list-style-type: none"> • védnökség az SNI gyermekek és szülei felett; • olyan társadalmi problémák beazonosítása, amelyek azonnali megoldást igényelnek, szükség esetén szakember bevonásával; • az SNI gyermek fejlődésének társadalmi körülményeinek tanulmányozása; • az SNI gyermek szocializációja, egy új környezetbe való beilleszkedés esetén; • az SNI gyermek és szülei tájékoztatása az iskolán kívüli foglalkozásokról, szakkörökről, figyelembe véve lehetőségeiket; • az SNI gyermek társ csoportba való integrációja érdekében ajánlások nyújtása az oktatási folyamatban résztvevőknek, pozitív munkakör kialakítása gyermekcsoportokban, személyes interperszonális konfliktusok leküzdése; • az SNI gyermek jogainak védelme, bizonyos területeken és szolgáltatásokban.
Defektológus, rehabilitációs tanárok	<ul style="list-style-type: none"> • az IPR jellemzői alapján figyelemmel kíséreni az SNI gyermek oktatási folyamatának ellátását;

	<ul style="list-style-type: none"> • információk előkészítése a PPTCS résztvevőinek az SNI gyermekoktatási programjának eredményeiről, nevelési és kognitív tevékenységének sajátosságairól, erősségeiről és igényeiről; • részvétel az egyéni tanterv elkészítésében SNI gyermekek számára; • egyéni tanterv kidolgozása az általános középfokú oktatási intézményekben; • más pedagógiai személyekkel együtt meghatározzák az egyéni fejlesztési terv végső tanulási céljainak szintjét; • megfelelő munkahelyi légkör megteremtése a kollektívában; • az SNI gyermekek szüleinek tájékoztatása a tanterv elsajátításáról.
Tanárségéd (asszisztens)	<ul style="list-style-type: none"> • a gyermek egyéni hajlandóságainak, igényeinek és érdekeinek megfigyelése; • részvétel az SNI gyermek oktatási folyamatában; • részvétel az egyéni fejlesztési terv kidolgozásában; • részvétel az egyéni program és az egyéni tanterv elkészítésében; • figyelembe venni az SNI gyermek fejlődésének sajátosságait, az oktatási környezet és az oktatási anyag lehetőségének megfelelően; • az egyéni fejlesztési terv végső céljainak elérése, értékelése a tanárral együtt; • információ előkészítése a PPTCS ülés résztvevőinek a gyermek megfigyelésének eredményeiről, személyes tulajdonságairól, érdekei és igényei érdekében; • az SNI gyermek szüleinek és oktatóinak tájékoztatása a gyermek fejlődéséről;
SNI gyermek szülei	<ul style="list-style-type: none"> • információ biztosítása a gyermekről (stílus, tanulási mód, sikerei, nehézségei házi feladatok elkészítésénél); • részvétel a PPTCS munkájában beleértve az egyéni

	<p>fejlesztési terv előkészítésében való részvételt is;</p> <ul style="list-style-type: none"> • a gyermek oktatásához, neveléséhez és fejlesztéséhez való feltételek megteremtése.
Az oktatási intézmény egészségügyi dolgozója	<ul style="list-style-type: none"> • a PPTCS résztvevőinek tájékoztatása a gyermek egészségéről és pszichofizikai tulajdonságairól; • szükség esetén további információkat gyűjt a szülőktől, az egészségügyi intézménytől a gyermek egészségéről.

3. táblázat Az SNI gyermekek Pedagógiai-pszichológiai támogató csoport tagjainak funkciói (Poroshenko, 2019).

2.5. Egyéni fejlesztési program a sajátos nevelési igényű gyermekek számára

Az ukrán „oktatásról” szóló törvény értelmében az egyéni fejlesztési program, továbbá IPR - egy olyan dokumentum, amely a speciális nevelési igényekkel rendelkező személyek oktatását individualizálja, felállítja a gyermek fejlesztéséhez szükséges pszichopedagógiai, korrekciós igények, szolgáltatások listáját a szülők kötelező bevonásával egy szakértői csoport által (Postanova Kabinetu Ministriv Ukraine № 588(2017)).

Az SNI tanulók egyéni fejlesztési programja

A javasolt irányok a szakértői bizottság létrejöttéhez - amelynek tagjai az SNI tanulókkal foglalkozik az oktatási intézményben - univerzális, kiindulási alapként alkalmazható bármely oktatási intézmény sajátos struktúrájának függvényében.

1. A koordinátor arra kéri a szakértői bizottság tagjait, hogy készítsenek egy beszámolót az SNI tanulók előzetes megfigyelése alapján, a különböző fejlesztési és fejlődési területek meghatározására. Ez követően egy közös ülés keretein belül a tagok megbeszélik tapasztalataikat, meghatározzák a tanulók erős oldalait és hiányosságait, illetve megtervezi az aktuális feladatokat nevelési-oktatási és fejlesztési folyamatban. Az elsődleges megfigyeléseket szakértői bizottság összes tagja végzi az első két hétben az oktatási folyamat elején. Ha valamilyen okok miatt az információt nem sikerül begyűjteni (például: hiányzás miatt) a megfigyelés folyamat kiterjedhet négy hétre is.

2. A szakértői bizottság értékeli a gyerekek fejlődését, kijelöli az alapvető fejlesztési célokat, feldolgozzák az előző egyéni programot. Legfontosabb ebben a fázisban a megfigyelések alapján, hogy a szakértők pontosan és alaposan meghatározzák az SNI tanulók fejlesztési területét. E gyerekekkel való munka folyamán ez az információ a legnagyobb értékűként szolgál jelenleg és későbbi szakaszban egyaránt a pedagógusok

számára. Segítséget nyújt abban, hogy hogyan építsék fel a kommunikációs folyamatot a gyakorlatban.

3. A következő megbeszélésre felkérjük a SNI tanulók szüleit, hogy ők is vegyenek részt a gyűlésen, ahol megismertetik velük az előzetesen elkészített egyéni gyermekfejlesztési programot. Az ilyen megbeszélést a szülőkkel az igazgatóhelyettes vagy az osztályfőnök kezdeményezi. Fontos, hogy az ilyen találkozón az SNI tanulókkal foglalkozó szakértői bizottság összes tagja megjelenjen, hogy a szülők által felmerülő kérdésekre válaszolhassanak. Tisztázódik, hogy milyen speciális folyamatban fog részesülni a gyereke, illetve milyen eredmények várhatóak. Megjegyzéseket és javaslatokat tehetnek a szülők, és hozzájárulnak az egyéni gyermekfejlesztési program elfogadásához. A SNI tanulók szülei két példányban aláírják az egyéni gyermekfejlesztési programot, amelyet az oktatási intézmény vezetője is jóváhagy. Az egyik példány a szülő birtokába kerül, míg a másik megmarad az igazgatóhelyettesnek, aki a koordinátora ennek a csoportnak. Ennek a fejlesztő csoportnak mindegyik tagja kap egy másolatot az eredeti példányról. Fontos megjegyezni, hogy az SNI tanulók egyéni gyermekfejlesztési programja egy bizalmas dokumentum, és az eredeti példánya az oktatási intézmény igazgatóhelyettesének mappájában van és ott is kell, hogy maradjon.

4. A szakértői bizottság tagjai hozzálátnak az egyéni gyermekfejlesztési program megvalósításához.

5. Kétszer egy évben (első fél év végén és év végén) a fejlesztő csoport tagjai a szülőkkel együtt figyelemmel kísérik és ellenőrzik a gyerekek tanulásának és fejlődésének a dinamikáját azzal a céllal, hogy a progresszív változásokat azonosítsák, valamint szükség szerint változtassanak az előzetesen elkészített program tervezetén.

6. Az egyéni gyermekfejlesztési program a fő, de ha szükség van rá, akkor a bizottság kidolgozza az egyéni képzési tervet és az egyéni oktatói programot. Az egyéni képzési terv meghatározza a tantárgyak listáját és az óra számát. Az egyéni oktatói program meghatározza a hosszú távú és legszükségesebb feladatokat, rövid tanulási célokat és az értékelési módszert.

Az egyéni képzési tervezetet és az egyéni oktatói programot a tanuló intellektuális fejlődés jellemzői szerint, ennek megfelelően dolgozzák ki. Az egyéni oktatói programot az alsó osztályos tanító (osztályfőnök), az asszisztens és a szaktanárok együtt állítják össze. A módszertani segítséget az igazgatóhelyettes biztosítja.

7. A munkafolyamat során a szakértői bizottság, amelynek valamennyi tagja szakértő, közösen meghatározzák a fő célokat az nevelési-oktatási korrekciós fejlesztés területén. Az

egyéni gyermekfejlesztési program során, ha ezeknek a meghatározott céloknak valamennyi pontja megegyezik más szakértők szempontjaival, akkor ez elősegíti a hatékony működést és minőséges munkát különös tekintettel az egyéni fejlesztést igénylő tanulóknál. Az SNI tanulókkal foglalkozó szakértői bizottságnak célszerű rendszeres közös üléseket tartani kéthetente egyszer. Ezen ülés folyamán megbeszélik az elért célokat, a fennálló hiányosságokat, illetve szükség esetén meghatározzák az új célokat. Az egyéni gyermekfejlesztési- illetve az egyéni oktatási program során, ha nehézségek merülnek fel ebben a munkafázisban, akkor a szakértői bizottság kérheti speciális szakértők és az Inkluzív Erőforrásközpont vezetőinek a segítségét.

8. Az oktatási intézményben az SNI tanulók korrekciós fejlesztését az egyéni gyermekfejlesztési programban korrekciós pedagógusok (defektológus és rehabilitológus) és gyakorlati pszichológus végzi. A Szakértői bizottság tagjaival közösen komplex feladatokat dolgoznak ki a tanulás idejére. Az általános és középiskola SNI tanulói részére fejlesztési program korrepetálásban nyilvánul meg, abból a tantárgyból, amiből támogatásra van szüksége (bár jogilag nem szabályozott).

9. A korrekciós fejlesztés órán kívüli foglalkozáson valósul meg. Szakértői bizottsági tagok azt a programot használják, amelyet elfogadtak a szülők. Amennyiben az órarendben változások történnek, tudatni kell azokat a szülőkkel és szakemberekkel, akik foglalkoznak a tanulóval. A foglalkozások 35-40 percesek, az individuálisak 20-25 percesek. Egy csoportba 2-6 tanuló lehet.

Egyéni fejlesztési program - egy dokumentum, amely biztosítja a tanulás individualizálását a sajátos nevelési igényű személyek számára. Összeállítják a szükséges pszichológiai és pedagógiai, korrekciós és fejlesztési szolgáltatások listáját, melyet egy speciális csoport dolgoz ki a gyermek szüleinek kötelező bevonásával, a konkrét oktatási stratégiák és a tanulás megközelítéseinek meghatározása céljából (Chetverikova, 2018).

Egyéni tanterv – egy dokumentum, amely meghatározza az oktatási program oktatási alkotóelemeinek sorrendjét, formáját és elsajátításának ütemét az egyéni oktatási pályájának megvalósítása céljából, és amelyet az oktatási intézmény az oktatóval együttműködésben dolgoz ki.

Egyéni képzési program – egy dokumentum, amely felvázolja az általános tárgyközépfokú oktatási intézményben az egyes tantárgyaktól az egyes tantárgyak által elsajátítandó ismeretek, készségek és kompetenciák körét annak érdekében, hogy megvalósuljon a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni oktatási pályája. Biztosítja a

témák listáját a tananyagban, ajánlásokat ad az egyes témák óráinak számához, a teljes kurzus tanulmányozásához töltött időhöz.

Egyéni oktatási terv – egy dokumentum, amely meghatározza a sajátos nevelési igényű gyermekeknek az oktatási program összetevőinek, elemeinek az óvodai nevelés során történő tanulásának sorrendjét, formáját és ütemét annak egyedi oktatási pályájának megvalósítása érdekében (Chetverikova, 2018).

Az oktatási folyamatban hangsúlyozni kell a tanár és a tanárasszisztens közötti interakció fontosságát.

2.6. A tanárasszisztens (segéd), mint az oktatási folyamat résztvevője

Fő feladata: a tanár segítése a személyközpontúság kialakításában, individualizált megközelítésének biztosításában, különös tekintettel az SNI gyermekek egyéni fejlesztési tervének megteremtésében (Poroshenko, 2019).

2.6.1. Alapvető funkciók, feladatok, szükséges kompetenciák

Fontos dolog a sajátos nevelési igényű gyermekek meghatározásában a kiegészítő támogatás fogalma. Támogatást nemcsak a különleges bánásmódot igénylő gyermekeknek, hanem a tanároknak, iskolai alkalmazottaknak és szülőknek is nyújtani kell. Létre kell hozni olyan erőforrásokat, melyek segítik az iskolákban az inkluzív oktatás megszervezését. Egy ilyen erőforrás pl. a tanárasszisztens is.

Ukrajna törvényeiben 2010-től szerepel a tanárasszisztens kifejezés. Majd Ukrajna Miniszteri Kabinetének 2011. augusztus 8-i 872. számú *A középfokú oktatási intézményekben történő befogadó tanulás megszervezésének jóváhagyásáról szóló határozata* kimondja, hogy „Az oktatási folyamat személyes irányítását a tanárasszisztens biztosítja, aki részt vesz az egyes programok kidolgozásában és végrehajtásában, adaptálja az oktatási anyagokat a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatási és kognitív tevékenységeinek egyedi jellemzőihez.” A tanárasszisztens egy pedagógusi beosztás, mely együttműködést jelent a pedagógusokkal és gyermekekkel egyaránt. Tanárasszisztens az a személy lehet, akinek van pedagógiai végzettsége, szociális munkás, pszichológus, szociálpedagógus, gyógypedagógus. Feladata, hogy segítse a sajátos nevelési igényű gyermeket: pedagógiai támogatást végez, adaptálja a tananyagot, segít a gyermekeknek végrehajtani a feladatokat, bevonja a különböző tevékenységi formákba, segíti a kortársakkal való kommunikációt, biztosítja a megfelelő támogatást az iskolában. Az ilyen jellegű tevékenység megköveteli a tanártól a megfelelő képességek meglétét, például képes

közösen oktatni, időt szakítani a közös órán kívüli tervezésre és az oktatási folyamat megbeszélésére. Bevezetése után az asszisztensi feladatkör fél állást jelentett, ma pedig már teljes állásnak felel meg. Az asszisztens, mint a tanár is, felelős a tanulók egészségért és biztonságáért, azonban a felelősség minden tanuló tanulmányi eredményeiért a tanár vállal nyugszik (Lucenkó, 2018).

2.6.2. A tanárasszisztens fő feladatai

Szervezői: segíti az oktatási folyamat szervezését egy osztályteremben, inkluzív tanulással. Segíti a sajátos nevelési igényű tanulókat a munkahely megszervezésében, megfigyeléseket végez a gyerekekről annak egyedi jellemzői, hajlandóságai, érdeklődése és igényei tanulmányozása érdekében. Elősegíti a figyelem fenntartását, elősegíti a tanuló önszabályozását és önellenőrzését. Együttműködik azokkal a szakemberekkel, akik közvetlenül dolgoznak a sajátos nevelési igényű gyermekekkel, és részt vesznek egy egyéni fejlesztési program kidolgozásában. Információkat ad a szülőknek a kidolgozott adaptációról és szükség szerint a tananyag változtatásáról. Részt vesz a hivatalos találkozókban a szülőkkel, ha erre szükség van. Információkat ad a szülőknek a gyermek általános állapotára vonatkozóan az egész tanítási nap folyamán. Informálja a szülőket a gyerek nehézségeiről és sikereiről a különböző helyzetekben az osztályban, a tanuló egész heti teljesítményéről (előzőleges egyeztetéssel a tanárral). A tanárasszisztens, más alkalmazottakkal együtt, biztosítja az egészséges és biztonságos tanulást, nevelést és munkakörülményeket. Vezeti a pedagógiai dokumentációt.

Oktatói-fejlesztői: a tanárasszisztens az osztálytermi tanárral együttműködve oktatási szolgáltatásokat nyújt a hallgatók oktatási szükségletei kielégítésére. A sajátos nevelési igényű gyermekek szociális és pedagógiai támogatását végzi, gondoskodik a tanulók szakmai önrendelkezéséről és társadalmi beilleszkedéséről. Elősegíti a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlődését, pszicho-érzelmi állapotának javítását. Ösztönzi a gyermekek társadalmi aktivitásának fejlődését, elősegíti képességeik, tehetségeik azonosítását és felfedését a tudományos, műszaki és művészeti kreativitásban való részvételük révén. Oktatási helyzeteket teremt, az optimizmus és a jövőbeli önbizalom légkörét hozza létre.

Diagnosztikai: szakértői csoporttal együtt egyéni programot dolgoz ki a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésére, értékeli a tanuló oktatási eredményeit. Értékeli az egyéni fejlesztési program végrehajtását, tanulmányozza és elemzi a tanuló fejlődési dinamikáját.

Előrejelző: részt vesz egy egyéni fejlesztési program kidolgozásában a gyermek tényleges és potenciális fejlődésének tanulmányozása alapján.

Tanácsadói: folyamatosan kommunikál a szülőkkel, biztosítva számukra a szükséges tanácsadói segítséget. Tájékoztatja az osztályfőnököt és a szülőket a tanuló teljesítményéről. Betartja a pedagógiai etikát, tiszteletben tartja a gyermek méltóságát, megvédi őt a fizikai vagy mentális erőszak bármilyen formájától. Folyamatosan fejleszti saját szakmai színvonalát, pedagógiai képességeit, általános kultúráját.

A tanárasszisztens kiegészíti más oktatók és szakemberek munkáját. Ily módon elősegíti a hatékonyabb tanulást, különösen a speciális szükségletekkel rendelkezők számára. Feladatait a tanártól és az igazgatótól kapja meg.

Ezért a tanárasszisztens szerepe rendkívül fontos a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatási területén. Feladatának végrehajtása során az asszisztensnek menedzserré, oktatóvá, barátá kell válnia, nem csak a gyermek szavait és gondolatait érti, hanem érzéseit, lelkiállapotát is. 2018. február 14-én a kormány 20% -os pótdíjat állapított meg az inkluzív osztályokban vagy csoportokban részt vevő részidős tanárok számára. Ez vonatkozik az óvodai, általános, középiskolai, iskolán kívüli, szakiskolai és felsőoktatási intézményekre. 2018. február 1-jén Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma megnövelte az inkluzív osztály tanítósegédjeinek alapfizetését (Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine № 90 (2018)).

2.6.3. A tanár és a tanárasszisztens együttműködésének legfőbb alapelvei

A tanár és a tanárasszisztens együttműködésének legfőbb alapelvei:

- a tanár bevonja a tanárasszisztens az inkluzív osztály tantervének megvalósításába;
- tanárasszisztensnek objektív általános információt ad az osztály minden tagjáról, azok pszichofizikai fejlődéséről, családi helyzetéről, adottságairól és eredményeiről stb.;
- információt ad a gyerekek jellemének egyéni sajátosságairól és viselkedési jegyeiről, a sajátos szokásaikról, egyéni szükségleteikről, érdeklődési körükről, egészségi állapotukról, mely a saját megfigyelésén és a szülők által elmondottakon alapszik;
- a tanárasszisztenssel együttműködve megoldja a problémás helyzeteket az osztályban és a tanulók között egyénileg;
- megtanítja a pszichofizikai, kognitív, érzelmi-akarati sérült gyerekekkel való munka sajátosságait, továbbá a hátrányos helyzetű és a tehetséges gyerekekkel való munka sajátosságait is;
- az asszisztenssel együtt megbeszéli és kitölti a sajátos nevelési igényű gyerekek egyéni fejlesztési tervének megfelelő pontjait;

- a sajátos nevelési igényű gyerek számára az asszisztenssel kidolgozza az egyéni tantervet;

- felhívja a tanárasszisztens figyelmét azokra a momentumokra, amikor a sajátos nevelési igényű gyerek több figyelmet igényel és fordítva is: amikor több önállóságot;

- a tanár az óra során (amíg az asszisztens valamilyen közös szervezési tevékenységet vagy gyakorlati feladatot végez, stb.) több figyelmet tud fordítani egy adott tanulóra legyen az sajátos nevelési igényű vagy éppen valaki más, az adott helyzettől függően.

Nagyon fontos, hogy a tanárasszisztens és a tanár kommunikációja során alapvető legyen a kényelmes szakmai közeg megtartása az inkluzív osztályban. Az összetett helyzetekben, nehézségek során a közeli kollégák egymás között maguk kell, hogy meg tudják oldani a helyzetet. Amennyiben ez nem történik meg, a konszenzus eléréséhez pszichológus bevonása javasolt. A vezetőség bevonása csak akkor ajánlott, ha még ezek a beszélgetések sem hoznak eredményt (Chetverikova, 2018).

2.7. A gyerek asszisztense az inkluzív osztályban

A mai napra Ukrajnában nincs olyan szakma bejegyezve, hogy gyermekasszisztens. Tehát jogi szinten nincs meghatározva és kvalifikált jellemzése a személy tevékenységének, amely e funkciót megvalósítja. Egyidejűleg az ukrán törvényhozás elismeri némely SNI-s tanuló szükségességét az ilyen szakember jelenlétét az oktatási intézményekben, és elismeri a szülők jogait a gyermek asszisztenseként. A gyermekasszisztens (vagy oktató) beosztása a sajátos igényű gyermekek oktatási folyamatának szerves része, és előfeltétele annak, hogy a gyermeket az egyéni programja szerint a lehetőségek, felfogások és igények szerint neveljék. Az oktatási folyamatban a gyermekasszisztens megléte többek között egy kiegészítő támogatást jelent. Az oktató elősegíti a gyermek alkalmazkodását és szocializációját az osztályban, kijavítja a nem kívánt magatartást. A szakemberek a gyermek asszisztensét hívják a gyermek valódi beilleszkedésének kulcsaként, a sajátos iskolákba és óvodákba való bevonásával (Chetverikova, 2018).

Ukrajna Minisztertanácsának 2011. április 15-i 872. számú, az általános oktatási intézményekben történő befogadó oktatás szervezésének, eljárásának jóváhagyásáról szóló (módosított) rendeletének 14. pontja kimondja: „A komplex fejlődési fogyatékossgal élő gyermekek oktatási és társadalmi igényeit kielégítő oktatási intézményben való tartózkodásukat szociális munkások, szülők vagy az általuk felhatalmazott személyek végzik." *A speciális oktatást igényelő személyeknek az oktatási szolgáltatásokhoz való*

hozzáféréséről egyes ukrán jogszabályok módosításáról szóló, 2018. szeptember 6-i ukrán törvénynek megfelelően a gyermekasszisztenseknek hivatalosan akadálytalan hozzáférésük van az oktatási folyamathoz az iskolákban és az óvodákban (ZAKON UKRAINE №2541-VIII (2018)). A legtöbb esetben a gyermekasszisztens egyike a szülőknek vagy azoknak, akik helyettesítik őket. De lehet gyerekasszisztens a szociális munkás, a szülők egyike vagy az általuk meghatalmazott személy. Ezeknek az asszisztenseknek hozzáférést kell biztosítaniuk egy átfogó oktatási intézményben való munkához, mivel szükségük van gyermekeik támogatására, akiknek komplex fejlődési nehézségeik vannak.

Ma, a gyerekasszisztens kifejezés mellett széleskörűen használják a *tutor* (angol) kifejezést (patrónusa). A gyermek asszisztense vagy patrónusa – ez szakember, aki megszervezi az SNI-s tanuló sikeres beilleszkedését az oktatási intézmény oktatási és szociális közegébe. A tanítóval, a kísérő csapat résztvevőivel és a szülőkkel való szoros együttműködéssel, a gyerekasszisztens a tanuló számára létre tud hozni maximálisan kedvező közeget az eredményes tanuláshoz és az egykorúak kollektívájába való szociális beilleszkedésre. Ezt tekintetbe véve, a gyermek asszisztensének a tevékenysége megköveteli a személytől, aki ezt a funkciót tölti be, a különleges sajátságos tulajdonságokat: nagyon magas fokú toleranciát (feltétel nélkül elfogadni a gyereket) valamint jól fejlett kommunikatív készséget. Azon kívül a patrónusnak magas szintű tudással kell rendelkeznie a korrekciós pedagógiából, a speciális pszichológiából, valamint nagy állóképességgel kell rendelkeznie a stresszes helyzetekben (Chetverikova, 2019).

2.7.1. Kinek van szüksége gyerekasszisztensre

Asszisztensi kíséret ajánlott a teljes vagy komplex fejlődési rendellenességgel rendelkező gyermekeknek, ha ezek a tanulók nem tudják önállóan elsajátítani a tantervet vagy bekapcsolódni a kommunikációba a környezettel és / vagy segítséget igényelnek a tájékozódásban vagy a fizikai szükségletek kielégítésében.

A gyerekasszisztensi pozíciót nem számítják munkaviszonynak ebben a beosztásban, mivel még máig nincs törvénybe foglalva. A gyerekasszisztens az osztályban köteles pedagógiai végzettséggel rendelkezni. Ilyen esetben a gyerekasszisztens kísérheti a SNI-s gyereket az osztályba, asszisztálva az ő megelégedettségére és az ő fizikai szükségleteire a szociális szférában. A tanítás ideje alatt a gyerekasszisztensnek pedagógiai végzettség nélkül nincs jogában módosítani, megváltoztatni az oktatási feladatokat, változtatásokat vinni az individuális oktatásba. A gyermek asszisztense, akinek van pedagógiai végzettsége, többek között korrekciós irányzattal, felhasználhat speciális adaptációkat,

változtatásokat a tanuló oktatási tantervébe általában különböző tantárgyak tanterveihez, a konkrét oktatási helyzetekhez egyeztetve a tanítóval.

A gyerekasszisztens munkabére manapság leginkább a szülő által valósul meg, vagy ilyen szolgáltatást a személy ingyen adhat, mint például önkéntesi alapon (Chetverikova, 2018).

A gyerekasszisztens általános kötelezettségei:

- az SNI-s gyerek adatainak gyűjtése, általánosítása és felhasználása az egyéni különlegességével: az ő érdekei, hajlamai, erős és gyenge oldalai, pszichofizikai, szomatikus állapota, hangulatai, amelyek a legfontosabbak, a változásainak okairól, a szociális környezetéről stb.;
- a tanulóval való individuális munka folyamatának megszervezése, az ő kinyilvánításának, megformálásának és fejlődésének alapján, a megismerő, érdeklődését;
- a munkához való bekapcsolása tantestülettel, más tanulókkal az egységes pszichológiai komfortos oktatási közeg létrehozásának céljából az SNI-s tanuló és az osztály más tanulóinak számára;
- a kapcsolatok formálása az oktatási folyamat minden résztvevőjével az inkluzív osztályban, iskolában nyílt, jóindulatú alapon;
- motiválja, ösztönzi a tanulót az önálló tevékenységre, valamint aktivizálja a tanulásban, társalgásban;
- kíséri a tanulót szükség esetén. Néha szükséges a gyerekeknek az állandó kíséret, máskor meg rendszeresen, némely helyzetben ő képes mindennel megbirkózni;
- támogatja az SNI-s tanulót az összetett indulatos helyzetekben, nyomon követi érzelmi önérzetét és megfelelően reagál (a kompetencia határain belül);
- segít az SNI-s tanulónak az osztály vagy az iskola más tanulóival kapcsolatokat kialakítani;
- folyamatosan ad a gyerekeknek maximális önállóságot az osztálytársaikkal való társalgásban;
- szükség esetén ösztönzi a gyereket az aktivitásra az egykorúakkal való kapcsolatokban;
- szükség szerint támogatja a konfliktushelyzetekben;
- igény szerint kiszolgálja a tanuló fizikai szükségleteit, többek között higiéniai alapon (etetés, átöltöztetés, kézmosás, WC-be való elkísérés stb.);

- gondoskodik a tanuló egészségügyi szükségleteiről (a szülők beleegyezésével) - ha a tanuló epilepsziában szenved - a rohamok kezdetét figyeli, ha a gyermek fejlődésének következtében ezt nem képes megtenni önállóan. Ha a tanuló asztmás – időben biztosítja őt inhalátorral, ha diabéteszes – időben beadja az injekciókat, figyeli a diéta betartását (Chetverikova,2018).

2.8. A tanárasszisztens és a gyermekasszisztens közötti különbség

Feltétel	Tanárasszisztens	Gyermekasszisztens
A tevékenység szociális célja	Oktatás	Szociális
Segít, támogatást nyújt	Tanár	Gyermek
Betöltött munkakör	Pedagógiai munkatárs	Szociális munkás
Képesítés, képzés	Tanárképzés	Speciális képzés, amelyet bizonyítvány tanúsít
Kinevezés	Osztályra	Gyermekre

4. táblázat A tanárasszisztens és a gyermekasszisztens közötti különbség

Forrás: Chetverikova, 2018

Gyermekasszisztens, mint a gyermek szociális támogatói felelőse.

Gyermekasszisztentst azok mellé a gyermekek mellé neveznek ki, akik inkluzív osztályban tanulnak és összetett fejlődési rendellenességgel rendelkeznek.

Gyermekasszisztens lehet szociális munkás, vagy az egyik szülő is, ha elvégezte a speciális tanfolyamot, amelyet tanúsítvánnyal bizonyít.

Az SNI gyermek asszisztensének feladata:

- egészségügyi és higiéniai szolgáltatások biztosítása (mosdás, kézmosás, öltözködés, vetkőzés, cipő húzása, WC használata stb.);
- intézményi és területén belüli mozgás segítése;
- az étkezés segítése;
- technikai segédanyagokkal való bánásmód megtanítása (protézis, kerekesszék, katéter stb.);
- egészségügyi ellenőrzés az orvosi előírásoknak megfelelően, segítségnyújtás különböző procedúrák elvégzésénél (gyógyszerek fogyasztása, vérnyomásmérés stb.) (Chetverikova, 2018).

Az SNI gyermek szülei.

A PPTCS fontos részét alkotják az SNI gyermekek szülei. Részt vesznek minden olyan döntésben, ami hatással van a gyermekek oktatására és fejlődésére.

Jogukban áll:

- engedélyt adni az IRC keretein belül az osztályozásra;
- az oktatásról teljes körű felvilágosítást kérni;
- információt adni arról, hogy mi befolyásolhatja a gyermek tanulását vagy magaviseletét;
- részt venni az IPR kidolgozásában;
- információt gyűjteni tanártól, szaktanártól, ami a gyermek fejlődésével függ össze, különösen az IPR végrehajtásánál;
- hozzáférni a gyermek iskolai előmenetelével kapcsolatos információkhoz, ideértve az értékelési eredményeket és jelentéseket is;
- tanácsot kérni a gyermekkel dolgozó szakembertől;
- rendszeresen jelentést kapni a gyermek tanév során elért sikereiről;
- engedélyt adni kiegészítő szolgáltatásokra, amelyekre a gyermeknek szüksége lehet;
- megtagadni azokat a határozatokat, döntéseket, amelyek szerinte nem a legmegfelelőbb az SNI gyermekek számára, és együttműködni a KPPSZ tagjaival a jobb megoldások megtalálása érdekében.

A fontos információk megosztása a szülőkkel, lehetővé teszi a tanárok számára az oktatási folyamat eredményes megszervezését.

Az ilyen információk magukban foglalhatják:

- fontos orvosi információkat;
- sikeres tanítási és magatartási technikákat, amelyeket a szülők otthon alkalmaznak;
- változásokat a családban - rokonok halála, szülők válása, háziállatok halála;
- korábbi tapasztalatokat az SNI gyermek oktatásában;
- célok a gyermek számára, amelynek elérésén a szülők otthon dolgoznak (Chetverikova, 2018).

III. A KUTATÁS ISMERTETÉSE

3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések és hipotézisek

Kutatásomban a SNI-s gyermekek fejlesztési lehetőségeiről írok Beregszászban és vonzáskörzetében. A fogyatékkal élő (akadályozott) gyermekek számának emelkedése, és az egészséges gyerekekkel való együtt fejlesztése új kihívásokat támaszt a pedagógusok számára. Az integráció és az inklúzió megoldásainak kutatása napjaink oktatásügyének fontos feladata. A tanárok előtt álló új kihívások megismerése, megfelelő értelmezése és az egyéni kérdések megválaszolása, törvények adta jogok és kötelességek ismerete elengedhetetlenül fontos kérdés a ma és a jövő oktatásában. Kutatásunk fő célja az volt, hogy a következő kérdésekre megkapjuk a választ:

- milyen fő törvények alapozzák meg az inkluzív oktatást Ukrajnában
- hogyan működik és mi az az Inkluzív Erőforrásközpont
- statisztikai adatok gyűjtése a városi és a járási Inkluzív Erőforrásközpontokban
- adatok gyűjtése a járási és a városi tanügyi osztályoktól

A kutatásunk célja, hogy egy átfogó képet alkothassunk a sajátos nevelési igényű gyermekek és többségi társaik iskolai együttneveléséről. Ez a téma nagyon aktuális, mivel 2017-ben elfogadták az új oktatási törvényt, s 2018-ban elindult az Új Ukrán Iskola. Ezzel együtt a SNI-s gyerekek inkluzív oktatása is. Fontosnak tartottuk, hogy egy kicsit szélesebb képet tudjunk mutatni ebben a témában. A reformok, törvények, új oktatási programok kidolgozása csak ukrán nyelven érhető el. Nagyon sok ukrán publikáció tanulmányozza az e témában felmerülő kérdéseket, problémákat, nehézségeket. Nekünk, kisebbségi magyaroknak, sajnos nincs anyanyelvünkön semmilyen publikáció, kutatás, információgyűjtés ezzel a témával kapcsolatban.

Hipotézis 1.

Az SNI-s gyerekek járnak iskolába a többi kortársaival együtt és inkluzív oktatás részesei.

Hipotézis 2.

Nem elég a magyar ajkú szakember.

Hipotézis 3.

A fogyatékoság minden típusára van megfelelő szakember.

Hipotézis 4.

Az Inkluzív Erőforrás központ működése hatékonyabb, mint a PMPK

Az adatgyűjtés és a strukturált interjúk módszereket használtuk kutatási eszköznek, hogy objektív képet adjon, és mutasson be arról, hogy hol tart Beregszász és a Beregszászi járás oktatásügyének állapota az SNI-s gyerekek törvényes keretek között való szakszerű fejlesztése a közoktatás viszonyrendszerében. A pedagógiai kutatások módszerei közül a feltételeink igazolására először a feltáró módszert, a dokumentumelemzést alkalmaztuk. Dokumentumnak tekintünk minden olyan, a közelmúltban vagy napjainkban készült anyagot, amely nem a pedagógiai kutatás számára készült, de amelynek elemzése a pedagógiai kutatás számára tanulságos (Nádasi,2000/a). Ilyen például az Inkluzív Erőforrásközpont éves beszámolója is. Valamint áttekintettük a járási oktatási hivatal által készített sajátos nevelést igénylő tanulókról szóló összesített táblázatát is.

Tanulmányoztuk a járásban egyetlen iskolában működő speciális osztály adatait. Valamint a témához illő pedagógiai alapvetéseket és az együttneveléshez kapcsolódó törvényeket, jogszabályokat.

A másik módszer a kikérdezés, melynek lényege, hogy kérdések segítségével információkat gyűjtünk, s azok alapján következtetéseket vonunk le (Nádasi,2000/b). A kikérdezés egyik alapváltozatát a szóbeli kikérdezést (interjút) választottuk. Ilyen módszert alkalmaztunk a Vári Nefelejcs Rehabilitációs Központba látogatásunkkor is, a Máltai Szeretetszolgálat munkatársainál is, ami a megváltozott helyzet miatt már csak telefonon történt meg.

Kutatásomat a következő intézményekben végeztem, ahol foglalkoznak SNI-s gyermek fejlesztésével:

- Beregszászi Városi Inkluzív Erőforrásközpont
- Beregszászi Járási Inkluzív Erőforrásközpont
- Vári Nefelejcs Rehabilitációs Központ
- Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat
- Beregszászi járási oktatási osztály (Vári speciális osztály)
- Beregszászi városi tanügyi osztály

3.2. Beregszászi Járási Inkluzív Erőforrásközpont

Ez a központ a beregszászi járási Bene községében található a Rákóczi út 62. szám alatt. Ebben az épületben volt található megszüntetéséig a gyermekotthon.

A Beregszászi Járási Inkluzív Erőforrásközpont egy olyan intézmény, amelyet a Beregszászi Járási Tanács 2017. október 20-i 7. összehívásáról szóló 13. ülésének

határozatával hozták létre, és 2018. augusztus 28-tól lépett hatályba. A Beregszászi Járási Inkluzív Erőforrásközpontot azzal a céllal hozták létre, hogy biztosítsa a 2 és 18 év közötti sajátos nevelési igényű gyermekek oktatáshoz, pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtáshoz való jogát.

Ezen központ fő feladatai a következők:

- a gyermek fejlődésének átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelése;
- a gyermek speciális oktatási igényeinek megállapítása;
- ajánlások kidolgozása az inkluzív oktatás szervezésére;
- pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtás a gyermek számára;
- módszertani segítségnyújtás a pedagógusok és a gyermekek szülei számára;
- szisztematikus(rendszerszerű) támogatás nyújtás a gyermekek számára.

A járási Inkluzív Erőforrásközpontban a következő helyiségek találhatóak: igazgatói szoba, a gyakorlati pszichológus, a gyógytornász (rehabilitológus), a logopédus, és a defektológus szobája.

A Beregszászi Járási IRC munkáját a következő szakemberek biztosítják:

- igazgató
- defektológus-oligofrénpedagógus
- rehabilitológus
- gyakorló pszichológus (0,5 állás betöltése, 1,5 állás üresedés)
- logopédus (0,5 állás betöltve, 0,5 állás üresedés)

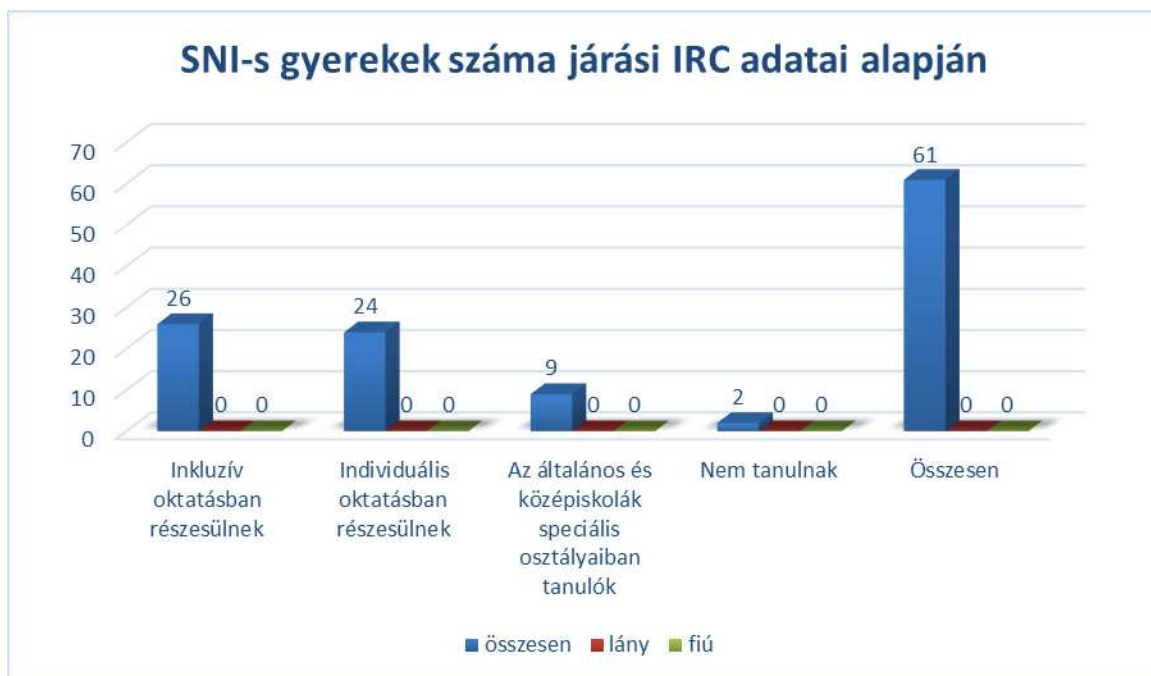
A központ a hét minden napján fogadja a gyermekeket 08.00-16.30-ig. A szakemberek különböző időpontokban tartják foglalkozásaikat.

Járási Inkluzív Erőforrásközpont	Az IRC-ben nyilvántartásba vett gyermekek száma, akiken átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelést végeztek	Az IRC-ben nyilvántartásba vett gyermekek száma, akiken átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelést végeztek										Az IRC szakemberek által nyújtott korrekciós szolgáltatással fejlesztett tanulók száma (összesen)			Gyermekek száma, akiken értékelést végeztek		
		Összesen	2-5 éves korig	6-18 éves korig	Inkluzív oktatásban résztvevők (2-5 év)	Inkluzív oktatásban résztvevők általános és középiskolában (6-18 év)	Az általános és középiskolák speciális osztályában tanulók (6-18 év)	Individuális oktatásban résztvevők (6-18 év)	Nem tanulók		6-18 éves korig	Összesen	Összesen	2-5 éves korig	6-18 éves korig		
									Összesen	6-18 éves korig							
Látási fogyatékoság																	
melyek lehetnek																	
vakok																	
gyengénlátók																	
Hallási fogyatékoság																	
melyek lehetnek																	
siketek																	
nagyothallók																	
Siketvakok																	
Mozgásszervi rendellenességek	5	9	9	1	16	9	4	1	1	2	3			3			
melyek lehetnek																	
értelmi fogyatékoság nélkül	2	3	3				3			1	1			1			
értelmi fogyatékosággal	3	6	6	1	16	9	5	1	1	1	2			2			
Beszéd fogyatékoság	1	1	1				1				1			1			
Autizmus spektrum zavar	1	1	1	1						1							
Pszichés fejlődés zavarai	17	31	31	1	16	9	4	1	1	5	17			17			
Értelmi fogyatékoság	8	16	16	2	5	8	8	1	1	5	6			6			
beleértve																	
enyhe	7	15	15	2	5	8	8			5	6			6			
középsúlyos																	
súlyos	1	1	1					1	1								
Komplex fejlődési rendellenesség	3	3	3				3				2			2			
Átfogó értékelésen átesett személyek száma, akik a szakértői vélemény szerint nem tartoznak az SNI-s csoportba	2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
Összesen a 01, 04, 07, 08, 11-14,19-20 (a sorok összege)	37	61	1	60	4	22	9	24	2	2	13	29		29			

5. táblázat Járási Inkluzív Erőforrásközpont beszámoló táblázata

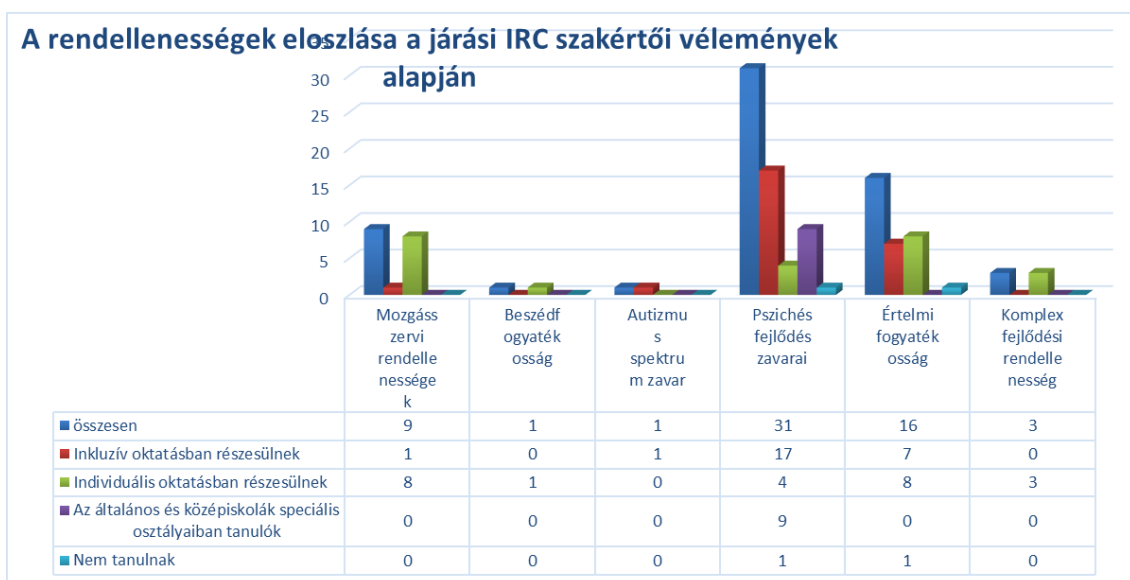
Forrás: Inkluzívno Reszurszný Centr,2019

Az IRC szolgáltatási területén lévő gyermekek száma a jelentés készítésének időpontjában: összesen (2-18 év) 9 900 (22), közülük 2-5éves 2 190 (23), 6-18 éves 7 710.

1. ábra SNI-s gyerekek száma járási IRC adatai alapján

Mint ahogy az ábrán láthatjuk, a járási Inklusív Erőforrásközpont 2019. évi beszámolója szerint az intézményünkben összesen 61 gyereken végeztek átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelést. Megállapíthatjuk, hogy ez a mennyiség nagyon csekély százaléka a járási központ területére jutó iskoláskorú 7710 gyermekhez viszonyítva. Jelen diagramban demonstráljuk, hogy inkluzív oktatási formában 26 gyermek részesül, individuális oktatásban 24 SNI-s gyermek, 9 gyermek pedig az általános és középiskolák speciális osztályában tanul. Két gyerek nem tanul, feltételezzük, hogy súlyos fogyatékoságuk miatt. E feltételezés megállapításához sajnos nem rendelkezünk semmilyen konkrét információval. A nemek közti eloszlásról sincs semmilyen adatunk.

2. ábra a járási Inklusív Erőforrásközpont szakértői vélemények alapján

A fent bemutatott Inkluzív Erőforrásközpont beszámoló táblázatában jól látható, hogy az SNI-s gyerekek közül 9 gyermek mozgásszervi rendellenességgel, melyből 6 gyermeknél értelmi fogyatékos is párosul mellé, 1 beszéd fogyatékos, 1 autizmus spektrum zavarú, 31 pszichés fejlődésű, 16 értelmi fogyatékos, melyből 1 gyermeknél súlyos fokú a fogyatékos mértéke és 3 gyermek komplex fejlődési rendellenességgel van diagnosztizálva. A 9 mozgásszervi rendellenességű gyerekből 1 tanuló tanul inkluzív osztályban, 8 tanuló pedig individuális oktatásban részesül. Itt arra tudunk következtetni, hogy azok a gyerekek tanulnak individuális formában, akiknél a mozgássérülésükhöz még az értelmi fogyatékos is párosul. A beszéd fogyatékos és a komplex rendellenességgel diagnosztizált gyerekek individuális formában tanulnak. Az autizmus spektrum zavarú gyermek inkluzív oktatásban részesül óvodai csoportban. A 31 pszichés fejlődéssel rendelkező tanuló közül 17-en tanulnak inkluzív (ebből 1 gyerek óvodás), 4-en pedig individuális formában. 9 tanuló speciális osztályban kapja meg az oktatói támogatást. Arról az 1 gyerekről, aki nem tanul, semmilyen információval nem rendelkezünk. Az értelmi fogyatékosúakból inkluzívan 7-en, individuálisan 8-an tanulnak, egy gyerek pedig nem tanul. Ismét arra tudunk következtetni, hogy a táblázatban rögzített súlyos értelmi fogyatékosú gyermek nem részesül oktatásban.

3.3. Beregszászi Városi Inkluzív Erőforrásközpont

Kutatásunk következő részében a Beregszászi Inkluzív Erőforrásközpontot mutatjuk be. Ukrajna Miniszteri Kabinetének 2017. július 12-i 545. számú határozata elfogadta az inkluzív Erőforrásközpontok létrehozásáról szóló határozatot, és jóváhagyta tevékenységükre vonatkozó általános rendeletét. E határozat értelmében a Beregszászi Városi Tanács VII. Ülésének 2017. december 22-i 974. sz. Összehívásáról szóló, 2017. december 22-i 974 számú határozatával létrehozták a Beregszászi Városi Önkormányzat Inkluzív Erőforrásközpontot és a rendeletét jóváhagyták.

A Beregszászi Városi Inkluzív Erőforrásközpont a város elején, a Muzsalyi út 114. szám alatt található, a №16-os óvoda bázisán.

Az Inkluzív Erőforrásközpont tevékenységeit szakemberekből álló csoport biztosítja:

- a központ igazgatója
- logopédus-1
- defektológus-1
- gyakorló pszichológus-2
- rehabilitológus-1

A központ hétfőtől-péntekig 08.00-17.00-ig dolgozik (Komunalna ustanova "Miskyi inkluzivno-resursnyi tsentr Berehivskoi miskoi rady").

A városi központ fő feladata és funkciója:

- átfogó értékelés elvégzése a gyermek sajátos nevelési igényeinek meghatározása érdekében, ideértve az intelligencia együttthatóját, az oktatási programra vonatkozó ajánlások kidolgozását, a pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtás megszervezésének jellemzőit a gyermek lehetséges pszichofizikai fejlődésével összhangban;

- pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtás a sajátos nevelési igényű gyermekek számára, akik óvodai és általános oktatási intézményekben tanulnak (nem járnak oktatási intézményekbe), teljes általános középfokú oktatásban részesülnek a szakiskolákban, és nem kapnak megfelelő segítséget;

- nyilvántartás vezetése azokról a gyermekekről, akiken átfogó értékelést végeztek és a központban szüleik vagy törvényes képviselőik beleegyezésével regisztráltak;

- nyilvántartás vezetése az oktatási intézményekről, az egészségügyi ellátórendszer rehabilitációs intézményeiről, a szociális védelemről és a társadalmi egyesületekről, valamint a speciális oktatási igényű gyermekek számára pszichológiai és pedagógiai segítséget nyújtó szakemberek nyilvántartásáról, ideértve az óvodai oktatási intézmények (óvodai iskolák) szakembereit. Kompenzációs típusú, speciális középiskolák (bentlakásos iskolák), képzési és rehabilitációs központok, állami egyesületek (2. melléklet), szakemberek beleegyezésével, akik pszichológiai és pedagógiai segítséget nyújtanak a speciális oktatásban részesülő gyermekek számára;

- konzultációk és kapcsolattartás az óvodai, általános és szakiskolai pedagógusokkal az inkluzív oktatás szervezésével kapcsolatos kérdésekben;

- módszertani segítségnyújtás az óvoda, középiskola és szakiskola pedagógusainak, a szülőknek vagy a sajátos nevelési igényű gyermekek törvényes képviselőinek az ilyen gyermekek számára pszichológiai és pedagógiai segítségnyújtás szervezésének sajátosságaira vonatkozóan;

- tanácsadás és pszichológiai segítségnyújtás a szülőknek (az egyik szülőnek) vagy a sajátos nevelési igényű gyermekek törvényes képviselőinek, az ilyen gyermekek fejlődésének pozitív motivációja kialakításában;

- együttműködés a helyi végrehajtó hatóságokkal, a helyi önkormányzati szervekkel, oktatási intézményekkel, egészségügyi intézményekkel, szociális védelmi intézményekkel, gyermekszolgáltatásokkal, állami szövetségekkel a sajátos nevelési igényű gyermekek pszichológiai és pedagógiai segítségének azonosítása és időben történő segítség nyújtása

érdekében megfelelő szakemberek bevonásával (Komunalna ustanova "Miskyi inkluzivno-resursnyi tsentr Berehivskoi miskoi rady").

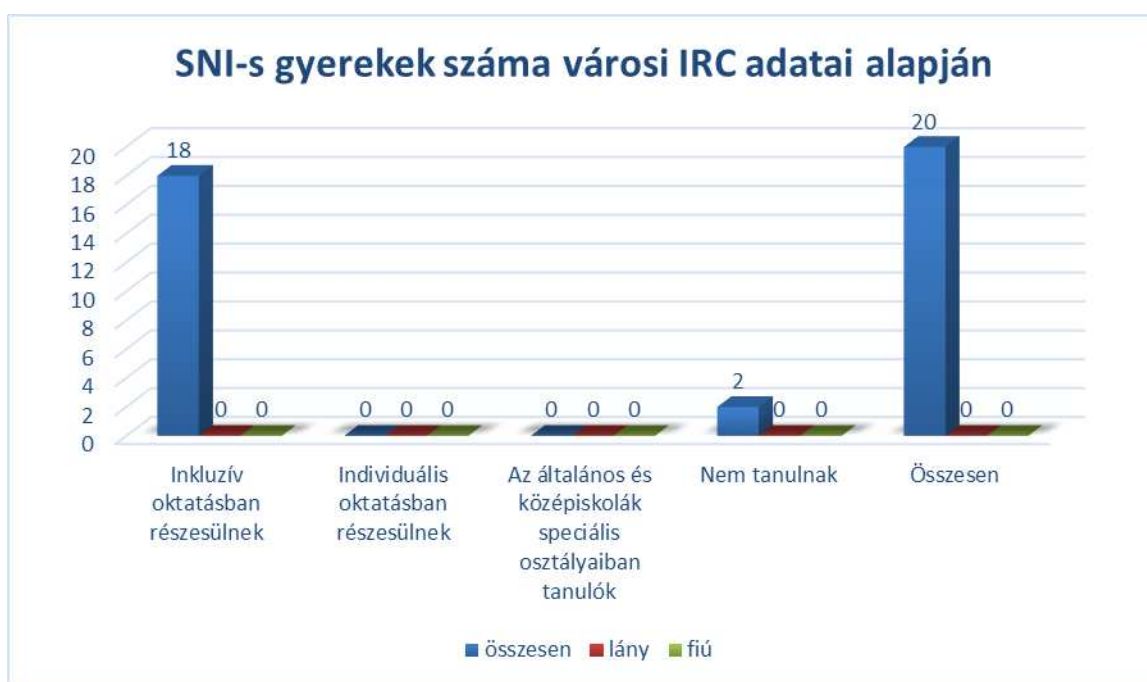
Beregszász városi Inkluzív Erőforrásközpont	Az IRC-ben nyilvántartásba vett gyermekek száma, akiket átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelést végeztek	Feltételek		Gyermek száma, akiken ismételt értékelést végeztek										
		szolgáltatással	által nyújtott	2-5 éves korig	6-18 éves korig									
Az IRC-ben nyilvántartásba vett gyermekek száma, akiket átfogó pszichológiai és pedagógiai értékelést végeztek		Összesen	2-5 éves korig	6-18 éves korig	csoporthozban, (2-5 év)	Inkluzív oktatásban résztvevők	Inkluzív oktatásban résztvevők (6-18 év)	középsúlyos	Az általános és középiskolák speciális osztályában tanulók (6-18 év)	Individuális oktatásban résztvevők (6-18 év)	Nem tanulnak		Összesen	6-18 éves korig
											Összesen	6-18 éves korig		
Látási fogyatékos														
melyek lehetnek														
vakok														
gyengénlátók														
Hallási fogyatékos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
melyek lehetnek														
siketek														
nagyothallók	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Siketvakok														
Mozgásszervi rendellenességek														
melyek lehetnek														
értelmi fogyatékos														
nélkül														
értelmi fogyatékos														
szépséggel														
Beszéd fogyatékos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Autizmus spektrum zavar	5	5	3	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Pszichés fejlődés zavarai	12	12	1	11	3	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Értelmi fogyatékos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
melyek lehetnek														
enyhe														
középsúlyos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
súlyos														

Komplex fejlődési rendellenességgel														
Átfogó értékelésen átesett személyek száma, akik a szakértői vélemény szerint nem tartoznak az SNI-s csoportba	27	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Összesen a 01, 04, 07, 08, 11-14,19-20 (a sorok összege)	47	20	5	15	8	10			2	2	14	5		5

6. táblázat Beregszász város Inkluzív Erőforrásközpont táblázata

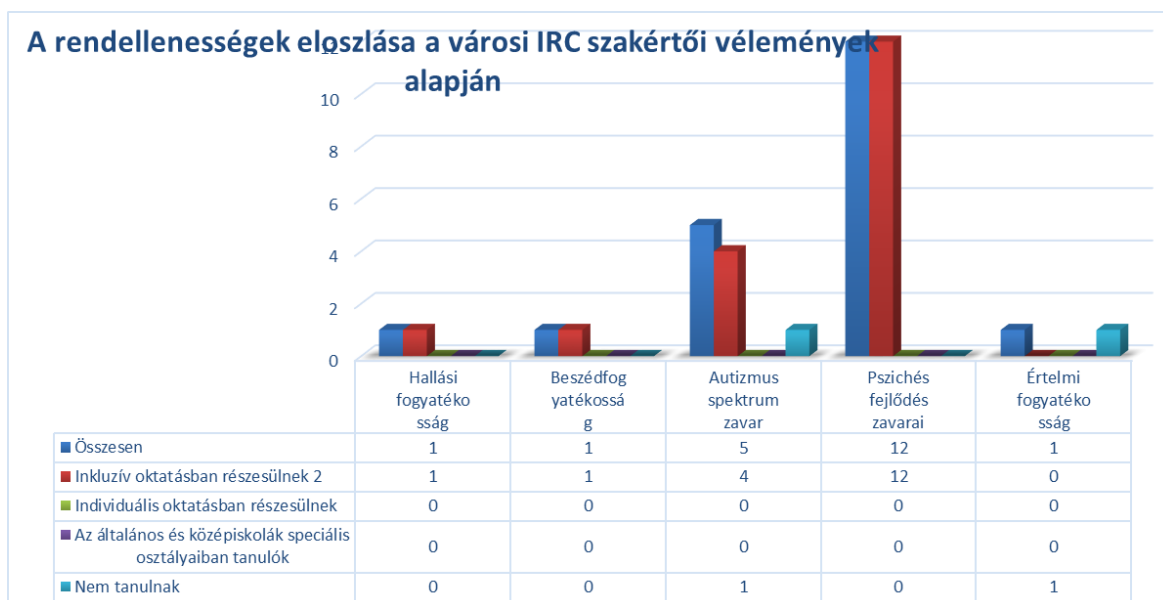
Forrás: Inkluzívno Reszursznjé Centr,2019

Az IRC szolgáltatási területén lévő gyermekek száma a jelentés elkészítésének időpontjában: összesen (2-18 év) 5 198 (22), közülük 2-5 év 931 (23), 6-18 éves korban 4267.

3. ábra SNI-s gyerekek száma városi IRC adatai alapján

A városi Inkluzív Erőforrásközpont beszámolója alapján intézményük nyilvántartásában pedagógiai és pszichológiai értékelést 20 gyermeknél végeztek. Arról nincs információ, hogy milyen a nemek aránya. A 20 gyermekből 18-an inkluzív oktatásban részesülnek, ketten pedig nem tanulnak. A központ beszámolója alapján láthatjuk, hogy az egyikük közepsúlyos értelmi fogyatékos, a másik gyermek autizmus spektrum zavarral diagnosztizált. Következtetést ezzel kapcsolatban nem tudunk levonni.

4. ábra Rendellenességek eloszlása a városi IRC szakértői vélemények alapján

A 2. számú táblázat alapján összesített diagramon mutatjuk be a városi Inkluzív Erőforrásközpont szakértői vélemények alapján megállapított rendellenességek elosztását. A már fent említett 20 gyerekből 1 hallássérült, 1 beszéd fogyatékos, 5 autizmus spektrum zavarú, 12 pszichés fejlődési zavarú és 1 értelmi fogyatékos van nyilvántartva. A beszéd fogyatékos és a hallássérült gyermek inkluzív oktatásban részesül óvodai csoportban. Az 5 autizmus spektrum zavarú gyerekből 4-en tanulnak inkluzívan óvodai csoportban, 1 iskoláskorú gyerek nem tanul. Az okát nem tudjuk, nincs róla több információnk. A pszichés fejlődési zavarral diagnosztizáltak közül mindenki inkluzív oktatásban részesül, de itt meg kell említenünk, hogy a táblázat alapján 3 gyerek óvodai csoportos. Az értelmi fogyatékos gyerek nem tanul, ez a diagnózisával magyarázható, mivel ő közepsúlyos értelmi fogyatékos. Megállapíthatjuk, hogy a városi Erőforrásközpont által felmért SNI-s gyerekek 90%-a inkluzív oktatásban részesül.

3.4. A Beregszászi Városi Tanács Oktatási és Kulturális Osztálya

A Beregszászi Városi Tanács Oktatási és Kulturális Osztálya a Bogdán Hmelnickij út 9. szám alatt található. A tanügyi osztály kollektíváját, összetételét egy vezető, annak két helyettese, két fő specialista és hat módszerész alkotja. A városi tanügyi osztályhoz a következő tanintézmények tartoznak: Beregszászi Gimnázium, Beregszászi 1. számú Középiskola, Beregszászi 3. számú Zrínyi Ilona Középiskola, Beregszászi 4. számú Kossuth Lajos Középiskola, Beregszászi 5. számú Tarasz Sevczenkó Középiskola, Beregszászi 6. számú Horváth Anna Általános Iskola, Beregszászi 7. számú Általános Iskola, Beregszászi 9. számú Általános Iskola, Beregszászi 10. számú Középiskola.

Ezekből az intézményekből három ukrán tannyelvű, három magyar tannyelvű és három vegyes tannyelvű.

Az oktatási osztály fő feladatai közé tartozik többek között:

- az oktatás és kultúra, valamint a város kulturális örökségének védelmével kapcsolatos állami politika végrehajtásának biztosítása (figyelembe véve a város sajátos társadalmi-kulturális környezetét);

- az oktatási rendszer, a kultúra fejlődésének biztosítása a harmonikusan fejlett, társadalmilag aktív, kreatív személyiség kialakítása érdekében;

- a szükségletek azonosítása, fejlesztési javaslatok kidolgozása és az oktatási intézmények, kulturális intézmények hálózatának fejlesztése. Részt vesz óvodai, középiskolai, iskolán kívüli oktatási intézmények, kulturális intézmények és minden típusú és formájú intézmény megalakításában, átszervezésében és felszámolásában.

- feltételek megteremtése a polgárok számára az átfogó középfokú oktatás befejezéséhez, összhangban az egyén oktatási igényeivel, egyéni képességeivel és lehetőségeivel;

- biztosítja hatáskörükön belül az iskola előtti oktatás különféle formáinak fejlesztését, ideértve a gyermekek lakóhelyét, az iskolán kívüli oktatás fejlesztésére irányuló programok kidolgozását, amelyek célja kreatív fejlődési személyiség, tehetséges gyermekek, tehetséges fiatalok azonosítása és támogatása, e kérdések oktatási és módszertani támogatásának megvalósítása;

- biztosítja hatáskörükön belül az iskolán kívüli oktatás különféle formáinak fejlesztését, az iskolán kívüli oktatás fejlesztésére irányuló programok kidolgozását, amelyek célja a kreatív fejlődésű személyiség, tehetséges gyermekek, tehetséges fiatalok azonosítása és támogatása, e kérdések oktatási és módszertani támogatásának megvalósítása.

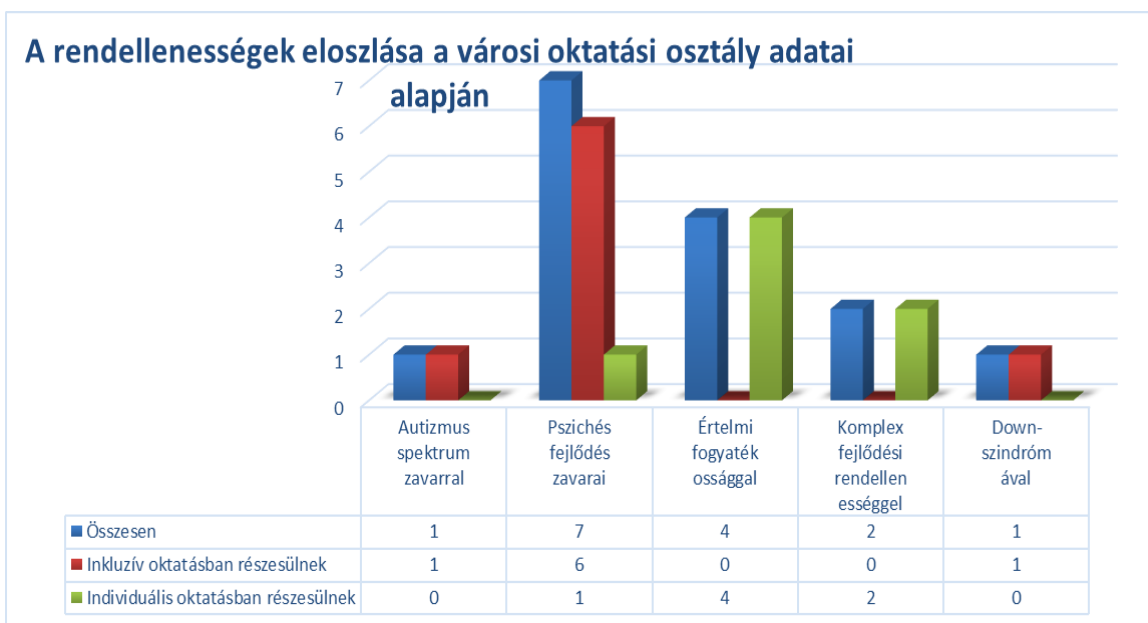
A Beregszászi Városi Oktatási Osztály szárnyai alatt működik a városban az Inkluzív Erőforrásközpont is. A város oktatási intézményeiben 8 pszichológus és 8 tanárasszisztens végzi áldozatos munkáját.

5. ábra SNI-s gyerekek száma a városi oktatási osztály adatai alapján

Megkeresésünkre a városi tanügyi osztály által kapott táblázatból készítettünk összesített diagramot, amely alapján kimutatható, hogy a városi tanügyi osztály iskoláiban 15 sajátos nevelési igényű gyerek tanul inkluzív vagy individuális oktatási formában. Ebből a nemek aránya szerint 8 lány és 7 fiú. Inkluzív formában 8 tanuló, ebből 5 lány és 3 fiú kap oktatást. 7 gyerek tanul individuálisan, abból 3 lány és 4 fiú.

A következő diagramon a rendellenességeket mutatjuk be a városi tanügyi osztály által rendelkezésünkre bocsátott táblázat alapján.

6. ábra Rendellenességek eloszlása a városi oktatási osztály adatai alapján

A rendellenességek eloszlása a városi oktatási osztály adatai alapján a következő: 1 autizmus spektrum zavarú gyermek kap inkluzív oktatást. Pszichés fejlődési rendellenességgel 7 gyerek rendelkezik, ebből 6-an inkluzív, 1 gyerek pedig individuális formában tanul. Értelmi fogyatékos az adatok alapján 4 gyerek, akik mindannyian individuálisan kapnak oktatást. 2 gyerek komplex fejlődési rendellenességű és szintén individuális formában tanul. 1 gyereknél van Down-szindróma megállapítva, s ő inkluzív formában tanul. Tehát elmondható, hogy mindannyian tanulnak valamilyen oktatási formában, ezzel bizonyítva az oktatási törvény adta lehetőségeket, hogy Ukrajnában mindenkinek joga és lehetősége van a minőségi oktatáshoz.

3.5. Beregszászi Járási Oktatási Osztály

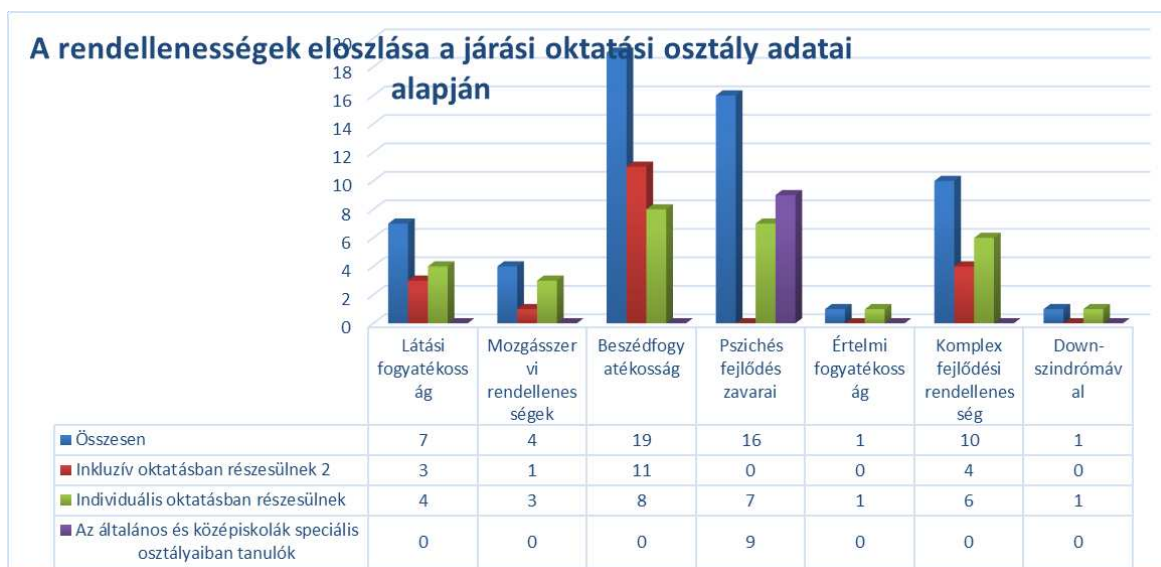
A járási tanügyi osztály Beregszászban, az újonnan átadott Budapest park területén található, a közigazgatási hivatal épületében, a Munkácsi út 6. szám alatt. A hivatal munkatársainak összetételét egy vezető s két fő specialista, hét módszerész alkotja. Továbbá könyvelők, különböző *technikai* területekért felelős szakemberek.

A járási tanügyi osztályhoz 43 oktatási intézmény tartozik (ebben nincsenek beleszámolva az óvodák). Az iskolák típusai: 6-elemi oktatású iskola, 19-általános iskola, 10-középiskola, 1 gimnázium, 3 líceum, és 4-oktatási-nevelési komplexum. Ezekből az iskolákból 31 magyar tannyelvű és 12 ukrán tannyelvű intézmény. A járás iskoláiban 12 pszichológus, 1 szociális munkás és 9 tanárasszisztens áll a tanulók rendelkezésére.

7. ábra SNI-s gyerekek száma a járási oktatási osztály adatai alapján

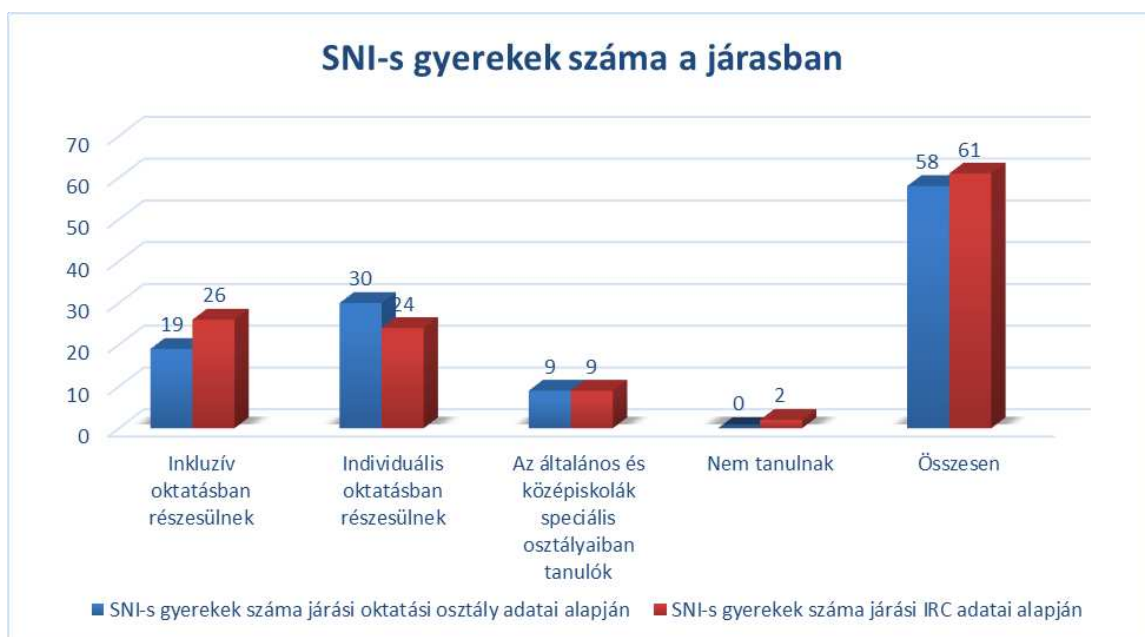
A járási oktatási osztály adatai alapján a járás iskoláiban 58 sajátos nevelési igényű tanuló kap minőségi oktatást. 19 gyerek vesz részt inkluzív oktatási formában, ebből 5 lány és 14 fiú. Individuális oktatásban 30 gyerek tanul, ebből 9 lány és 21 fiú. Az általános és középiskolák speciális osztályaiban 9 tanuló, ebből 5 lány és 4 fiú. Figyelembe véve a jelen adatokat, kimutathatjuk, hogy a járás iskoláiban az SNI-s tanulók nagyobb része fiú.

8. ábra Rendellenességek eloszlása a járási oktatási osztály adatai alapján

Az ábrából jól kivehető a rendellenességek eloszlása a járási oktatási osztály adatai alapján, miszerint 7 látássérült, 4 mozgásszervi rendellenességű, 19 beszédfogyatékos, 16 pszichés fejlődés zavarú, 1 értelmi fogyatékos, 10 komplex fejlődési rendellenességű és 1 Down-szindrómás gyerek van nyilvántartva a járás oktatási osztályán. A látássérültekből 3-an inkluzív 4-en pedig individuális oktatási formában tanulnak. 1 mozgásszervi rendellenességű gyerek inkluzívan, 3-an pedig individuális oktatásban részesülnek. 11 beszédfogyatékos tanuló inkluzívan, 8 gyerek pedig individuálisan tanul. A pszichés fejlődés zavarú gyerekből 7-en individuális formában, 9-en pedig egy speciális osztályban tanulnak egy iskolán belül. Itt meg kell említenünk érdekességként, hogy a speciális osztályban tanuló egykorú gyerekek diagnózisában a kapott adatok szerint, mindenki azonos diagnózissal rendelkezik. Ez nagyon ritka eset, hogy egyforma rendellenessége legyen több gyereknek, itt pedig azt látjuk, hogy egy településen egy osztályon belül ugyanaz. Az értelmi fogyatékos és a Down-szindrómás gyerek individuális oktatásban részesül. A komplex fejlődési rendellenességűek közül 4-en inkluzív, 6-an pedig individuális formában tanulnak. A járási oktatási osztály nyilvántartásában lévő tanulók mindegyikének összetett diagnózisa van, majdnem mindegyik gyereknek ugyan úgy kezdődik az állapotuk meghatározása. Az is megfigyelhető, hogy sokan közülük a

fogyatékos program szerint tanulnak, holott a diagnózisukban nincs értelmi fogyatékoság megállapítva.

9. ábra SNI-s gyerekek száma a járásban

Ha összehasonlítjuk a 2. számú SNI-s gyerekek száma a járási oktatási osztály adatai alapján készített ábrát és a 7. számú SNI-s gyerekek száma a járási IRC adatai alapján összeállított ábrát, megállapíthatjuk, hogy a sajátos nevelési igényű gyerekek száma nem egyezik a két intézményben. A járási oktatási osztály inkluzív oktatásban lévők száma is eltér a járási IRC ábráján látható számoktól. Az individuális oktatásban lévő gyerekek számadatai sem mutatnak egyezést. Mindkét ábrán viszont egyezést állapíthatunk meg a speciális osztályokban tanuló gyerekek számát illetően. Ezek az adatok arra engednek minket következtetni, hogy azért van eltérés, mert az iskolás korosztály hiába 6-18 év, de köztük sokan mégis óvodába vannak még és individuálisan, tehát valószínű nem ugyanazok a gyerekek szerepelnek a két táblázatban.

10. ábra SNI-s gyerekek száma Beregszász városában

Az összesített felmérés értékelése szerint a városi IRC és a városi tanügyi osztály adatai szerint a számok megegyeznek, mivel a városi IRC-ben nyilvántartott sajátos nevelési igényű gyermekek közül 5-en óvodai csoportba járnak. Megállapíthatjuk, hogy az a 15 gyerek vesz részt a város iskoláiban az oktatásban, mint aki az IRC központban van regisztrálva. Viszont nagy eltérést vélünk felfedezni az individuális oktatási formánál, mivel az 5. számú városi oktatási osztály ábráján 7 individuális gyerek van feltüntetve, ebben a táblázatban pedig nincsenek erre utaló adatok. Ebből arra tudunk következtetni, hogy az Inkluzív Erőforrásközpont javaslatot tett az inkluzív oktatási formára, de ismeretlen okok miatt inkább az individuálist választották.

11. táblázat IRC központokban végzett korrekciós szolgáltatással fejlesztett tanulók száma

Az ábrán látható a városi és a járási IRC-ben nyilvántartásba vett gyerekek száma, és ezen Inkluzív Központok szakemberei által nyújtott korrekciós szolgáltatással fejlesztett tanulók aránya. A vizsgálatból kiderült, hogy a járási központban 61 nyilvántartott gyerekből 13-an járnak rendszeres fejlesztésre a központba. A városi központ adatai szerint a 20 gyerekből 14-en járnak vissza fejlesztésre. Valószínű, hogy a többi gyerek az oktatási intézményekben kap fejlesztéseket. Ezt abból tudjuk következtetni, hogy mindkét intézmény típus állami finanszírozású és a dolgozatban kifejtésre került a szubvenciók részben, hogy a támogatást 1 gyerekre számolják ki, ha van szakember az iskolában, akkor ott kap fejlesztést, ha viszont nincs, akkor az IRC-ben.

3.6. Nefelejcs – Fogyatékkal élő gyerekek rehabilitációs központja

Kutatásunk következő állomása a Mezőváriban működő rehabilitációs központ. Mivel a környékünkön, járásunkban (Beregszász) ez a központ egyedülálló módon segíti a fogyatékos gyermekek fejlesztését, magától érthető, hogy kutatásunk erre az intézményre is kiterjedt. Telefonon való egyeztetés után az igazgatónővel, lehetőséget kaptam, hogy interjút készítek a központban dolgozó egyik nevelővel, aki a kezdetek óta aktív tagja ennek a missziónak. Strukturált interjú módszer alkalmazásával kaphattam részletes tájékoztatást, információt az itt működő munkafolyamatról, az intézményről, szakemberekről, gyermekekről. Az interjú anonim formában készült. Kérdéseimre, hogy Hogyan is jött létre ez a központ, a következő választ, tájékoztatást kaptam:

„2010-ben döntött úgy a Kárpátaljai Református Egyház Zsinati Tanácsa, hogy az állam tehetetlenségét is felvállalva helyet biztosít a járási központnak. Egy rehabilitációs központot alakított ki a diakóniai osztály B. Hmelnickij u. 124. szám alatt, ahol két éven keresztül végezték a fogyatékkal élő gyermekek közötti szolgálatot szakemberek segítségével. Több szülő élt a lehetőséggel, de mégis csak egy elenyésző hányada annak, mint amennyi a speciális igényű gyermek a területen.

A tervek szerint a központ Mezőváriban, a Zádor utca 186. alatt található épületben kapott helyet, ahol korszerű akadálymentes foglalkoztató helyiségek, megfelelő környezet és szakemberek – logopédus-pszichológus, gyógymasszőr, gyógypedagógus – segítségével fejlesztik a fogyatékkal élő gyermekek képességeit. A hollandiai IJHOE alapítvány és a Magyar Református Egyház támogatta az épület megvásárlását. Az intézmény sajnos nem részesül állami támogatásban, a svájci HEKS szervezet és a horn-thurgauai gyülekezet, illetve holland szervezetek és gyülekezetek segítik a fenntartását, de sok segítség érkezik

még a Johannita Lovagrendtől, a Magyar Református Szeretetszolgálattól és helyi gyülekezetektől is” (Nefelejcs fogyatékkal élő gyerekek rehabilitációs központ).

A rehabilitáció szükségessége

A programnak kettős küldetése van: mindent megtenni a gyerekekért, hogy az életük élhetőbb legyen, és segíteni a családoknak, akik ilyen megpróbáltatás és teher alatt élik az életüket. A családban nevelkedő gyermek gyógyulási folyamata szempontjából nélkülözhetetlen a szülő részvétele a terápiában. Ebben a munkában a szülő azonban csak akkor tud részt venni, amennyiben képes feldolgozni a gyermek sérülése miatt rá nehezedő lelki, fizikai és egyéb terheket.

Az első megpróbáltatás akkor éri a szülőt, amikor szembesül gyermeke betegségével, a sérülés tényével. A napi gyakorlat során azt tapasztaljuk, hogy ezzel egyedül maradnak, tele kétségekkel a „miért” és a „hogyan” gyötrő kérdéseivel együtt. A sérülés és az abból származó, gyakran az egész életet végig kísérő állapot a szülők számára súlyos érzelmi, erkölcsi, anyagi megterhelés, amely a szakemberek és szervezetünk részéről is megköveteli a legteljesebb gyógyító alázatot, megértést és az annak megfelelő magatartást.

A rehabilitáció nemcsak a gyermek állapotának lehetséges javítását, hanem a szülők pszichés gondozását, kiszolgáltatottságuk minimumra csökkentését, szociális jogait illető tájékoztatásukat és minden megadható emberi segítséget is kell, hogy jelentsen.

A gyermekek rehabilitációján túl megpróbáljuk elősegíteni az őket nevelő családok támogatását is (Nefelejcs Fogyatékkal élő gyerekek rehabilitációs központja).

Kikkel foglalkozik a központ?

- központi idegrendszeri sérült;
- genetikai eredetű vagy egyéb fejlődési rendellenességgel született;
- ideg és izomrendszert érintő megbetegedésben szenvedő;
- ortopédiai, tartási rendellenességgel született;
- megkésett, illetve megváltozott fejlődésmenetű;
- kognitív funkciók fejlődésének terén veszélyeztetett, illetve az értelmileg sérült;

halmozottan sérült kisgyermekkel (Nefelejcs Fogyatékkal élő gyerekek rehabilitációs központja).

A központ főbb tevékenységei

• Diagnózis felállítása: gyermekorvos, gyermek-neurológus, gyermek-radiológus, klinikai szakpszichológus, gyógytornász és gyógypedagógus bevonásával.

- Gyógypedagógia: fejlesztő programok.
- Gyógytorna: többféle terápiás technika alkalmazása.

- Pszichoterápia: érzelmi és szociális képességek fejlesztése, segítségnyújtás a szülőknek, családterápia.

- Logopédia: beszédfejlesztő terápia és preventív program.

- Hidroterápia: korai vízi terápiás foglalkozások koraszülötteknek, kissúlyú csecsemőknek.

- Napközbeni ellátás: halmozottan sérült gyerekek korai fejlesztése.

- Szülő-, és családtámogató programok: tájékoztató, önszorgító klubok.

- Szakmai szakértői tevékenység.

- Terápiás eszközkölcsonzés.

- Információs bázis (Nefejejs Fogyatékkal élő gyerekek rehabilitációs központja).

Egyéb szolgáltatások, amit a központ biztosít

A Nefejejs egy napközi otthon, ami 9.00-16.00-ig fogadja a fejlesztésre szorulókat. A foglalkozások ingyenesek, sőt napi egyszeri étkeztetést, ebédet kapnak. Az utaztatást, igény szerint, az intézmény saját járműveivel biztosítja, aminek üzemanyagköltségét a szülők finanszírozzák. Jelenleg 58 gyermek vesz részt heti szinten a fejlesztéseken. 4 várólistás gyermek is van. Ez azt jelenti, hogy ők még nem kerültek be a programba, ugyanis túljelentkezés van, nincs elegendő kapacitásuk. *(akkor tudnak bekapcsolódni a várólistások, ha valamelyik individuálisan fejlesztett gyermek fejlettségi szintje megengedi a csoportos foglalkozásokra való áttérést, így felszabadul a hely a következő gyermeknek.)*

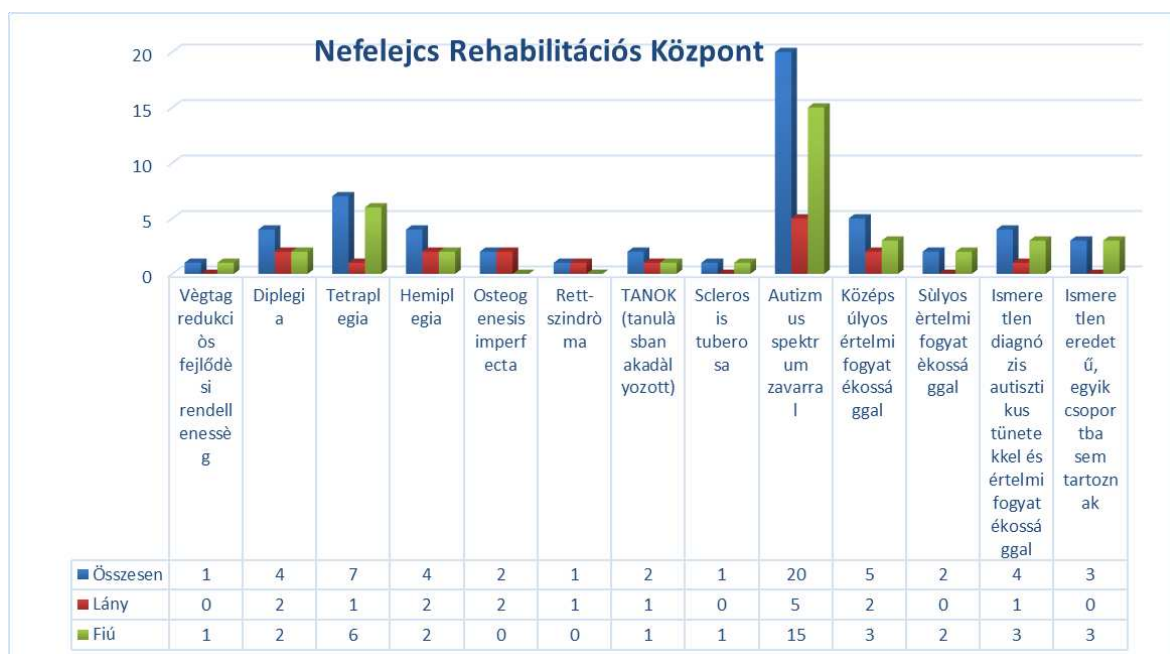
A központba való felvétel- előre egyeztetett időpontban történő ismerkedés, beszélgetés útján.

Szakemberek és képezésük, akik a központban dolgoznak: óvodapedagógus, viselkedésterapeuta, szociálpedagógus, gyógypedagógus, terapeuta (mozgásfejlesztő). Ezek a szakemberek a helyi községből és a szomszéd falvakból járnak ide dolgozni. Van egy holland önkéntes házaspár, akik segítik a központ munkáját. A feleség terapeuta, a férj pedig a gyermekek szállítását segíti, sofőr. A kiszolgáló személyzet egy takarítóból, egy szakácsból, udvarmesterből és két buszsofőrből áll. A gyerekek számára csoportos- és individuális foglalkozásokat tartanak. 24 gyermek csoportban, 34 gyermek pedig egyéni fejlesztésen vesz részt. Három iskolás csoportjuk (6-16 éves korig) heti kétszer fél napot, kiscsoportos nehezen haladóak pedig heti négy alkalommal kapnak lehetőséget fejlesztésre. Van egy fiatalkorú csoport (14-25 éves korig) akik heti egyszer, hétfő délutánonként 14.00-16.00-ig csoportos foglalkozáson vehetnek részt. Van egy úgynevezett „Konyhaprogram” is, ami péntekenként 11.00-15.00-ig vegyes csoportban folyik. Mindemellett alkalmaznak fény- és hidroterápiát, zeneterápiát, ABA terápiát

autistáknak, speciális sportnapokat szerveznek, valamint indulóban van az állatasszisztált terápia is.

A szakember elmondása szerint ezek a gyerekek a Nefelejcs mellett párhuzamosan járnak iskolába, inkluzív vagy individuális formában tanulnak. A központba járó gyerekek életkori elosztása a következő: Iskoláskorú gyerekek: 36, ebből 26 fiú, 10 lány. Óvodáskorú gyerekek: 15, ebből 12 fiú, 3 lány. Valamint van 7 fiatal felnőttük, 18-25 év közöttiek (2 fiú, 5 lány). Az intézmény 2014. január 6-án kezdte meg működését 6 gyerekkel (5 fiú, 1 lány). Az elmúlt 6 évben sajnos nem tudtunk pontos információt szerezni arról, hogy hány gyerek járt már a központban. A jelenlegi névsorban szereplőkön kívül kb. 50-60 gyerek adatai vannak az intézmény archívumában (ők valamikor az intézményt aktívan látogatták), de különböző okokból: pl. távol laknak és nem tudták megoldani a beutazást, külföldre költöztek, a gyerek olyan állapotba került, hogy nem szállítható.

Tudni kell, hogy a Nefelejcsbe járó gyerekek közül (legyen az óvodás- vagy iskoláskorú) mindegyiknél lemaradások tapasztalhatók és csak keveset tudnak közülük eredményesen felzárkóztatni. Ahhoz, hogy ez sikerüljön, nagy szükség van a szülő partnerségére is, de sajnos vannak olyan esetek, amikor ez is kevésnek bizonyul. Sajnos arról, hogy területileg ezek a gyermekek hol laknak, pontos választ nem kaptunk, csak annyit tudunk, hogy a gyerekek túlnyomó része a Beregszászi járás falvaiból és a városból jár, de járnak fejlesztésre a Munkácsi- és Nagyszőlős járásaiból is.

12. ábra SNI-s gyerekek a Nefelejcs Rehabilitációs Központban

Mint ahogy az ábrán látjuk a Nefejejs Rehabilitációs Központban nagyon változatosak a diagnózisok. A leírásban említettük, hogy 58 gyerek kap e központ falain belül fejlesztést. A 20 autizmus spektrum zavarú (amely mellé társul enyhe és súlyos értelmi fogyatékoság is) gyerekből 15 fiú, 5 lány. 5 középsúlyos értelmi fogyatékosból 3 fiú, 2 lány, a 2 súlyos értelmi fogyatékos fiú, 1 végtagredukciós fejlődési rendellenességű fiú, 2 gyerek TANOK-os (tanulásban akadályozott) 1 fiú, 1 lány, 1 SHS (súlyos, halmozottan sérült fiú, a gyermek születésétől kezdve párhuzamosan többféle fogyatékoság is fennáll, amiért a központi idegrendszer komplex sérülése a felelős. Ennek következtében egész életen át tartó (végrelegesen fennálló) állapot, vagyis a gyermek egész élete folyamán állandó gondozásra szorul). 1 fiú Sclerosis tuberosa-ban szenved. 1 lány rendellenességgel született ("Veszületett rendellenességek" Ez annyit jelent, hogy a gyermeknél születése után többféle rendellenességet állapítottak meg, melyek közül vannak belső szervi- és külsőleg láthatók is). 18 központi idegrendszeri sérült, akik között van két- illetve négy végtagsérült, valamint egy oldalon (jobb vagy bal) sérült is. Az ő diagnózisukba rendszerint az van írva, hogy ДЦП vagy Cerebralis paresis, de külön is megnevezve: Diplegia (két végtagsérült): 2 fiú, 2 lány. Quadri- vagy tetraplegia (négy végtagsérült): 6 fiú, 1 lány. Hemiplegia (egy oldalon sérült): 2 fiú, 2 lány. Rett-szindróma: 1 lány. Osteogenesis imperfecta (üvegcsont): 2 lány. Aztán vannak olyan gyerekeik - 3 fiú, 1 lány -, akik autisztikus tüneteket produkálnak, de konkrét diagnózisuk nincs. Ezeknél a gyerekeknél szintén jelen van még az enyhe, középsúlyos és súlyos értelmi fogyatékoság is. Valamint van 3 fiú, akiknél semmilyen diagnózis nincs felállítva és egyik (előzőleg felsorolt) csoportba sem sorolhatóak.

3.7. Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat

A következő szervezet, amit be szeretnénk mutatni, az a Máltai Szeretetszolgálat. Sajnos őket a kialakult helyzet miatt csak telefonon tudtam elérni és interjú formájában információt kapni a munkájukról, arról, hogy milyen lehetőségeket tudnak biztosítani a sajátos nevelési igényű gyerekek fejlesztésében. Kérdéseimre a szervezet egyik fő munkatársa válaszolt, akitől a következő tájékoztatást kaptam:

„A Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat 1995. február 10-én alakult meg azzal a céllal, hogy segítse Kárpátalján, a nehéz körülmények között élő rászorulókat. A szervezet megalakulásában nagy szerepe volt Zichy Mária Terézia grófnőnek, az Ungarischer Malteser Caritasdienst elnökének, aki nagy figyelmet fordított a határon túli magyarok felé. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Határon Túli Irodáját jelentős összegekkel

támogatta, majd működési költségeit több éven keresztül, teljes egészében finanszírozta. Több ezer kárpátaljai magyar kaphatott ennek köszönhetően szállást és ellátást, valamint orvosi segítséget. A Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat előbb a Rákóczi Ferenc tér 6. szám alatti épületben kezdte meg működését a Római Katolikus Egyházal kötött megállapodás szerint. Majd később, a szervezet kinőtte jelenlegi kereteit, ezért szükségessé vált egy nagyobb területű, és összetett tevékenységeiket megfelelő módon kiszolgáló komplex máltai központ kialakítása.

A Csilla von Boeselager Alapítvány támogatásának köszönhetően 2014-ben megvásároltak egy régi kertes házat az egyik Beregszász központjához közeli utcában. A házat Csilla von Boeselagerről nevezték el. Olyan központot alakítottak ki, amelyben egyaránt helyet kapott orvosi segédeszköz kölcsönző és szerviz, szeretetkonyha, valamint különböző informatikai és egészségügyi oktatási programok. 2017 áprilisában ünnepélyes keretek között átadták a Csilla von Boeselager Máltai Szociális Központot a Rozsos kert út 93. szám alatt. Az épületben található az ECDL vizsgaközpont, illetve itt folynak a Pető-módszeres rehabilitációk, egészségügyi tanácsadó szoba (vércukorszint, vérnyomásmérés, stb.), Ifjúsági szoba van kialakítva (baba-mama klub, a BJMSz ifjúsági csoportjának megbeszélései, összejövetelei), konyha (negyven fő részére biztosított a napi egyszeri meleg étel), két vendégszoba az előtérben konyharésszel és egy tágas irodahelyiség.

Tevékenységük igen sokoldalú. A szociális, az egészségügyi, a gyermek és ifjúsági, oktatási és kulturális területeken végeznek áldozatos munkát. Támogatottjaik közé tartoznak többek között a gyermekeiket egyedül nevelő szülők, a nyugdíjasok, a fogyatékkal élők, valamint a mély szegénységben lévő családok, illetve a helyi árvaházak, speciális bentlakásos iskolák és óvodák, a gyermek-pszichiátria, és mindez vallási vagy etnikai hovatartozástól függetlenül” (Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat).

Az egészségügy területén is keresik a segítségnyújtás lehetőségeit. Mozgáskorlátozott betegeknek lehetőséget nyújtanak nemzetközi táborokban való részvételre. A szervezet 2000-ben és 2010-ben adott otthont a Kárpát-medencei Mozgáskorlátozottak táborának. A budapesti Pető András Intézet közreműködésével központi idegrendszeri károsodással élő csecsemők, gyermekek és felnőttek mozgásszervi szűrővizsgálatára is lehetőséget nyújtanak. A Pető Intézet konduktorai lehetőségeikhez mérten évente végeznek felmérést és háromhetes rehabilitációt tartanak Beregszászon a következő esetekben végeznek fejlesztéseket – gyermekeknél (0,5 éves kortól) terhesség alatt, szülés közben vagy közvetlen utána érte őket központi idegrendszeri károsodás és a következő kórképek alakultak ki:

- diplégia
- hemiplégia
- tetraparézis
- ataxia
- athatosis
- spina-bifida.

Felnőtteknél a népességben egyre gyakrabban előforduló neurológiai kórképek kialakulásánál:

- CP
- sclerosismultiplex
- parkinson-kór
- stroke
- koponyasérülés utáni állapotban (Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat).

Az interjúalanyom elmondása szerint egy olyan szakmai, emberi, fejlesztési projektet indítottak el (a Health4all! – Segítség mindenkinek! c. projekt külhoni részeként), mely a régió családjainak támogatására, beteg gyermekek fejlesztését megvalósító, hosszú távú misszió. A projekt célja: az egészségügyön belül a fogyatékos ügyi ellátás fejlesztése oly módon, hogy – az 5 éves kor alatti korosztályt elérő szakemberek (gyermekorvosok, védőnők, óvodapedagógusok) bevonásával – az érintett gyermekek eljussanak a megfelelő szűrővizsgálatokra, és az így felismert fogyatékoságnak megfelelő egyénre szabott ellátást, fejlesztést, rehabilitációt időben megkapják, illetve a megfelelő prevenció eszközökkel az állapotuk romlását meg lehessen gátolni.

A program a már fent említett Pető Intézet szakembereinek tudására is alapozni kíván; az ő segítségükkel már jelenleg is folyik a gyermekek (sőt, felnőttek) fejlesztése Beregszászon (Magyarország Főkonzulátusa Ungvár).

A Máltai Szeretetszolgálatban 2014-től 250 személyen végeztek Petős (központi idegrendszeri sérült, koraszülött, eltérő izomtónusú és megkésett motoros fejlődésű) gyermekek és felnőttek számára szűrővizsgálatot vagy adtak tanácsadást. 2014-2019-ig összesen 57 gyerek vett már részt Petős fejlesztésen. 2019-ben 19 gyerek volt ezeken a foglalkozásokon. Többnyire a járásból, de pontosabb információnk erről nincs. Arról sem, hogy milyen a nemek aránya vagy hány évesek, csak olyan tájékoztatást kaptunk, hogy 18 éves életkorig.

Tehát összefoglalva, a Máltai Szeretetszolgálat munkatársai önkéntesek, nincs fogyatékoságot fejlesztő szakemberük, de mindent elkövetnek, hogy tudásukhoz és lehetőségeikhez mértén rehabilitációs foglalkozásokat biztosítsanak a sajátos nevelési igényű gyerekeknek, ha kell a határon túlról is.

3.8. Esetleírás

Dolgozatomban bemutatam a törvény inkluzív oktatásra vonatkozó pontjait, történelmi áttekintését. Hogyan is alakult ki az inkluzív nevelés-oktatás, miért alakult ki, miért fontos ez. Az Inkluzív Erőforrásközpont szerepéről és működéséről írtam, arról is, hogy az előtte lévő szervezetnek mi volt a feladata. Az elméleti részt elemezve meg szerettem volna tudni, hogy ez a folyamat hogyan működik a gyakorlatban.

Felkerestem néhány anyukát, akik érintettek ebben a témában. Olyan anyukákkal beszéltem, akiket ismerek személyesen, s reméltem, hogy elmondják történetüket. A választás azért esett rájuk, mert sajnos a két év alatt nagyon sok nehézségbe ütköztem a kutatás során. Egy olyan témát kezdtem körüljárni, ami annak ellenére, hogy egyre több figyelmet kap, egyre többet foglalkoznak az ezzel kapcsolatos kérdésekkel, az érintettek nem szívesen nyílnak meg a külvilág felé, mert még mindig tabuként kezelik ezt a kérdéskört. Tervben volt, hogy városi és járási anyákkal készítek interjút, de a városi anyuka nem akart nyilatkozni. Az okokat nem mondta meg, de a háttérbeszélgetésből azt szűrtem le, hogy félti a gyermekét és lehetséges, hogy attól tart, hogy a nyilatkozatával árthat a gyermeke jelenlegi helyzetén.

Az interjúalanyaim két édesanya. Mindketten sajátos nevelési igényű gyermeket nevelnek. Az egyikük egy kislányt, a másik anyuka pedig egy kisfiút. Mindketten rendezett családi körülmények között élnek a Beregszászi járásban.

Az első anyuka, akivel interjút készítettem, elmesélte, hogy a kislány egy árvaházban nevelkedett három éves koráig, majd a benei otthonba került, ahol fogyatékos árva gyermekek éltek. Ebben az intézményben örökbefogadásáig, hét éves koráig élt. Azután interjúalanyom, gyámság alá vette három saját gyermeke mellé. Az anyuka abban az otthonban dolgozott nevelőként, ahol ez a kislány lakott súlyosan fogyatékos, árva gyermekek között. A kislány enyhe értelmi fogyatékos. Az anyuka elmondása szerint *„Ő a többihez képest - azért szerettem meg, sajnáltam meg - nagyon jól kommunikált és nagyon ügyes volt. Ahhoz képest nem látszott rajta, a többiekhez képest teljesen értelmes volt.”*(Adatközlő1, 2020).

Ebben az intézményben nagyon jó fejlesztéseket kapott már három éves korától. Különböző szakemberek foglalkoztak vele: logopédus, pszichológus, gyógypedagógus, ezen kívül még orvosnő, aki rendszeresen vizsgálta, kapott masszázst, gyógytornát. Hét évesen, mikor az anyuka hazavitte a lányka mindössze 15 kg volt. Beíratta az iskolába, nem szeretett volna várni, mert már így is idősebb, egy éve iskolaköteles volt. De előző évben, hat évesen nem küldték iskolába az otthonból a gyenge fizikai állapota miatt.

Testvérével együtt megkezdte az első osztályt. Nem kértek sem inkluzív sem individuális oktatást, mert az anya reménykedett, hogy mégsem fogyatékos a gyermek, csak minden nehézség a szeretethiány miatt van, mivel nehéz körülmények között élt, úgy gondolta, hogy a diagnózist is tévesen állapították meg nála éppen ebből kifolyólag. Meg volt róla győződve, hogy a gyermekkel minden rendben lesz, jól fog haladni az osztálytársaival. Ez így is történt harmadik osztályos koráig, amikor is már a tananyag nehézségi fokozatai miatt ez egyre nehezebben ment. Már a tanítónője sem boldogult vele. Az iskola vezetősége tájékoztatta az anyukát, hogy van lehetőség az inkluzív oktatás kérelmezésére. Nagyon fontos az ilyen jellegű tájékoztatás, mert sajnos a társadalmunk esetében megfigyelhető az információ hiány, azért is kell az inklúzióról beszélni, felhívni a figyelmét sok szülőnek erre a lehetőségre, a korai jelekre, arra is, hogy nem szabad szégyenkezni, mert a cél a gyermek fejlesztése, segítése. *„Csalódás volt erre rájönnöm, nekem, hogy mégis vannak olyan dolgok, amit nem tudok szeretettel sem helyrehozni. Mert tényleg van egy kis fogyatékosága, úgyhogy nem volt elírva a diagnózis, szüksége van másfajta segítségre is.”* - anyuka szavai, reakciója a felismerés pillanatában.

A gyermeket elvitték a harmadik osztály második felében a Pedagógiai-pszichológiai szakbizottsághoz, ahol átesett a vizsgálaton. Ott elmagyarázták neki, hogy nem lett volna szabad a gyereket általános oktatásba helyezni, mivel ezzel akár árthatott is volna a gyerekeknek, ha túl lett volna terhelve, de az anyuka figyelt sok mindenre, segített, így nem ártott, sokat fejlődött, de az ilyen fogyatékosággal rendelkező gyerekekre jellemző, hogy bizonyos időben, bizonyos nehézségi fokon már nem megy ilyen gördülékenyen a fejlődésük, ezért szükséges váltani. A bizottság az individuális oktatási formát ajánlotta, de az anyuka ebbe nem egyezett bele, mert elmondása szerint: *„ezt 3 év után már nem lehet megtenni. Nagyon szerette a gyerekeket, megszokta őket és a gyerekek is őt. Szerették és ő jól alkalmazkodott.”* A 3. osztályt az osztálytársaival fejezte be, majd fél év múlva a bizottság újra az individuális oktatást ajánlotta. Negyedik osztályban a gyerek individuális formában tanult. Felső osztályba lépésekor alakult át a fent említett bizottság az Inkluzív Erőforrásközponttra. Itt már inkluzív oktatási formát ajánlottak neki tanárasszisztenssel. A

mai napig ilyen formában tanul, aminek nagyon örül a gyermek és az anyuka is, mert nincs kiszakítva a már megszokott környezetéből. Az együttnevelés pedig nagyon jó hatással van az osztály pozitív attitűdjére (Adatközlő 1,2020).

A másik adatközlőm egy édesanya, akinek két gyereke van. Az idősebb lány, a fiatalabb fiú. A saját tapasztalataim alapján elmondható, hogy a szülők rendezett családi körülmények között, nagy szeretetben, odaadással nevelték (nevelik ma is) két gyermeküket. Az édesanya a gyermeke állapota miatt nem tudott munkát vállalni, az édesapa kőművesként dolgozott. Az anyuka elmondása alapján gyermekük vidám, mosolygós gyerek volt körülbelül három éves koráig. Aggódni kezdett, mert a kisfiú „*nem beszélt, csak halandzsázott, kerülte a szemkontaktust, egyedül játszott mindig egy sarokban elbújva. Nagyon keveset aludt, azt is nyugtalanul*” (Adatközlő 2, 2020).

Kisfiúknál észlelt viselkedés és kommunikáció terén jelentkező probléma megoldása érdekében a szülők igyekeztek felkutatni azokat a szakembereket, akik segítséget tudtak adni gyermeküknek. Pszichológushoz fordultak, aki észrevette, majd az ő ajánlására továbbvitték Magyarországra s ott meg is állapították a gyermeknél az autizmus spektrum zavart. Azt tanácsolták a családnak, hogy mindenképpen hordják a gyermeket fejlesztésre. Aztán elindult életüknek ez a szakasza. A kisfiú fejlesztésére a vasúton túli központban nyílt lehetőség. Ott pszichológus és gyógypedagógus foglalkozott vele hetente kétszer nagyon jó eredménnyel. Az anyuka elmondása alapján a fiú egyre jobban figyelt rájuk, s négy éves korában elkezdett beszélni. A pszichológus tanácsára a gyermeket óvodába írátták, hogy közösségben legyen. Ez csak úgy működött, hogy az édesanya folyamatosan járt a gyermekkel, mert nélküle nem maradt ott sehol. Ez így ment egy hónapig, mikor is megpróbálta otthagyni egyedül a gyereket az óvodában.

Ez egy nem várt fordulatot hozott, a gyermek eddigi szobatisztasága megszűnt. Történt nála egy nagymértékű visszaesés. Így aztán otthon volt és járt tovább a fejlesztésekre. Öt éves volt, amikor megnyitották a Nefelejcs Rehabilitációs Központot. Ezt a központot részletesen bemutattam a dolgozatomban. Ide járt hat éves koráig, mígnem iskolás lett. Aztán elkezdte az első osztályt. A gyermek a kortársaival együtt kezdett el tanulni, mivel hivatalos igazolása nem volt, hogy autista, az orvosi diagnózisban csak az áll, hogy agyvérzéssel született. Az iskolába kerülése első hetében, már az elején kiderült, hogy a gyermek nem képes közösségben tanulni, mármint tipikusan fejlődő gyerekekkel együtt. A viselkedészavara miatt az órákon felállt, nevetgélt, mindig a tanítója körül akart lenni, futkározott. Ez hosszú távon nem működött. Közös megbeszélés után az iskola

vezetőségével és a szülőkkel a gyermekem felmérést végzett a Pedagógiai-pszichológiai szakbizottság, mely individuális oktatási formát ajánlott neki.

A gyerek a szakvélemény után individuális oktatásban részesült, de aktívan részt vett az iskola életében, mert nagyon hiányzott neki a közösség, sőt az egyik művészeti iskola kihelyezett néptánc oktatásában is részt vett. Két év itthoni tanulás után a szülők úgy döntöttek, hogy a fejlesztést Magyarországon folytatják. Elköltöztek Budapestre, a gyerek ott járt egy ideig egy speciális iskolába. A szülők munkát vállaltak egy gyárban, s felváltva dolgoztak, mert az iskola csak nappali intézményként működött. Ez a fajta fejlesztés nem hozott sikereket a gyerek fejlődésében, mivel a foglalkozások csoportban történtek, nagyon súlyos esetekkel volt együtt és nem értette, hogy neki miért kell ott lennie ilyen gyerekekkel. A szóban forgó gyermek az autizmus spektrum zavar skálán enyhe tüneteket mutatott. Nagyon megviselte a testvére hiánya, mivel ő itthon maradt a nagymamával. Végül hazajöttek, s itthon folytatta az iskolát individuális formában. Újra megvizsgálta a bizottság, s mivel neki nagyon jól ment a matematika, ebből kifolyólag a felmérő tesztet pár másodperc alatt megoldotta, így a bizottság ragaszkodott az inkluzív oktatási formához. Az édesanya ebbe nem egyezett bele, elmondta, hogy a gyermek nem tud koncentrálni s teljesen másképp viselkedik társaságban. Végül hosszas felmérés után individuális formában tanul otthon mind a mai napig (Adatközlő 2, 2020).

E két történet bemutatása után megállapíthatjuk, hogy mindkét esetben már kisgyermekkorban meghatározták a gyermekek diagnózisát. Noha az autizmusnak vannak már jelei csecsemőkorban is, és sokszor vannak olyan esetek, hogy az édesanyák nem veszik észre ezeket a jeleket, még olyan anyukák sem, akiknek vannak idősebb tipikusan fejlődő gyerekei, mint pl. az adatközlő esetében is ez figyelhető meg. A fejlesztésre való lehetőség mindkettőjüknek adott volt. A szülők is elfogadták a helyzetet, hogy az ő gyermekeik különlegesek, másabbak, mint a többiek, s mindketten a legjobb lehetőségeket szerették volna nyújtani nekik.

E két példán keresztül láthattuk a különbséget az inkluzív és az individuális oktatási formára, s ezzel bizonyíthatjuk, hogy szűk környezetünkben is a fogyatékosoknak minden lehetőségük megvan arra, hogy megkapják a már fent említett törvényekben meghatározott jogukat, amivel élhetnek is. Az Inkluzív Erőforrásközpont fő feladatát teljesíti: komplex értékelés levezetése a gyermek sajátos oktatási igényének, többek között értelmiségi hányadának meghatározása érdekében (az Inkluzív Erőforrásközpont gyakorlati pszichológusainak közreműködésével), javaslatok kidolgozása az idevonatkozó oktatási

programot illetően, pszichológiai-pedagógiai és korrekciós-fejlődési szolgáltatás nyújtása a gyermek potenciális lehetőségeihez mérten.

Mindkét szülő élt e lehetőség jogával, bár előbb mindketten megpróbálták a hagyományos iskolai oktatási formát, majd felismerve a helyzet súlyosságát mégis a gyermeküknek megfelelő tanulási módot választhatták. Kihasználva a törvény biztosította lehetőséget, hogy a szülőnek joga van kiválasztani a tanulási formát, mindkét adatközlőnk élt is ezzel. Egyikük az inkluzív oktatásért a másik anyuka pedig az individuális formáért harcolt. Mindkét gyermek aktívan részt vesz az iskola életében, mindketten néptáncolnak, bizonyítva Kalupajeva L. tanulmányaiban leírt következtetések alapját, miszerint az inkluzív osztályok elsősorban a gyermekek erősségeinek és tehetségeinek fejlesztésére, és nem a problémáikra összpontosítanak. Más gyermekekkel való együttműködés hozzájárul a sajátos nevelési igényű gyermekek kognitív, fizikai, nyelvi, társadalmi és érzelmi fejlődéséhez. Ebben az esetben a tipikus fejlettségi szintű gyermekek megfelelő viselkedést mutatnak a sajátos nevelési igényű gyermekek számára, és motiválják őket az új ismeretek és készségek fejlesztésére és célzott felhasználására.

Mindkét szülő elmondása szerint örülnek annak, hogy gyermekük közösségben van, megkönnyíti életüket az inklúzió és az individuális oktatási forma lehetősége.

3.9. Következtetések

Kutatásunk helyszíneinek vizsgálata után megállapítható, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése Beregszászban és a járásban, de feltételezzük, hogy Kárpátalján is, még csak most kezd nagyobb figyelmet kapni. A törvény adta lehetőségek, a fejlesztő központok megnyitása, a támogatások mind-mind arra engednek következtetni, hogy lesz jövője ezen terület hálózatának kiépítésére. A kutatásunk nem mondható reprezentatívnak, de így is fontos dolgokra mutatnak rá az eredmények.

Az első hipotézisünk, miszerint az SNI-s gyerekek iskolába járnak a többi kortársaival együtt és az inkluzív oktatás részesei csak részben nyert igazolást. Az Inkluzív Erőforrásközpontok és az oktatási osztályok adatai, információi is azt bizonyítják, hogy a nyilvántartásba vett SNI-s gyerekek nagyobb része inkluzív oktatásban részesül, de nagyon sok gyerek tanul individuálisan és speciális osztályban.

A második hipotézisünket nem tudjuk bizonyítani, bár ez volt az egyik célunk, de nem tudtunk erről elegendő információt szerezni. Annyi ismeretes számunkra, hogy van magyar nyelven beszélő szakember a járási Inkluzív Erőforrásközpontban és van egy szakember a városiban. Viszont vannak olyan szakemberek, akik próbálkoznak magyar nyelven is

segítséget nyújtani, de pl. a logopédiai segítség esetében ez nem teljesen mondható szaksegítségnek, mivel az ukrán és a magyar nyelv hangképzése különbözik. A magyar ajkú szakemberek igazából csak a Nefelejcs Rehabilitációs Központban és a Máltai Szeretetszolgálatnál vannak. Leginkább oda fordulnak segítségért az SNI-s gyereket nevelő magyar anyanyelvű családok. A városi/járási IRC-ben, illetve a városi/járási oktatási osztályon sem kaptunk részletes adatokat az SNI-s gyerekek anyanyelvük szerinti eloszlásáról. A városi/járási oktatási osztály sem részletezte a szakemberek nyilvántartását, ebből kifolyólag feltételezzük, hogy nincsenek elegenden, mivel Beregszász és a járás nagyrészt magyar anyanyelvű régió. A Nefelejcs Rehabilitációs Központba csak 58 gyereket tudnak fogadni, s mivel itt is vannak várólistások, ezért sokkal több magyar anyanyelvű SNI-s gyerekről van szó, akik lehetséges, hogy nem kapnak megfelelő segítséget anyanyelven.

A harmadik hipotézisben azt feltételeztük, hogy a fogyatékoság minden típusára van megfelelő szakember, de az eredmények alátámasztják ennek az ellentétét, mivel a vizsgált intézményekben (az elemzésben részletesen bemutatott) igen színes skálán tüntethetőek fel a fogyatékoságok, diagnózisok. Mint vizsgálatunkból kiderül, a járás és város intézményeiben nincs minden fogyatékoságtípusra képzett szakember.

A negyedik hipotézisünk az Inkluzív Erőforrásközpont működése hatékonyabb, mint a Pedagógusi Szakszolgálat (PMPK). Ez a feltételezésünk teljes egészében nem nyert bizonyítást, de annyi ismeretes számunkra, hogy mikor a két intézmény összehasonlító elemzésére került sor, ott jól látható az Inkluzív Erőforrásközpont hatékonyságát mutató társadalmi megközelítés, ellentétben a Pedagógiai Szakszolgálattal, ahol a hangsúly csak a diagnózisra irányult és nem a sajátos nevelési igényeire.

Összefoglalás

Ukrajnában a sajátos nevelési igényű gyerekek társadalmi integrációja a mai köznevelés egyik legfontosabb megoldandó feladatai közé tartozik. Az integráció, inklúzió megvalósítása kihívást jelent az egész oktatási rendszernek. Dolgozatom megírásának fő célja az volt, hogy egy átfogó képet alkothassunk a sajátos nevelési igényű gyermekek és többségi társaik iskolai együttneveléséről.

Munkámban igyekeztem bemutatni az inklúzió kialakulásának történeti előzményeit, az inkluzív oktatás jogi hátterét (milyen fő törvények alapozzák meg az inkluzív oktatást Ukrajnában), az Inkluzív Erőforrásközpont működését, a tanár- és gyerekasszisztens fontosságát. Ismertettem azokat a társadalmi változásokat, melyek Ukrajnát is elérték és lehetővé tették az esélyegyenlőség megvalósulását, és ezáltal a sajátos nevelési igényű gyermekek inklúzióját a mai oktatási intézményekbe.

A dolgozat második felében elemeztük/megvizsgáltuk, miként működnek azok az intézmények a járásunkban és Beregszászban, ahol fejlesztéseket végeznek az SNI-s gyerekeken. Strukturált interjú segítségével és az adatgyűjtés módszerével bemutattuk az Inkluzív Erőforrásközpontok, az oktatási osztályok és a Vári Nefelejcs Rehabilitációs Központ statisztikai adatait a sajátos nevelési igényű gyermekek helyzetéről. Megismerkedhettünk a Máltai Szeretetszolgálat munkájával, azzal, hogy milyen lehetőségeket biztosít a sajátos nevelési igényű gyerekek fejlesztésére. A kutatás eredményeiből és a hipotézisek vizsgálatából láthattuk, hogy az Inkluzív Erőforrásközpontok és az oktatási osztályok adatai, információi is azt bizonyítják, hogy a nyilvántartásba vett SNI-s gyerekek nagyobb része inkluzív oktatásban részesül, de nagyon sok gyerek tanul individuálisan és speciális osztályban is. Az adatok nagy részben nem egyeznek, így nem lehet megállapítani, hogy ugyanazokról a gyerekekről van szó, vagy másokról. Még azokról a gyerekekről, akik szüleivel az interjút készítettük, még az ő esetükben sem egyeznek az adatok, mert ha az egyik helyen regisztrálva vannak, a másik helyről hiányoznak, vagy ha az egyik helyen tényleges diagnózis áll, a másik helyen nem.

Annyi ismeretes számunkra, hogy minden fejlesztő központban van megfelelő szakember, aki segítséget tud nyújtani a sajátos nevelési igényű gyermekeknek, de a számukat elemezve láthatjuk, hogy a járás és a város iskoláiban ez nem biztosított. A kutatásból kiderül, hogy az intézményekben a nehézségek ellenére, a sajátos nevelési igényű gyerekeket befogadják és tesznek azért, hogy egyenlő eséllyel vehessenek részt a nevelésben, oktatásban, mely eredményeképp megvalósulhat a kitűzött cél a teljes társadalmi integrációjukat illetően.

Резюме

Однією з основних цілей з питань освіти на сьогоднішній час залишається проблема подолання перешкод щодо включення дітей з особливими освітніми потребами в постір закладів загальної середньої освіти. Саме тому я і обрала темою своєї дипломної роботи «Можливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами на Березівщині».

Головною метою роботи було те, щоб скласти цілісну картину про дітей з особливими освітніми потребами та їх однолітків у процесі спільного навчання. Під час роботи я намагалася показати історичні передумови формування інклюзії, правові засади (які основні закони формують інклюзивне навчання в Україні), а також важливість функціонування інклюзивно-ресурсних центрів, значення асистента вчителя та асистента дитини в інклюзивному класі. Подаю до розгляду ті суспільні зміни, які досягли і Україну та дали можливість реалізації рівності прав усіх учасників освітньо-виховного процесу.

У практичній частині роботидосліджую й аналізую те, яким чином функціонують процеси розвитку дітей з ООП в нашому районі та в місті Берегово. Подаю до розгляду статистичні дані щодо ситуації дітей з особливими освітніми потребами, взятих на облік в інклюзивно-ресурсні центри, навчальні групи Центру реабілітації дітей-інвалідів «Нефелейч» села Варієво та класи ЗЗСО міста та району. Окрім цього, ознайомлюю з роботою Березівської Районної Мальтійської Служби Допомоги, з тим, які можливості надає ця організація щодо розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Узагальнюючи результати досліджень, на основі отриманої інформації, дійшла до висновку, що більша частина взятих на облік дітей з особливими освітніми потребами, є учасниками інклюзивного освітнього процесу, однак багато дітей навчаються індивідуально та в спеціальних закладах також. Окрім цього, невідомо який відсоток дітей з ООП перебуває на обліку та яка справжня кількість «особливих» дітей в районі та місті.

Irodalomjegyzék

Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat <http://malta.uz.ua/tortenetunk/>

Letöltve: 2020.01.09.

Chetverikova N. (Четверікова Н.) (2018): *Інклюзивний клас у школі*. Київ, Видавнича група «Шкільний світ».

Csányi Y. – Kereszty Zs. (2009): *Inklúziós tanterv és útmutató a Magyarországi pedagógusképzés számára*, Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Budapest.

Fülöp Istvánné (): *Útmutató az integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítéshez, az IPR bevezetéséhez*. In: Dávid Mária (szerk.) *Speciális igényűek a felsőoktatásban és a felnőttképzésben*. Eger, 2015:25 http://new.mako.hu/letoltesek/dokumentumok/pepo_IPR_utmutato.pdf, Letöltés dátuma: 2019. december 5.

Greba I.- Knobloch B. (2019): *Az inkluzív oktatás fejlődése Ukrajnában*. Közoktatás, XXIV. évfolyam 2019/2. szám

Kolupaeva A. A. (Колупаєва А. А.) (2011): Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»

Kolupaeva A. A. (Колупаєва А.А.) (2012): *Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посібник*. Київ : «А.С.К.».

Kolupaeva A.A., Savchuk L.O. (Колупаєва А.А., Савчук Л.О.) (2011): *Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання*. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. К.: Видавнича група «АТОПОЛ».

Koval L. V. (Коваль Л. В.) (2018): *Організація інклюзивного середовища у закладі освіти*. In: Лапін – Сурмай – Щуцька (упорядн.): *Інклюзивне навчання в Новій українській школі*. Інтерсервіс, Київ, 46-49.

Lovászy L. (2007): *Az Egyesült Nemzetek Szervezetének fogyatékosügyi politikája (1945-2006)*. In: KAPOCS VI. évf. 2 szám.

Lucenkó I. (Луценко І.) (2018): *A tanárasszisztens: együttműködés a pedagógusokkal és a gyermekekkel*. Videó kurzus [https://courses.edera.com/courses/course-v1:MON-EDERA-](https://courses.edera.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/courseware/711069d5d97b4448800bb16265b0795d/22bc31fa06724930946fd43ed527aa81/)

[OSVITORIA+ST101+st101/courseware/711069d5d97b4448800bb16265b0795d/22bc31fa06724930946fd43ed527aa81/](https://courses.edera.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/courseware/711069d5d97b4448800bb16265b0795d/22bc31fa06724930946fd43ed527aa81/), Letöltés dátuma: 2019. augusztus 15.

Magyarország Főkonzulátusa Ungvár <https://ungvar.mfa.gov.hu/news/csillago-szemek-adomanygyujto-projekt>

Mesterházy Zs. (2000): *A gyógypedagógia mint tudomány*. In: Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. Budapest, ELTE- BGGYTF.

Nádasi M. (2000/a): *Dokumentumelemzés*. In: Falus Iván: *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Műszaki könyvkiadó, Budapest.

Nádasi M. (2000/b): *A kikérdezés*. In: Falus Iván: *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Műszaki könyvkiadó, Budapest.

Poroshenko M.A. (Порошенко М. А.) (2019): *Інклюзивна освіта: навчальний посібник*. ТОВ «Агентство «Україна». Київ.

Poroshenko M.A., Kolupaeva A.A. (Порошенко М.А., Колупаєва А.А.) (2018): *Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник*. Всеукраїнська благодійна організація «Благодійний фонд Порошенка». Київ.

Shutko N., Varha M. (Шутко Н., Варга М.) (2018): *Інклюзія для дітей з порушеннями слуху: за чи проти?* In: Лапін – Сурмай – Щуцька (упорядн.): *Інклюзивне навчання в Новій українській школі*. Інтерсервіс, Київ, 98-101.

Dokumentumok

Berehivskiyi raionnyi inkluzivno-resursnyi tsentr (Берегівський районний інклюзивно-ресурсний центр) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://beregivskij-raionnij-irts0.webnode.com.ua/> (дата звернення: 10.03.2020)

Komunalna ustanova "Miskiyi inkluzivno-resursnyi tsentr Berehivskoi miskoi rady" (Комунальна установа "Міський інклюзивно-ресурсний центр Берегівської міської ради") [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://beregovo-dec.gov.ua/uk/site/ku-mirrts.html> (дата звернення: 10.03.2020)

Hrynevych L. (Гриневич Л.) (2019): *Інклюзія для всіх: освітня політика та практика*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzivne-navchannya/prezentacii/mon2019-01-25inkluzivne.pdf> (дата звернення: 14.09.2019)

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine № 90 (Наказ Міністерства освіти і науки України № 90) (від 01.02.2018): *Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 06 грудня 2010 року № 1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти»*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-18#n7> (дата звернення: 05.03.2020).

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine № 609 (Наказ Міністерства освіти і науки України № 609) (від 08.06.2018): *Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18> (дата звернення: 14.09.2018).

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukraine №912 (Наказ Міністерства освіти і науки України № 912) (від 01.10.2010): *Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0912290-10#o4> (дата звернення: 14.09.2018).

Nefelejcs fogyatékkal élő gyerekek rehabilitációs központja <http://refua.tirek.hu/lap/rehabilitacio/cikk/mutat/bemutakozas/> Letöltve: 2020.02.10.

Postanova Kabinetu Ministriv Ukraine № 545 (Постанова Кабінету Міністрів України № 545) (від 12 липня 2017): *Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п> (дата звернення: 15.01.2019).

Postanova Kabinetu Ministriv Ukraine № 588 (Постанова Кабінету Міністрів України № 588) (від 9 серпня 2017): *Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-п#n2> (дата звернення: 15.01.2019).

Postanova Kabinetu Ministriv Ukraine № 630 (Постанова Кабінету Міністрів України № 630) (від 16 жовтня 2014): *Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF> (дата звернення: 02.02.2020).

Postanova Kabinetu Ministriv Ukraine № 706 (Постанова Кабінету Міністрів України № 706) (від 1 серпня 2012): *Про затвердження Державної цільової програми “Національний план дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю” на період до 2020 року.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-2012-п> (дата звернення: 12.01.2019).

Ukaz Prezidenta Ukraine № 344/2013 (Указ Президента України № 344/2013) (від 25 червня 2013): *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 11.05.2019).

Yak finansuietsia inkliuzyvna osvita (Як фінансується інклюзивна освіта) (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/yak-finansuyetsya-inklyuzyvna-osvita-infografika/> (дата звернення: 16.03.2020).

Zakon Ukraine № 2053-VIII (Закон України № 2053-VIII) (від 23 травня 2017): *Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-viii> (дата звернення: 13.01.2019).

Zakon Ukraine № 2145-VIII (Закон України № 2145-VIII) (від 5 вересня 2017): *Про освіту*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.01.2019).

Zakon Ukraine №2541-VIII (Закон України від 06.09.2018 №2541-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг»)

Znachennia Psykholoho-Medyko-Pedahohichnoi Konsultatsii u zabezpechenni dostupnosti osvity (Значення психолого-медико-педагогічної консультації у забезпеченні доступності освіти) (2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/254-znachennya-psihologo-mediko-pedagogchno-konsultats-u-zabezpechenn-dostupnost-osvti> (дата звернення: 17.02.2020).

Adatközlők

Adatközlő 1 (2020) Sajátos nevelési igényű gyereket nevelő anyuka

Adatközlő 2 (2020) Sajátos nevelési igényű gyereket nevelő anyuka

Mellékletek

Ábrák és táblázatok jegyzéke

Ábrák jegyzéke

1. ábra SNI-s gyerekek száma a járási IRC adatai alapján	51
2. ábra Rendellenességek eloszlása a járási Inkluzív Erőforrásközpont szakértői vélemények alapján	51
3. ábra SNI-s gyerekek száma a városi IRC adatai alapján	55
4. ábra Rendellenességek eloszlása a városi IRC szakértői vélemények alapján	56
5. ábra SNI-s gyerekek száma a városi oktatási osztály adatai alapján	58
6. ábra Rendellenességek eloszlása a városi oktatási osztály adatai alapján	58
7. ábra SNI-s gyerekek száma a járási oktatási osztály adatai alapján	59
8. ábra Rendellenességek eloszlása a járási oktatási osztály adatai alapján	60
9. ábra SNI-s gyerekek száma a járásban	61
10. ábra SNI-s gyerekek száma Beregszász városában	62
11. táblázat IRC központokban végzett korrekciós szolgáltatással fejlesztett tanulók	62
12. ábra SNI-s gyerekek a Nefelejcs Rehabilitációs Központban	66

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat Az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységének irányítási sémája (Poroshenko, 2018)	25
2. táblázat Pedagógiai Szakszolgálat és az Inkluzív Erőforrásközpont feladatainak összehasonlítása (Poroshenko, 2018)	30
3. táblázat Az SNI gyermekek Pedagógiai-pszichológiai támogató csoport tagjainak funkciói (Poroshenko, 2019)	36
4. táblázat A tanárasszisztens és a gyerekasszisztens közötti különbség (Chetverikova, 2018)	45
5. táblázat Járási Inkluzív Erőforrásközpont beszámoló táblázata (Inkluzivno Reszursnéy Centr, 2019)	50
6. táblázat Beregszász város Inkluzív Erőforrás Táblázata (Inkluzivno Reszursnéy Centr, 2019)	55

Szakkifejezések jegyzéke:

ABA terápia - az autizmusnak legeredményesebb terápiás módszere az Applied - Behavior Analysis, az ABA, magyarul: alkalmazott viselkedéselemzés.

Ataxia - agykárosodás utáni rendellenesség remegéssel, koordinációs és egyensúlyzavarokkal. Az izomtónus gyakran gyenge.

Athosis - a test és végtagok akaratlan, csavart és torzított kényszermozgása, a személy abnormális pozitúrákat vesz fel. A Huntington-betegség jellegzetes tünete.

Autizmus spektrum zavar - olyan állapot vagy másképpen fogyatékoság, mely eltérő fejlődéshez vezet. A napjainkban használt hivatalos kifejezés: autizmus spektrum zavar. A kifejezésben a spektrum szó arra utal, hogy az autizmusnak számtalan megjelenési formája van. Az autizmussal élő személyek agya másképpen dolgozza fel a külvilágból érkező hatásokat, mint a miénk. Ez az eltérő fejlődés az oka annak, hogy érzékszerveik sokszor túlságosan kifinomultak, vagy éppen ellenkezőleg: nem elég érzékenyek, hogy befogadják a környezet ingereit. Ez az eltérő működés ráadásul megnehezíti a társas kapcsolataikat is. Egy autista embernek problémát jelent megérteni a közösség írott és íratlan szabályait, nehezen olvasnak gesztusokból, mimikából és gyakran nem értik a hasonlatokat, szófordulatokat.

CP- a cerebral paresis - jelentése agyi bénulás- azon idegrendszeri sérülést követő állapot, melyeknek mozgásfogyatékoság a fő tünete.

Diplégia (két végtagsérült) - testrészek szimmetrikus bénulása. Érintheti az arcot, a karokat vagy a lábakat.

Egyéni fejlesztési program (IPR) - egy olyan dokumentum, amely a sajátos nevelési igényekkel rendelkező személyek oktatását individualizálja, felállítja a gyermek fejlesztéséhez szükséges pszichopedagógiai, korrekciós igények/szolgáltatások listáját a szülők kötelező bevonásával egy szakértői csoport által.

Gyerekasszisztens - a gyermek asszisztense vagy patrónusa – ez szakember, aki megszervezi az SNI-s tanuló sikeres beilleszkedésének az oktatási intézmény oktatási és szociális közegébe. A tanítóval, a kísérő csapat résztvevőivel és a szülőkkel való szoros együttműködéssel, a gyerekasszisztens a tanuló számára létre tud hozni maximálisan kedvező közeget az eredményes tanuláshoz és az egykorúak kollektívájába való szociális beilleszkedésre. A legtöbb esetben a gyermek asszisztens egyike a szülőknek vagy azoknak, akik helyettesítik őket. De lehet gyerekasszisztens a szociális munkás, a szülők egyike vagy az általuk meghatalmazott személy.

Gyógypedagógus - fogyatékossgal élő gyermekekkel, fiatalokkal és felnőttekkel foglalkozó felsőfokú végzettségű diplomás szakember. Szakszerű segítséget nyújt a szakirányú végzettségének megfelelő népességcsoportok számára gyógypedagógiai fejlesztés, nevelés, oktatás és pedagógiai kísérés formájában, valamint segédkezik a funkciózavarai (kognitív, szociális, szomatikus, érzékelési, észlelési stb.) korrekciójában, illetve kompenzálásában, életviteli nehézségeik kezelésében, rehabilitációjukban és rehabilitációjukban. A gyógypedagógusok kompetenciája a választott szakirányának (autizmus spektrum pedagógiája, értelmileg akadályozottak pedagógiája, hallássérültek pedagógiája, látássérültek pedagógiája, logopédia, pszichopedagógia, szomatopedagógia, tanulásban akadályozottak pedagógiája) megfelelő népességcsoport ellátására terjed ki.

Hemiplégia (egy oldalon sérült) - az egyik testfél bénulása. Okozhatja szélütés, vagy más betegség, például cukorbetegség.

Hidroterápia - vízgyógyászat (vízterápia), egy klasszikus természetgyógyászati eljárás, amelyhez a nem gyógyvízzel történő kezelések tartoznak.

Inklúzió - befogadás, elfogadás

Inkluzív Erőforrásközpont - olyan intézmény, amely komplexen értékeli és felméri a sajátos nevelési igényű gyermekek kiegészítő szükségleteit az oktatási folyamatban, módszertani segítséget nyújt a pedagógusoknak, tanácsot ad a szülőknek.

Tanárásszisztens - pedagógusi beosztás, mely együttműködést jelent a pedagógusokkal és gyermekekkel egyaránt. Tanárásszisztens az a személy lehet, akinek van pedagógiai végzettsége, szociális munkás, pszichológus, szociálpedagógus, gyógypedagógus, szociális munkás, kiegészíti más oktatók és szakemberek munkáját. Ily módon elősegíti a hatékonyabb hallgatói tanulást, különösen a speciális szükségletekkel rendelkezők számára. Feladata, hogy segítse a sajátos nevelési igényű gyermeket: pedagógiai támogatást végez, adaptálja a tananyagot, segít a gyermekeknek végrehajtani a feladatokat, bevonja a különböző tevékenységi formákba, segíti a kortársakkal való kommunikációt, biztosítja a megfelelő támogatást az iskolában.

Inkluzív oktatás - befogadó oktatás

Korrekción - tökéletesebbé tétel, egy meglévő állapot, helyzet további (kisebb) javítása, még jobbá tétele, hogy megfeleljen a célnak, elvárásoknak.

Logopédus - a hang, a beszéd és a nyelvi teljesítmények fogyatékossgával, zavarával, hibájával és hátrányával küzdő gyermekek és felnőttek pedagógiai megalapozottságú gyógyító-nevelését végző szakember.

Oligofrénpedagógia - kifejezés az értelmi fogyatékosok nevelését foglalja magában, a gyógypedagógia egyik fontos területe.

Osteogenesis imperfecta (üvegcsont) - egy ritka öröklődő betegség, amely elsősorban a csontrendszer működési zavarait okozza. Ebből ered a betegség neve is, amely tökéletlen csontképzést jelent. A betegség a tünetek széles skálájával jelentkezik. Ilyenek a szemfehérje kékes elszíneződése, hallásvesztés, a fogképződés zavara és a csonttörések gyakori előfordulása is. Mivel a betegség öröklődő jellegű, ezért háttérben genetikai eltérések állnak.

Quadri- vagy tetraplegia (négy végtagsérült) - mind a négy végtag bénulása. Okozhatja az agy vagy a gerincvelő károsodása, de olyan betegségek is, mint a nyitott gerinc vagy a gyermekbénulás.

Rehabilitológus, rehabilitáció - azon egészségügyi eljárások, ellátások összessége, amelyek célja a betegség miatt kialakult funkcióvesztés (mozgáskorlátozottság, beszédzavar, csökkent szívteljesítmény, stb.) helyreállítása vagy pótlása, illetve kompenzáló új képességek kifejlesztése (ez utóbbi a habilitáció). Az orvosi rehabilitáció szerves része különösen a fizioterápia, a sportterápia, a logopédia, a pszichológiai ellátás, a foglalkoztatás-terápia, valamint a gyógyászati segédeszköz-ellátás és ezek használatának betanítása is.

Rett-szindróma - egy olyan összetett központi idegrendszeri működési zavar, amely csak lányoknál fordul elő, egy-két éves korban mutatkozik meg. Az idegrendszer fejlődési zavara miatt a gyermekek halmozottan sérültek, állandó felügyeletet, figyelmet, segítséget igényelnek. A betegséget nem lehet gyógyítani.

Sclerosis multiplex - Autoimmun eredetű neurológiai szindróma. A kognitív tünetek memóriazavar, gondolkodásbeli és probléma megoldási zavar, emellett a nyelvi készségek és képességek viszonylag épek maradhatnak.

SHS - súlyos, halmozottan sérült, a gyermeknél születésétől kezdve párhuzamosan többféle fogyatékoság is fennáll, amiért a központi idegrendszer komplex sérülése a felelős. Ennek következtében egész életen át tartó (véglegesen fennálló) állapot, vagyis a gyermek egész élete folyamán állandó gondozásra szorul.

SNI - sajátos nevelési igény

Spina-bifida - nyitott gerinc, ez a gerinc és a központi idegrendszer fejlődési rendellenességeinek összefoglaló elnevezése.

Szupervízor - A szociális szakmában a szupervízió olyan segítségnyújtási forma, amely „azon szakemberek számára nyújt segítséget, akik mások problémáival foglalkoznak.” A

szupervízorok feladata nem más, „mint a hivatásukat gyakorlók segítése abban, hogy azt teljes értékű, eredményes és elégedett emberként végezzék”. A szupervízorok tehát fejlesztő és személyes kompetencianövelő támogatást biztosítanak.

Tanok-tanulásban akadályozottak – „ebben az esetben több területet érintő, mélyreható, tartós és súlyos pedagógiai problémáról van szó, amely erősen megnehezíti, vagy lehetetlenné teszi a hagyományos általános iskolai feltételek közötti fejlesztést. A tanulási akadályozottság fogalmának több meghatározása is van: a tanulásban akadályozottak csoportjába tartoznak azok a gyermekek, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra visszavezethető gyengébb funkcióképességei, illetve kedvezőtlen környezeti hatások folytán tartós, átfogó tanulási nehézségeket, tanulási képességzavart mutatnak.” (Mesterházi)

Interjú egy enyhe értelmi fogyatékos gyermek anyukájával

Tudni kell, hogy ezt a gyermeket a jelenlegi szülei gyámság alá vették három saját gyereük mellé.

- *Hogyan kerültél kapcsolatba a gyermekkel?*

- Benében dolgoztam a fogyatékosok számára fenntartott óvodában, ilyen árva gyerekek részére volt fenntartva. Ott különböző súlyosságú gyerekek voltak, de inkább nagyon súlyos esetek voltak. Olyanok is, akik nem tudtak beszélni vagy nem tudtak rendesen mozogni, nem tudtak rendesen kommunikálni. A szülők lemondtak róluk vagy voltak olyanok, akiktől elvették, mert nem tudták betölteni szülői kötelességüket.

- *Te milyen beosztásban dolgoztál ott?*

- Nevelőnőként. Nevelőnőként dolgoztam olyan húsz éves koromban is, csak akkor nem volt végzettségem, akkor nem sok ideig, s aztán máris visszakerültem, ahogy befejeztem a főiskolát.

- *Ez hány éve történt?*

- Hét éve, pontosabban nyolc éve lesz augusztusban, hogy hazahoztam őt, de előtte már ott dolgoztam két évet.

- *Valamit lehetne mesélni az ő otthonba kerülése előtti időszakáról?*

- Óróla lemondott az anyukája, otthagya a kórházban. Soha nem látogatta, nem is ismeri. Ungváron született és onnan elkerült Szolyvára, a gyermekotthonba. Csecsemőként Ungváron volt a kórházban néhány hónapig, aztán Szolyvára került el.

- *Szolyváról került ide Benébe?*

- Igen, három évesen került Szolyváról Benébe.

- *És Benében akkor hány évet töltött?*

- Három évesen került Benébe és hét évesen hoztam el. Négy évet. 15 kg volt és nem vitték iskolába, meg hát őt egyébként sem vitték volna csak bentlakásos iskolába, és ott is meg voltak a szabályok, olyan csúnyán mondvá csoportosították a gyerekeket, voltak olyan gyerekek, akiket csak elfekvőbe vittek, akik nem kommunikáltak és nem tudtak teljes életet élni. A másik két csoportban pedig ott is volt súlyossági fokozat, tehát attól függött, hogy mennyire enyhén fogyatékos, vagy erősen, kinek milyen volt a fogyatékosága. Ő a többihez képest - azért szerettem meg, sajnáltam meg - nagyon jól kommunikált és nagyon ügyes volt. Ahhoz képest nem látszott rajta, a többihez képest teljesen értelmes volt.

- *És hogy történt ez a része, hogy elhoztad?*
- Hát így, hogy sajnáltam őt és láttam, azt a részét, hogy ha őt elviszik, akkor el fog teljesen veszni egy ilyen intézményben.
- *Ez akkor történt, amikor megszűnt az intézmény funkcionálni, mármint a Benei?*
- Nem, ez már előtte történt. Decemberben zárt be és én őt már augusztusban elhoztam. Tehát hat évesen viszik a gyerekeket iskolába, őt nem vitték el hat évesen, mert csak 15 kg volt. Mikor én elhoztam akkor is csak 15 kg volt, akkor már mindenképpen elvitték volna, mert ugye már bezárás előtt is álltunk és ő is ott volt már korban, hogy már nyolcadik éves volt, a hetediket betöltötte decemberben.
- *Most hány éves?*
- Most 14.
- *Milyen diagnózis van, hogy ő SNI-s gyerek, hogy inkluzívan tanul?*
- Enyhe értelmi fogyatékoságot állapítottak meg nála.
- *Ki állapította ezt meg?*
- Hát itt van egy komisszió, ami ezzel foglalkozik, vagyis volt, mert azóta ahelyett egy másik van.
- *Itt a PMPK-ról van szó, igaz?*
- Igen, Ungvárra kellett őket vinni vagy Ungvárról jöttek ide az orvosok. De neki ezt a diagnózist már Szolyván megállapították, mert ugye ott is vizsgálják a gyerekeket, és úgy küldik tovább őket, hogy kit milyen intézetben helyeznek el, ők mit látnak jónak, tehát akinek van ilyen speciális igénye, azt olyan intézménybe, aki egészségesnek tűnt azt másiba, de én azt mondom, hogy mindenféleképpen sérülnek ezek a gyerekek. Teljesen egészséges köztük nagyon ritka. Mert eleve nem egészséges környezetben nőnek fel.
- *Ebbe a benei otthonban kapott valamilyen fejlesztést?*
- Természetesen, ott nagyon jó volt. A szolyvait nem tudom, mert mikor idehozták se nem járt se nem beszélt.
- *És itt a beneiben milyen szakemberek foglalkoztak vele?*
- Logopédus, pszichológus, gyógypedagógus, mint nevelőknek, nekünk is voltak foglalkozásaink minden nap, mint egy rendes óvodában, csak természetesen az ő igényeiknek megfelelően vezettük a foglalkozásokat. De ezen kívül még volt orvosnő, aki mindig megvizsgálta őket, volt masszáz, gyógytorna, gyógypedagógus, logopédus, pszichológus is foglalkozott velük.
- *És ezek a szakemberek a környékről jártak vagy honnét alkalmazták őket?*

- Hát igen, van, aki közülük még most is praktizál, benne vannak ebbe a mostani bizottságban. Van, aki most is pszichológus, a tanügyön dolgozik. A gyógypedagógusunk pedig elment egy gyárba dolgozni, ahogy megszűnt a munkánk, ő nem talált máshol.

- *Pedig most nagy szükség lenne rá.*

- Hát, hiába. Iskolába nem akart menni, ő ezt szerette, ezt a fajta oktatást, mint én, a sajátos nevelési igényűeket. Szerintem ez is közrejátszott, hogy iskolába nem akart menni.

- *A gyerek idekerült hét évesen és ide kezdett iskolába járni?*

- Augusztusban hoztam el és szeptemberben kezdett, de előtte volt az a két hetes előkészítő, és mi már oda jártunk. Vittem őt egyenesen, mert nem szerettem volna, hogy még jobban kiessen. Elkezdte az első osztályt (együtt az anyuka saját gyerekével, mindketten elsősök lettek). Egy kicsit félttem tőle, mert ugye addig ukránul beszélt, az otthonban is ukránul beszélünk, ukránul tanultunk. Az teljesen állami intézmény volt és ott nem beszélünk magyarul, vagyis a dadák beszéltek, mert ők nem tudtak ukránul. Hallott magyar szót, de beszélni egyáltalán nem tudott magyarul, nem is nagyon értett. Féltünk tőle, hogy hogy lesz, de nagyon hamar megtanult magyarul. Sőt az ukránt el is felejtette, már nem is beszél úgy. Én egy ideig beszéltem vele ukránul, még akkor is, amikor ő már jól megtanult magyarul. De nem nagyon akart, sőt volt úgy sokszor, hogy háromszor elmondtam és ő kérte, hogy mondjam már inkább magyarul.

- *Alsóban is inkluzív oktatásban részesült?*

- Nem, mi úgy indultunk együtt a többiekkel, mert én azt láttam, úgy gondoltam, hogy szeretettel rajta sokat lehet csiszolni. Ott a többiek között nem nézett ki fogyatékosnak, nagyon szörnyű esetek voltak. Őrá bíztuk, hogy vigye ki a tányért a konyhába, soha nem törte el, pedig a mozgása elég kis ügyetlen volt. Ilyen szempontból értelmes volt és én úgy láttam, hogy szeretettel nagyon sokat lehet rajta javítani. Gondoltam, hogy nem jó a diagnózis, hogy esetleg félreírták, és hogy nem így van. Hát ez egy idő után csalódás volt, erre rájövöm, nekem, hogy mégis vannak olyan dolgok, amit nem tudok szeretettel sem helyrehozni. Mert tényleg van egy kis fogyatékosága, úgyhogy nem volt elírva a diagnózis.

- *Mikor került át inkluzív oktatásra?*

- Harmadik osztályban, ott volt az a határ, amikor a szorzótáblát tanulták és az sehogy nem akart menni. És ott már a tanító is jelezte, hogy most már nem boldogul vele. Akkor mentünk komisszióra.

- *És ők ajánlották rögtön az inkluzív lehetőséget?*

- Nem, ők az individuálist ajánlották. Ott nagyon kikaptunk, én főleg, de a tanítója is, hogy ezt bevállaltuk, hogy egészséges gyerekek közé járattuk. Engem nagyon összeszidtak, hogy hogy gondoltam ilyet, hogy őt így megterheltem, úgy jött ki, hogy én erőszakot követtem el a gyereken, hogy neki ezt nem lett volna szabad. De őt addig meg sem vizsgálták. Akkor én mondtam, hogy a gyerek fejlődött, nem volt vele gond. Megtanult írni, olvasni. Kértem, hogy legalább nézzék már meg, hogy mennyit fejlődött. Akkor elkezdtek különböző tesztek végéni rajta és utána megváltozott egy kicsit a hangneme, a beszédstílusuk velünk szemben. Elismerték, hogy tényleg fejlődött és jól fejlődik. Én mondtam, hogy nem azért hoztam el ezt a gyereket, hogy erőszakot kövessek el vele, hanem az én célom is az, hogy a gyerek fejlődjön, és én meg akartam ezt próbálni, mert én meg voltam győződve róla, hogy ezt ki lehet küszöbölni, de a szeretet mellett rá kellett jöjjenek, hogy szüksége van másféle segítségre is. Akkor azt megadták nekünk, mert Isten útjai kifürkészhetetlenek, mert akkor már nem lehetett megkövetelni tőle, hogy individuális formában tanuljon. Ők nagyon ragaszkodtak hozzá, hogy vegyem ki az osztályból, hadd járjon a tanár haza. Mondtam, hogy ezt 3 év után már nem lehet megcsinálni. Nagyon szerette a gyerekeket, megszokta őket és a gyerekek is őt. Szerették és ő jól alkalmazkodott. Azt az évet már úgy fejeztük be, majd negyediktől lett individuálisan. Felsőben, ötödiktől megkaptuk az inkluzívát és azóta így jobb.

- *Tudjuk, hogy inkluzív osztályban tanul, van tanárasszisztense. Más fejlesztésre sehová nem jár?*

- Hát logopédushoz kellett volna neki járni, mert eleinte furán beszélt, de végül is a komisszió megállapították, hogy sokat fejlődött és nincs rá szüksége. Még a mozgásában kellett volna segíteni, de beírtuk táncra, és ez nagyon sokat javított rajta.

- *Ő akkor már most a járási Inkluzív Erőforrásközpontba jár a kötelező felmérésekre?*

- Az a neve?

- *Igen, magyarul. Milyen időközönként kell oda járnotok? Évente hányszor?*

- Hát most voltunk nem régen és azt mondták, hogy most nem kell menni már, csak ha valami változást észlelünk.

- *Itt, ebben a központban miből áll egy felmérés? Hogyan történik egy felmérés?*

- Hát, a logopédus beszélgetett a gyerekekkel, aztán a pszichológus különböző tesztekkel, játékokkal mérte fel. Nagyon jó volt, csak ott az volt a probléma, mondtam is, hogy a pszichológus nem beszél magyarul.

- *Egyéni fejlesztési terv, program szerint tanul?*

- Igen, megengedték a tanárnőnek, hogy összeállíthat egyet.
- *Nem volt egy bizottság felállítva, ami kidolgozta volna?*
- Volt valami, csak az bonyolult volt és a tanár azt látta jobbnak, hogy ugyanazt tanulja, mint az osztálytársai csak kevesebbet és könnyített formában
 - *Az Inkluzív Erőforrásközpont nem ajánlotta fel, hogy oda is lehetne a gyereket hordani fejlesztésre?*
 - De, felajánlották, kiírták nekünk a pszichológust és a gyógytornát, mert még mindig van egy kis bokasüllyedése.
 - *Jártok ezekre a fejlesztésekre?*
 - Nem, mert mondták, hogy nem kötelező. A kommunikációjuk nem volt kifinomult, nem jól bántak velünk, s én nem szeretném oda hordani. Úgy hallottam, hogy nem is nagyon járnak oda gyerekek.
 - *Tehát elmondhatjuk, hogy a gyermek egy kiegyensúlyozott környezetben él, egy osztályba jár a testvérével, jól érzi magát, és fejlődik.*
 - Hát, igen, remélem. Állandóan oda kell rá figyelni, mert nagy a mozgásigénye, nagyon gyors. Nagyon szeret dolgozni, segíteni. A tanulás nehezen megy neki, főleg a matematika. Nagyon jó nekünk ez az inkluzív oktatás, örülök, hogy van ilyen lehetőség. Jó, hogy közösségben van, de közben megkapja azt a kis segítséget is, amire szüksége van. Sokkal felszabadultabb azóta, meg én is.

Interjú egy autista gyermek édesanyjával

- *Mikor derült ki a gyerekekről, hogy valami gond van?*
- Három éves korában.
- *Mit vettél észre?*
- Nem vette fel a szemkontaktust, egyedül ült, játszott, nem is beszélt, csak halandzsázott, nagyon keveset aludt.
- *Kihez fordultál segítségért?*
- Legelőször pszichológushoz vittük el Nagyszőlősre, ajánlottak nekünk egy nagyon jó pszichológust. Ő észrevette, de mondta, hogy vigyük tovább. Elvittük Magyarországra.
- *Magyarországra hová?*
- Nyírbátorban voltunk és 10 perc alatt megállapították, hogy autista.
- *Ott mit tanácsoltak?*
- Ők mondták, hogy vigyük fejlesztésre, forduljunk gyógypedagógushoz.
- *És hová mentetek utána fejlesztésre? Milyen lehetőségek voltak számotokra Kárpátalján?*
- Beregszászban volt egy központ a vasúton túl. Nem túl felszerelt központ. Volt egy logopédus, egy masszőr és egy gyógypedagógus. Az volt a probléma, hogy egyedül csak a gyógypedagógus tudott magyarul, de nagyon jól foglalkoztak vele.
- *Hetente hányszor vittétek oda?*
- Hetente kétszer.
- *Ez mutatott valamilyen javulást?*
- Igen, jobban figyelt ránk.
- *Ennek már hány éve?*
- Kilenc éve.
- *Mikor kezdett el beszélni?*
- Négy éves korában.
- *Azután, az óvodai időszak? Járt óvodába?*
- Nem járt óvodába, de a pszichológus ajánlotta, hogy jó lenne, ha megpróbálnánk. Megpróbáltuk, de nem vált be. Vele voltam egy hónapig, jártam vele. Aztán próbáltuk leszoktatni, hogy egyedül marad, de ez egy pár nap elteltével nem hozott javulást, mert addigra ő már szobatiszta volt, de amikor én otthagytam visszaesett.
- *Utána mi történt?*

- Csak otthon volt és hetente kétszer hoztuk abba a központba. Öt éves volt, amikor megnyílt a Nefejejs Rehabilitációs központ.

- *És akkor elkezdett oda járni?*

- Igen

- *Orvoshoz hová vittétek, ahol megállapították, hogy autista itt nálunk, Kárpátalján?*

- Itt nem állapították meg, nincs is beírva sehová ez a diagnózis. Nálunk egyszerűen nem állapítanak meg ilyesmit. Munkácsra hoztuk kezelésre, mert agyvérzéssel született.

- *Visszatérve, a Nefejejsbe jár öt éves kora óta?*

- Igen, de voltak megszakítások. Hat éves korában első osztályos lett és megkezdte tanulmányait individuális formában.

- *Azt ki állapította meg, hogy neki ilyen jellegű oktatásra van szüksége?*

- A pedagógiai-pszichológiai-orvosi konzultáció (ПМПК).

- *Ők végeztek egy teljes komplex vizsgálatot a gyermekén?*

- Igen, öt perc alatt. Ezt nem szeretném részletezni, negatív élményeink vannak ezzel kapcsolatban.

- *Rendben. Hogyan zajlottak ezek az iskolás évek?*

- Individuális foglalkozásokon vett részt, ebben az iskolában délutánonként. Gyakran megengedték, hogy a készségfejlesztő órákra eljőjön, de ez hosszú távon nem működött, mert a viselkedészavara miatt a többiek nem tudtak dolgozni. De aktívan részt vett az iskolai életben. Minden műsorban szerepet kapott. Beírtuk az iskola falain belül működő kihelyezett tánciskolába, de ez sem tartott sokáig, zavarta a többi gyereket.

- *Azután mi történt?*

- Ideiglenesen átköltöztünk Magyarországra, ott elvittük egy speciális iskolába. Ez egy napközi otthon volt. Kivettünk egy albérletet az iskola közelében és a férjemmel munkát vállaltunk egy gyárban. Két műszakban dolgoztunk, én napközben a férjem pedig éjszaka. Felváltva kellett dolgoznunk, mert az otthonból négy órákor valakinek el kellett hozni a gyereket. Ott csoportban foglalkoztak vele, de mivel ő enyhe zavarú autista nem sokáig bírta a súlyos tünetekkel. Olyan gyerekekkel volt egy csoportban, akik súlyos állapotban voltak. Romlott az ő állapota is. Mivel a nagyobbik lányunkat itthon hagytuk a nagymamával, mert ő itt tanult a főiskola koledzsében, meg nagyon vágytunk haza is, úgy döntöttünk, hogy visszajövünk.

- *Mikor hazaérkeztetek, hogyan folytatódott a tanulása a gyermeknek?*

- Visszajöttünk az iskolába, minden úgy folytatódott, mint azelőtt. Megint el kellett mennünk egy felmérésre, csak most már egy úgynevezett Inkluzív Erőforrásközpontba.

Sajnos, megint rossz élményekkel gazdagodtunk. Hiába változott meg a név, ha a tartalom maradt ugyanolyan mentalitású, mint régen. Nagyon csúnyán beszéltek velünk, és azt nagyon bánom, hogy a gyerek ezt végighallgatta. Sokáig emlegette.

- *Most mi a jelenlegi helyzet?*
- Individuálisan tanul az iskolában és újra jár a Nefelejcsbe.
- *Miért jár újra a Nefelejcsbe? Nincs lehetőség máshol fejlesztésre?*
- Mivel individuális formában tanul, szüksége van egy kis közösségi életre is. Oda nagyon szeretett régen is járni, így hetente kétszer ott is foglalkoznak vele. Nincs máshol lehetőség a fejlesztésre.

- *Hogyan jut el a Nefelejcsbe?*
- Jön érte a busz, egyedül elmegy, majd hazahozzák.
- *Hány éves most?*
- 12.
- *A korosztályának megfelelő osztályban tanul?*
- Nem, egy évvel lejjebb.
- *Ez a szint megfelelő neki?*
- Igen.
- *Hallottam, hogy nagyon jól írja a tollbamondásokat?*
- Igen, ügyes fiú.

Fotók

Járási Inkluzív Erőforrásközpont

Forrás:<https://beregivskij-rajonnij-irts0.webnode.com.ua/pro-nas/>

Járási Inkluzív Erőforrásközpont

Forrás:<https://beregivskij-rajonnij-irts0.webnode.com.ua/pro-nas/>

Járási Inkluzív Erőforrásközpont

Forrás: <https://beregivskij-rajonnij-irts0.webnode.com.ua/pro-nas/>

Nefelejcs Rehabilitációs Központ

Forrás: Saját készítés

Nefelejcs Rehabilitációs Központ

Forrás: Saját készítés

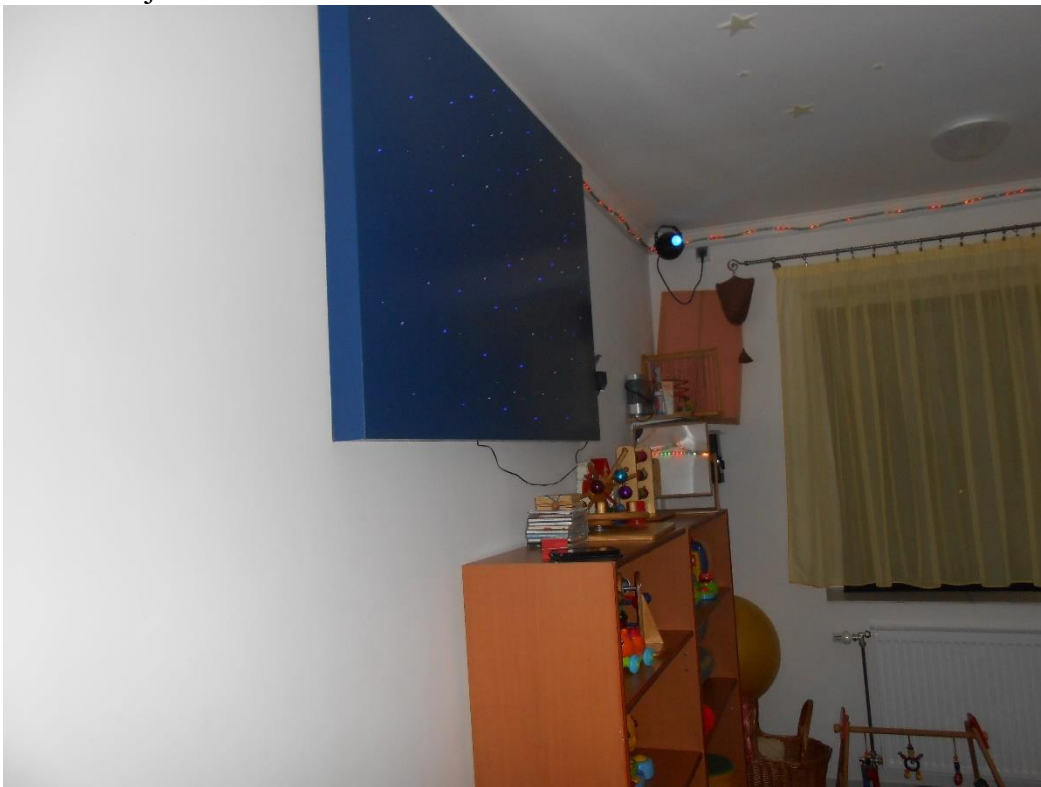

Nefelejcs Rehabilitációs Központ

Forrás: Saját készítés

Nefelejcs Rehabilitációs Központ
Forrás: Saját készítés

Nefelejcs Rehabilitációs Központ
Forrás: Saját készítés

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretném megköszönni mindazon személynek a segítségét, akik nélkül a diplomamunka nem ölthetett volna ilyen formát, vagy meg sem született volna. Elsősorban témavezetőmnek, Bida Olenának és konzulensemnek, Greba Ildikó tanárnőnek, hogy elméleti és gyakorlati információkkal segítették munkámat, valamint megosztották velem tapasztalataikat, észrevételeiket, ezáltal értékes gondolatokkal gazdagíthattam tudásomat és elkészíthettem diplomamunkámat.

Szeretnék köszönetet mondani a Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálatnak és a Nefelejcs Rehabilitációs Központnak az önzetlen és nagyon értékes segítségért, a Beregszászi Városi és Járási Oktatási Osztálynak és a Beregszász városi Inkluzív Erőforrásközpontnak a nagyszerű és gördülékeny együttműködésért.

Köszönet a Pedagógia és Pszichológia Tanszék munkatársainak az elindulásban nyújtott sok segítségért.

Valamint köszönöm minden barátomnak, aki a diplomamunkát a leadás előtt elolvasta és pozitív kritikájával segített emelni a munka minőségét.

Власник документу:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1002759449

Дата перевірки:
05.05.2020 19:51:26 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.05.2020 19:57:49 EEST

ID користувача:
92712

Назва документу: Knobloch B..pdf1

ID файлу: 1002773679 Кількість сторінок: 74 Кількість слів: 19682 Кількість символів: 156083 Розмір файлу: 1.62 MB

2.92% Схожість

Найбільша схожість: 1.02% з джерело <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/1maket.pdf>

2.88% Схожість з Інтернет джерелами 568 Page 76

0.81% Текстові збіги по Бібліотеці акаунту 18 Page 80

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

0% Вилучень

Вилучений текст відсутній

Підміна символів

Заміна символів 1